



ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЩИНА РАЗГРАД (2017-2021)

Общинската стратегия за развитие на социалните услуги на територията на Община Разград за периода 2017-2021 г. е приета на заседание на Общински съвет – Разград, с Решение №314 , Протокол № 23 от 04.04. 2017г.

Използвани съкращения (аббревиатури)

АЗ	Агенция по заетостта към МТСП
АСП	Агенция за социално подпомагане
АХУ	Агенция за хора с увреждания
ДАЗД	Държавната агенция за закрила на детето
ДБТ	Дирекция Бюро по труда
ДПЛФУ	Дом за пълнолетни лица с физически увреждания
ДДЛРГ	Дом за деца, лишени от родителска грижа
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца
ДДМУИ	Дом за деца и младежи с умствена изостаналост
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане“
ДПЛПР	Дом за пълнолетни лица с психични разстройства
ДСХ	Дом за стари хора
ДЦДМУ	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания
ДЦСХ	Дневен център за стари хора
ДЦПЛУ	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания
ЦНСТ	Център за настаняване от семеен тип
ЦВН	Център за временно настаняване
КЦ	Кризисен център
ЗЖ	Защитено жилище
ПЖ	Преходно жилище
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МКБППМН	Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни
МОН	Министерство на образованието и науката
МТСП	Министерството на труда и социалната политика
МФ	Министерството на финансите
НПО	Неправителствена организация
ЗЗД	Закон за закрила на детето
ОЗД	Отдел "Закрила на детето"
ООН	Организация на обединените нации
Отдел СЗ	Отдел "Социална закрила"
НП АХУ	Национална програма "Асистенти на хора с увреждания"
ОП РЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
НП ОСПОЗ	Национална програма „От социално подпомагане към осигуряване на заетост“
ДП	Домашен помощник
СА	Социален асистент
ЛА	Личен асистент
СУПЦ	Социален учебно-професионален център
РДСП	Регионална дирекция за социално подпомагане
РЗОК	Регионална здравноосигурителна каса
РУ на МОН	Регионално управление на Министерството на образованието и науката
РПУ	Районно полицейско управление
РЗИ	Регионална здравна инспекция
СИ	Специализирана институция
СУ	Социална услуга
ТЗ	Техническо звено за деинституционализация - УНИЦЕФ
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦСРИ	Център за социална рехабилитация и интеграция
СНЦ	Сдружение с нестопанска цел
НСИ	Национален статистически институт
ЗМО	Звено за мониторинг и оценка
НАПОО	Национална агенция за професионално обучение и образование
ПИЦ	Превантивно-информационен център

Съдържание

Резюме	5
Приоритети и цели на Общинската стратегия	6
Раздел А: Анализ на ситуацията	8
Местоположение и граници	8
Селищна структура	9
Демографски тенденции – раждаемост, смъртност, прирѣст, миграция	10
Икономическо развитие на Община Разград	13
Анализ на групите в риск в Община Разград	22
Раздел Б: Стратегия за развитие на социалната стратегия	40
Интервенция – социални услуги и мерки	40-57
Планирани услуги в Община Разград 2017-2021	58-70
Мониторинг и оценка	71-74
Раздел В: План за действие	75
Основни етапи в изпълнението на стратегията	75
Ресурси	76-80
Комуникационна програма	81-83
Раздел Д: Приложения	84
Логическа рамка и ключови индикатори за успех	84-94

РЕЗЮМЕ

Социалните услуги са дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот. Извършват се в специализирани институции и в общността. Свързани са със задоволяване на определени жизнени потребности на деца, лица и семейства, които поради здравословни, възрастови и други причини не могат сами или с помощта на своите близки да ги осъществят.

Икономическите и демографски проблеми през последните години наложиха промени в политиките по отношение на уязвимите и рискови групи от населението, а именно деца в риск, хора с увреждания, самотно живеещи възрастни хора, безработни, малцинствени групи.

Подкрепата на хората през целия им живот е една от основните цели на социалната политика. Като държава членка на Европейския съюз България следва социалния модел и изпълнява политиките за преодоляване на рисковете като бедност, социално изключване, безработица.

Предвид ситуацията в България на територията на Община Разград е развита мрежа от социални услуги, които подпомагат социалното включване на уязвими групи от населението.

Анализът на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги в Община Разград е етап от процеса на стратегическо планиране на социалните услуги в Област Разград за периода 2017 - 2021 г. Изготвения анализ на ситуацията включва анализ на демографски и икономически данни и показатели, очертаващи тенденции, които са база за определяне на рискови групи. След извършване на оценка на наличните социални услуги и анализ на потребностите на уязвимите групи са изведени нуждите от разкриване на социални услуги чрез използване и прилагане на опита от добри практики.

Предварителният анализ на ситуацията обобщава резултатите от проучването и оценката на потребностите от социални услуги в Община Разград, проведено през април - юни 2015 година. Анализът на ситуацията е изготвен от Общински оперативен екип назначен със Заповед №786/09.06.2015 г. на Кмета на Община Разград.

Настоящата Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в Община Разград (2017 - 2021) е разработена от Работна група определена със Заповед № 786/09.06.2015 г., изменена със Заповед № 1280/18.10.2016 г. на Кмета на Община Разград, в която са включени представители на заинтересованите страни в общината (общинска администрация, ДСП -Разград, НПО - доставчици на социални услуги и други структури на местната власт), ангажирани с организирането и изпълнението на социалната политика на местно ниво. Стратегията за развитието на социалните услуги е изготвена в съответствие с чл. 19, ал. 2 от Закона за социално подпомагане и чл. 36 б от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане на базата на Областна стратегия за развитие на социалните услуги в област Разград (2016-2020) и е съобразена с Общинския план за развитие на Община Разград за периода 2014 - 2020 г.

Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в Община Разград цели да осигури достъпни и качествени социални услуги в общината и ще допринесе за развитие на общинската социална политика като модерна, ефективна система от социални услуги, която поставя в своя център потребителя, отговаря на нуждите на общността, осигурява равен достъп и непрекъснато подобрява своето качество. Общинската стратегия за развитие на социални услуги цели да създаде условия за пълноценна реализация чрез грижа и подкрепа на местните общности, групи и лица в риск, като осигури достъпни и качествени социални услуги на територията на Община Разград.

За да бъдат насочени правилно към конкретните групи потребители и да се гарантира достъпа до социални услуги е необходимо те да бъдат планирани и развивани. Добре ориентираните и качествени социални услуги, предоставяни в Община Разград, ще подпомогнат и разширят възможностите на ползващите ги лица да водят достоен и автономен начин на живот и същевременно ще съдействат за повишаване на ефективността на системата за подкрепа.

Общинската стратегия обхваща всички уязвими общности, всички възрастови групи и всички населени места на територията на Община Разград. Стратегията проектира развитието както на социалните услуги, така и на пакет от общински политики и

хоризонтални мерки за социално включване, насочени към устойчиви решения на проблемите на рискови групи.

Планираните услуги и мерки ще се изпълняват на територията на общината през следващите пет години (2017 - 2021 г.).

Стратегията за социални услуги е съобразена със следните стратегически документи:

- ❖ Общински план за развитие на Община Разград 2014 - 2020 г.;
- ❖ Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчване на социалното включване 2020;
- ❖ Национална стратегия за дългосрочна грижа;
- ❖ Национална стратегия за детето 2008 - 2018 г.;
- ❖ Национална стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“;
- ❖ Актуализирана стратегия по заетостта на Република България 2013 - 2020 г.;
- ❖ Стратегия „Европа 2020“;
- ❖ Европейска стратегия за хора с увреждания 2010-2020 г.;
- ❖ Национална програма за подобряване на майчиното и детско здраве 2014 - 2020 г.;
- ❖ Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012 - 2020 г.

Визията на Стратегията е:

- Развитието и усъвършенстването на съществуващите социални услуги през следващите 5 години (2017 - 2021);
- Разкриването на нови и иновативни социални услуги, съобразно изведените приоритетни целеви групи;
- Иницирането на междусекторни иновативни услуги и програми;
- Успоредното развитие на политики и мерки за социално включване в свързани сектори (образование, здравеопазване, заетост, жилищна среда и други), чрез които се решават конкретни проблеми на рисковите групи и/или се създават условия за ефективно функциониране на социалните услуги.

Представените в Стратегията данни са получени на база проучване и обобщаване на данните за социално-икономическите параметри и ситуацията на живот на рисковите групи и общности и оценка на ресурсите за разкриване и развитие на социални услуги на територията на Община Разград.

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ОБЩИНСКАТА СТРАТЕГИЯ

Приоритетите в направленията на Общинската стратегия са изведени в съответствие с идентифицираните потребности на рисковите групи и необходимостта от спешна намеса за решаване на основни критични социални проблеми на жителите в общината. Те са групирани в две посоки - отнасящи се до съдържанието на социалните услуги и до начина на функциониране и изпълнение на услугите и до начина на ефективно функциониране на услугите и мерките за социално включване.

Приоритетно направление 1: Превенция за деца и семейства в риск

Обща цел 1. Да се подобри грижата за децата в семейството, като се предотврати появата и развитието на рискови фактори по отношение на децата.

Приоритетно направление 2: Развитие на социални услуги за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение

Обща цел 2. Да се създадат условия за социално включване/интегриране на максимален брой хора в неравностойно положение и уязвими групи, чрез:

- осигуряване на условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания в семейна среда чрез разкриване на услуги и грижа в общността;
- реформиране на специализираните институции за възрастни хора с увреждания и развитие на алтернативни социални услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда, близка до семейната, за потребителите, които не могат да бъдат изведени в семейна среда;
- създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск.

Приоритетно направление 3: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот

Обща цел 3. Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в общината, чрез:

- развитие на широка мрежа от услуги в общността за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора в семейна и домашна среда;
- осигуряване достъп на старите хора до качествена резидентна грижа в среда, близка до домашната.

Приоритетно направление 4: Развитие на човешките ресурси

Обща цел 4: Подкрепа на развитието на човешките ресурси и повишаване качеството на социалните услуги на територията на Община Разград.

- Изграждане на капацитет за управление на социални услуги в общината и доставчиците на социални услуги;
- Изграждане на капацитет за предоставяне на социални услуги;
- Развиване на публично-частни партньорства в областта на социалните услуги.

Приоритетно направление 5: Развитие на междусекторни и междубообщински партньорства при планирането и предоставянето на социални услуги

Обща цел 5. Повишаване качеството и ефективността на социалните услуги и осигуряване на равен достъп на потребителите до тях, чрез развитие на междубообщински партньорства и междусекторно сътрудничество.

- Стимулиране и развиване на междубообщинското партньорство в социалните услуги;
- Развиване на ефективни механизми за междусекторно сътрудничество и услуги.

Документи на областно и общинско ниво в област Разград:

- Областна стратегия за развитие на социалните услуги в област Разград (2016-2020 г.);
- Общинска програма за закрила на детето;
- Програми и стратегии, във връзка с развитието на социалните услуги на ниво община.

Общинската стратегия следва и принципите на законосъобразност и обвързаност с нормативната уредба на Република България – Конституция, Семейен кодекс, Кодекс на труда, Наказателен кодекс, Закон за закрила на детето, Закон за социално подпомагане, Закон за местното самоуправление и местната администрация, Закон за интеграция на хората с увреждания и др. както и съответните подзаконови нормативни актове.

РАЗДЕЛ А: I. Анализ на ситуацията

1. Местоположение и граници

Община Разград се намира в централната част на Североизточна България в източната част на Дунавската хълмиста равнина. Средната надморска височина е 250 - 270 м. Разград е естествен кръстопът на важни пътни артерии, свързващи Централна Европа с Черноморието и Азия. През административния център на общината минават първокласният път Русе - Варна и железопътна линия, която е важна връзка между пристанището на река Дунав в гр. Русе и черноморското пристанище в гр. Варна. Общинският център гр. Разград е разположен по протежение на река Бели Лом и по северния склон на Разградските височини. Географското разположение в съчетание с благоприятните природни и климатични условия обуславят ролята на Разград като административен и културен център от древността до днес.

Община Разград граничи с общините Кубрат, Завет, Исперих, Самуил, Лозница, Попово, Цар Калоян и Ветово. Сред съседните общини Община Разград заема първо място по население, а по територия е на второ място след Община Попово.

Таблица 1: Основни данни за Община Разград и по-големите съседни общини - областни центрове

Район, област, община	Територия кв. км	Население по постоянен адрес брой		Гъстота на населението	
		2010 г.	2012 г.	2010 г.	2012 г.
България	111 001.9	8 496 398	8 454 843	76.5	76.2
Северен централен	14 974.0	1 018 889	1 003 845	68.0	67.0
Област Разград	2 639.7	176 674	175 003	67.0	66.3
Община Разград	598.4	68 419	67 837	114.3	113.4
Община Русе	469.2	191 516	189 120	408.2	403.1
Община Силистра	515.8	64 487	63 284	125.0	122.7
Община Търговище	688.6	73 050	72 580	106.1	105.4
Община Шумен	652.2	115 819	114 465	177.5	175.5

Източник: Национална база данни „Население“ и Агенция по заетостта

Разград е на трето място по територия спрямо съседните общини – областни центрове. Най-голяма е община Търговище, а най-малка - община Русе. По население Разград е на четвърто място – 68 419 души към 31.12.2010 г. Най-голяма е община Русе – 191 516 души, а най-малка община Силистра – 64 487 души. Гъстотата на населението в Община Разград е по-висока от средните равнища за страната, за Северен централен район и за областта.

2. Селищна структура

Община Разград е център на едноименна област и се състои от 22 населени места – град Разград и 21 села.



Съгласно ЕКАТТЕ гр. Разград е от I категория- втора група, а останалите селища са от V до VII категория.

Таблица 2

Населено място	Категория н. м.	ЕКАТТЕ	Площ в дка
с. Балкански	7	02467	1 630
с. Благоево	7	04296	1 496
с. Геçово	5	18589	1 559
с. Дряновец	6	23902	1 438
с. Дяново	5	24829	2 646
с. Киченица	5	37109	940
с. Липник	6	43760	538
с. Мортагоново	5	49093	1 292
с. Недоклан	7	51353	340
с. Осенец	5	54105	1 886
с. Островче	7	54420	664
с. Побит камък	7	56890	1 749
с. Пороище	6	59416	1 322
с. Просторно	7	58668	
с. Радинград	7	61385	328
гр. Разград	1	61710	12 651
с. Раковски	5	62089	1 846
с. Стражец	5	70860	571
с. Топчии	6	72850	
с. Ушинци	7	75246	1 067
с. Черковна	7	80724	777
с. Ясеновец	5	87624	1 435

Таблица 3: Административно териториална структура на Община Разград – 2015 Г.

Територия		Населени места		Градове		Села	
кв.км	%	брой	%	брой	%	брой	%
598.4	22.67	22	21.36	1	16.67	21	21.65

Източник: Национален статистически институт

Общата площ на общината е 598.4 кв. км., което е около 23% от територията на област Разград и около 4% от територията на Северен централен район. (Виж Таблицы 3, 4 и Фиг. 1). Земеделските територии заемат общо 430 766 дка (71% от площта на общината при средно за страната 57,4%).

3. Демографски тенденции - раждаемост, смъртност, прираст, миграция

По данни на ГРАО Разград в периода 2013 - 2015 г., населението в Община Разград, е било разпределено според вида населено място, както следва:

Таблица 4: Население – демографска характеристика

Населено място	2013		2014		2015	
	постоянен адрес	настоящ адрес	постоянен адрес	настоящ адрес	постоянен адрес	настоящ адрес
с. Балкански	167	243	162	241	157	245
с. Благоево	545	593	542	596	527	594
с. Гецово	1 871	1 813	1 849	1 784	1 835	1 781
с. Дряновец	765	810	755	785	762	790
с. Дянково	4 083	2 949	4 087	2 956	4 084	2 936
с. Киченица	1 087	867	1 079	822	1 075	847
с. Липник	687	555	691	531	689	542
с. Мортагоново	1 763	1 098	1 757	1 085	1 751	1 056
с. Недоклан	326	192	326	197	332	198
с. Осенец	846	883	837	901	813	887
с. Островче	53	95	52	95	49	90
с. Побит камък	215	264	202	245	201	239
с. Пороище	319	376	313	366	304	357
с. Просторно	143	142	130	141	128	145
с. Радинград	515	300	532	293	525	276

гр. Разград	43 305	35 214	43 106	35 074	42 893	34 675
с. Раковски	3 759	2 482	3 762	2 468	3 766	2 355
с. Стражец	2 800	1 962	2 804	1 969	2 788	1 956
с. Топчии	524	600	536	608	532	615
с. Ушинци	210	241	216	243	216	254
с. Черковна	62	105	53	96	51	94
с. Ясеновец	3 424	2 617	3 423	2 635	3 424	2 653
Общо за общината	67 469	54 401	67 214	54 192	66 902	53 645

Източник: Национална база данни „Наследници“

Таблица 5

Населението на Община Разград е съсредоточено в общинския център – жителите на гр. Разград към 31.12.2015 г. са 42 893, а на останалите населени места 24 009.

Данните показват неравномерно разпределение на населението, като населените места в общината могат да се групират на три основни групи:

- население в общинския център;
- над 1 000 души: селата Гецово; Дянково, Киченица, Мортагоново, Раковски, Стражец, Ясеновец;

- под 1 000 души: останалите 14 населени места в общината.

Най-малките села в общината са с. Островче с 49 и с. Черковна с 51 жители в края на 2015 г. В 8 от общо 21-но села в Община Разград, населението е под 400 души, а в 4 села - под 200 души.

Забелязва се обезпокоителен процес на обезлюдяване на малките населени места, като най-застрашени са Островче и Черковна – те имат и най-нисък брой население в сравнение с останалите в общината. Също така прави впечатление, че населението в селата, събрано заедно, е по-малко от населението, живеещо в гр. Разград.

Населението в общината за 2015 г., спрямо 2013 г. е намаляло с 8,3 %, с 567 лица.

НАСЕЛЕНИ МЕСТА	Население към 31.12.2015 г.
ОБЩИНА РАЗГРАД	66 902
БАЛКАНСКИ	157
БЛАГОЕВО	527
ГЕЦОВО	1 835
ДРЯНОВЕЦ	762
ДЯНКОВО	4 084
КИЧЕНИЦА	1 075
ЛИПНИК	689
МОРТАГОНОВО	1 751
НЕДОКЛАН	332
ОСЕНЕЦ	813
ОСТРОВЧЕ	49
ПОБИТ КАМЪК	201
ПОРОИЩЕ	304
ПРОСТОРНО	128
РАДИНГРАД	525
РАЗГРАД	34 675
РАКОВСКИ	2 355
СТРАЖЕЦ	1 956
ТОПЧИИ	615
УШИНЦИ	254
ЧЕРКОВНА	94
ЯСЕНОВЕЦ	2 653

При разглеждане на тригодишен период (2013-2015) се очертава трайна тенденция на намаляване броя на населението.

Таблица 6

години население	2013	2014	2015
градско	43 305	43 106	42 893
селско	24 164	24 108	24 009
общо	67 469	67 214	66 902

Таблица 7: Възрастовата структура на населението в общината е показано в следващата таблица

Население на общината към 31.12.2015 г.	Постоянен адрес	Настоящ адрес
Население на общината (общо)	66 902	53 640
В града	42 893	34 672
В селата	24 009	18 968
Деца до 18 г.	11 052	8 859
Мъже от 18 до 62 г.	20 652	16 560
Жени от 18 до 59 г.	19 636	15 746
Мъже над 62 г.	5 687	4 557
Жени над 60 г.	9 875	7 918

Брой деца по възрастови групи към 31.12.2015 г. (в регистрите на служба ГРАО)

Общ брой деца	8 859
Деца от 0 до 7 г. включително	3 266
Деца от 8 до 14 г. включително	3 495
Деца от 15 до 18 г. включително	2 098

Разпределението на населението на общината по пол е трайно като тенденция и не се различава от общата за страната – жените са повече от мъжете с около 2 % в общината като цяло, с около 3 % в гр. Разград и с около 0.2 %-0.3 % в селата. Относителният дял на жените в населението е по-голям от този на мъжете.

Таблица 8: Раждания по данни на официална статистика

Раждания за 2013 г. (общ брой)	382
Раждания за 2014 г. (общ брой)	418
Раждания за 2015 г. (общ брой)	388

По данни на ДСП (еднократни помощи за раждане и др.), статистика

Раждания на майки под 18 г. възраст за 2013 г. (брой)	3
Раждания на майки под 18 г. възраст за 2014 г. (брой)	7
Раждания на майки под 18 г. възраст за 2015 г. (брой)	17

Детска смъртност (по данни на ГРАО)

Брой починали деца до 1 годишна възраст за 2013 г. (брой)	4
Брой починали деца до 1 годишна възраст за 2014 г. (брой)	3
Брой починали деца до 1 годишна възраст за 2015 г. (брой)	0

Брой починали деца от 1 до 5 годишна възраст за 2013 г.	4
Брой починали деца от 1 до 5 годишна възраст за 2014 г.	3
Брой починали деца от 1 до 5 годишна възраст за 2015 г.	0

Таблица 9: Брой деца по възрастови групи към 31.12.2015 г. (в регистрите на служба ГРАО)

Общ брой деца	8 859
Деца от 0 до 7 г. включително	3 266
Деца от 8 до 14 г. включително	3 495
Деца от 15 до 18 г. включително	2 098

Таблица 10: Брой пенсионери към 31.12.2015 г. /по данни на НОИ/

Пенсионери (общо)	16 375
Пенсионери с пенсии за стаж и възраст	11 161
Пенсионери с пенсии за инвалидност	4 710
Пенсионери с пенсии за инвалидност, ненавършили пенсионна възраст	2 811
Пенсионери със социални пенсии	482

Средната раждаемост за общината е 7,08 новородени на 1 000 души. Средната смъртност за общината е 13,5 починали на 1 000 души. На основата на раждаемостта и смъртността, общината има отрицателен прираст през 2015 г. – (-7.3%).

При разглеждане на тригодишен период (2013-2015) се очертава трайна тенденция за намаляване броя на населението. Налице е отрицателен прираст и активен процес на скрита, и явна миграция. Увеличават се гражданите с постоянен адрес в общината, които живеят в други населени места. Причината за това са ограничените възможности за професионална реализация на млади специалисти с висше образование.

Извод: Като цяло демографската картина в Община Разград се характеризира със следните особености:

- Трайна тенденция за намаляване на броя на населението;
- Застаряване на населението;
- Ниска раждаемост;
- Нарастване на смъртността;
- Преобладаващо градско население;
- Отрицателен естествен прираст.

4. Икономическо развитие на Община Разград

Благоприятното местоположение на Община Разград обуславя нейното многоотраслово икономическо развитие. Тя е най-развитата община в Разградска област, независимо от това, че е сериозно засегната от реформите и реструктурирането на икономиката през последните години. Закрити и ограничени са големи производствени мощности, традиционни за общината и региона.

4.1. Безработица, доходи и заетост

При анализа на социо-демографската и икономическа картина на Област Разград се открояват **два основни параметъра - "доходи" и "възраст"**, които в съчетание с други фактори, пораждаат риск за различни групи от населението и формират основни рискови групи: деца, лица, семейства в неравностойно положение и стари хора, нуждаещи се от подкрепа и социални услуги. Тези фактори са свързани с:

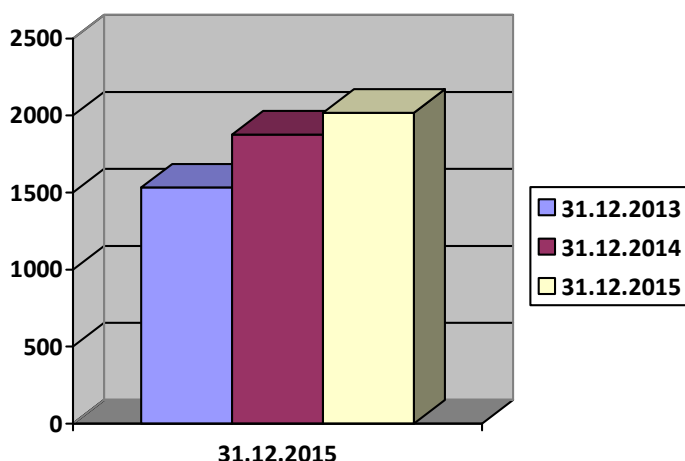
- Безработица и ограничен достъп до заетост;
- Липса на жилище, лоши битови условия и недостатъчно средства за издръжка;
- Ограничени ресурси за автономност и зависимост от подкрепата на близки – възрастни с увреждания с нужда от подкрепа във всекидневния живот; хора в пенсионна възраст;
- Структурата на семейството – пълно или непълно семейство, многодетни семейства, здравословни и образователни проблеми;
- Увреждане и/или сериозни здравословни проблеми на лицето или на член от семейството;
- Ниско образование (включително и неграмотност), липса на професионална квалификация, които водят до неравностойна позиция на пазара на труда и социална изолация;

- Социално изключване и принадлежност към уязвими етнически малцинства и семейства, в които децата рискуват да повторят социалния модел на родителите си;
- Изолираност на населеното място с нарушени транспортни връзки и комуникация с общинския и областния център;
- Възраст – концентрация на пенсионери и стари хора, живеещи в изолираните малки населени места, с крайно ограничен достъп до здравна грижа и услуги, както и ниски доходи на хора в надтрудоспособна възраст.

4.2. Безработица и пазар на труда

Безработицата и ограниченият достъп до заетост е основният проблем за осигуряване на нормален стандарт на живот. Ограниченият брой работни места в Община Разград се дължи на затваряне на предприятия и съкращаване на персонал, в резултат от икономическата криза и съответно липса на алтернативни работни места.

Динамиката на регистрираните безработни в Община Разград през последните години бележи тенденция за увеличаване, поради отпадане на част от регистрираните безработни от Националните програми.



Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Разград

В последните години се отчита плавно намаление равнището на безработица, като процентът на регистрираните безработни е под средния за страната. Към 31.12.2016 г. той е 6,6 % или 1558 лица.

Постъпилите на работа регистрирани безработни от общината през последните години са следно над 1500 лица. За периода от 2013 г. по равнище на безработица Община Разград е на 7-мо място от общо 28-те областни центрове.

Преобладаващата част от новоразкритите работни места са предназначени за работници с ниска квалификация и са слабо заплатени, като съществува значителна разлика в заплащането между частния и общественния сектор.

Таблица 11: Профили на безработните лица към 31.12.2016 г. /по данни на ДБТ/

Брой безработни лица без, или с по-ниско от основно образование	546
Брой безработни лица с намалена работоспособност	114
Брой безработни младежи от 18 до 29 години	164
Брой безработни лица на възраст над 55 години	486
Брой безработни лица с регистрация над 1 година	624

По данни на Дирекция „Бюро по труда“ гр. Разград, със значително висок относителен дял са регистрираните с основно и с по-ниско образование. Безработните с ниска степен на образование и квалификация са най-неконкурентната работна сила на трудовия пазар. Продължително безработните лица (с престой в бюрото по труда над 1 година) са 624. Структурата на регистрираните лица по пол се характеризира с висок относителен дял на регистрираните жени - 56.5% от общия брой на регистрираните безработни лица. Кое то в абсолютна стойност е 881 безработни жени. Това е резултат от изби рателното търсене /в полза на мъжката работна сила/ на местния пазар на труда. Регистрираните безработни жени и в национален мащаб са с по-висок относителен дял спрямо общо регистрираните безработни.

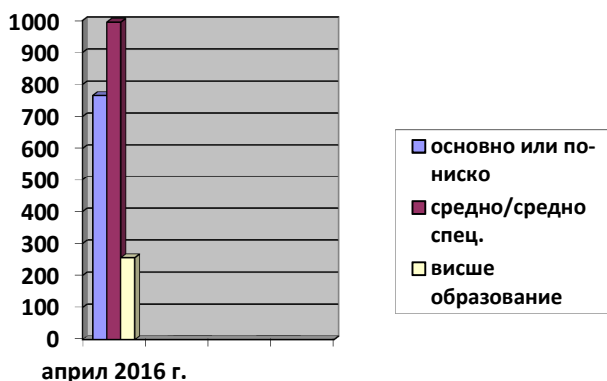
От регистрираните безработни лица в Община Разград към края на 2016 г. с намалена трудоспособност, съгласно представени ЕР на ТЕЛК са 114 лица.

Макар и незначително се наблюдава нарастване на регистрираните безработни лица на възраст над 55 години, което е резултат от изби рателното търсене на работна сила на трудовия пазар, предизвикано от по-големите изисквания на работодателите. Като рисков а група се наблюдават регистрираните младежи до 29 годишна възраст.

Таблица 12: Квалификация на свободната работна сила към м. декември 2016 г.

Квалификация	Брой
Основно или с по-ниско от основно образование	546
Средно и средно специално образование	786
Висше образование	226

Малките селища в областта притежават сходни белези на значителна изостаналост, спрямо условията на градската среда и по-ниско качество на живот. Ниската степен на образованост и квалификация, особено в селата, не позволява да се отговори на съвременните изисквания на пазара на труда. Пазарът на работната сила е неравномерно овладян и се наблюдава дисбаланс – по-висока безработица в малките общини в сравнение с областния град и в същото време недостиг на квалифицирана работна ръка. Голяма част от местата за специалисти с висше образование остават незаети, поради миграцията им и слабата мобилност на работната сила (особено за работа в отдалечени селски райони).



От регистрираните безработни лица 546 /35 %/ са основно или с по-ниско от основно образование, 786 /50 %/ със средно образование и 226 /14,5 %/ са с Висше образование.

За да се постигне по-стабилно снижаване на равнището на безработица в общината е необходимо да се предприемат действия за запазване и увеличаване на заетостта, повишаване пригодността за заетост и интегриране на неравнопоставените групи на пазара на труда.

Действията по отношение на намаляване на безработицата трябва да се реализират в две основни направления - **превантивни** (обучение на безработни и заети) и **защитни** – мерки, насърчаващи работодателите да наемат на работа лица в неравностойно положение. От голямо значение са превантивните действия, които целят хората, останали без работа, да не изпаднат в състояние на трайна безработица и оттам - до необходимостта от социално подпомагане. Важно условие за подобряване на качеството на упражнявания труд е повишаването на пригодността на работната сила за заетост чрез усъвършенстване на нейната квалификация и привеждането ѝ в съответствие с изменящите се изисквания на търсенето на труд в икономика, основана на знанията. Това ще доведе до повишаване на потенциала ѝ и ще създаде трайни предпоставки за устойчив икономически растеж.

4.3. Доходи

Доходите на лице от домакинството за Община Разград са по-ниски от средните за страната. През първото тримесечие на 2010 г. общият доход средно на лице от домакинството е 765,09 лева, при средна стойност за страната 886,48 лева.

Най-големият относителен дял на дохода в общия доход на домакинство е от работна заплата – 53,3%, следван от този на пенсии 33,3% и от други социални трансфери 3,7%.

Относителният дял на разходите за храна в общия разход на домакинствата е 37,3%, а за поддържане на жилището 19,1%, т.е. общо тези два разхода представляват 56,4%.

Очертава се тенденция на ежегодно нарастване на brutната годишна заплата в периода 2010 – 2013 г.

Таблица 13: По данни на НСИ

Средна брутна годишна заплата в лева				
2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
6 071	6 488	7 065	7 533	8 351

4.4. Заетост

В контекста на разгледаните процеси трябва да се анализира трудовата заетост, която макар, че в основни линии е резултат на общата икономическа конюнктура в определена степен се предопределя и от демографската ситуация.

Таблица 14: По данни на НСИ

	Година					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Коефициент на икономическа активност: 15 - 64 навършени години (%)	58.5	59.5	59.9	63.1	64.7	63.4
Коефициент на заетост: 15 - 64 навършени години (%)	49.7	48.8	46.4	50.2	50.7	50.2
Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение (брой)	30 410	28 719	26 239	26 538	26 742	27 070

Прилагането на превантивни и активни мерки на пазара на труда трябва да обхване всички социални групи с особена подкрепа за най-рисковите групи:

- дълготрайно безработните;
- младежите без трудов опит или без образование и професия;
- безработните с ниско или без образование и без квалификация;
- хората с увреждания.

Борбата с безработицата изисква широкообхватни мерки за взаимна подкрепа на икономическата, социалната политика и политиката по заетостта. Инструмент на тази политика са регионалните и местните програми за заетост, съобразени и с националните програми за заетост. От особено значение за ефективността и ефикасността на тези програми е привличането на местните организации на работодателите при изготвянето и реализацията на проекти в областта на пазара на труда и използване потенциала на работодателските организации и местния бизнес за оказване на консултантски, образователни и други услуги, свързани с дейностите по заетостта.

4.5. Жилищни условия

Общата дължина на уличната мрежа в населените места на Община Разград е 526,70 км., от които 125,00 км. в гр. Разград. Изградеността на уличната мрежа е около 95 %, но физическото състояние на уличните настилки е незадоволително. В населените места на общината над 90 % от улиците са със силно амортизирана настилка, а в гр.Разград - около 70 %. По селата почти липсват улични тротоари, а в гр. Разград улиците са с обособени тротоари, но физическото състояние на около 70% от тях е незадоволително.

Община Разград се стреми непрекъснато да подобрява физическата среда и качеството на живот, чрез благоустрояване на вътрешно квартални пространства не само в централната градска част, а и в периферни за града жилищни квартали. Броят на къщите извън регулация и незаконните къщи не е голям. Налице са влошени жилищно-битови и инфраструктурни условия с някои жилища в с. Стражец, Община Разград.

С Наредба на Общински съвет Разград са определени условията и реда за установяване на жилищни нужди, настаняването под наем и продажбата на общински жилища, в съответствие със Закона за общинската собственост и другите разпоредби на действащото законодателство.

Общинският жилищен фонд за 2016 г. включва 198 бр. жилища, от които: 166 бр. са предназначени за настаняване на граждани с установени жилищни нужди и 7 бр. резервни жилища за лица, жилищата на които са станали негодни за обитаване в резултат на възникнали природни бедствия и аварии, или лица в семействата, на които са възникнали остри социални или здравословни проблеми.

Настаняването на лица, отговарящи на условията на Наредбата се извършва по утвърден за съответната година списък, в който те са подредени в зависимост от степента на жилищната им нужда. С предимство се ползват многодетни семейства, самотни майки, както и лица с трайно намалена работоспособност.

4.6. Здравеопазване

Задоволяването на здравните потребности на населението в Община Разград се осъществява чрез предоставяне на болнична медицинска помощ, специализирана извънболнична медицинска помощ, първична извънболнична медицинска помощ, спешна медицинска помощ и други структури, извършващи здравно-профилактични и медицински дейности.

Здравното обслужване на територията на Община Разград е организирано от добре изградена и структурирана мрежа от здравни заведения, както следва:

➤ Първична извънболнична помощ -68 бр. от които:

- Индивидуална практика за първична медицинска помощ – 24 бр.
- Индивидуална практика за първична медицинска помощ-дентална – 39 бр.
- Групова практика за първична извънболнична медицинска – 1 бр.
- Групова практика за първична извънболнична медицинска-дентална – 4 бр.

➤ Специализирана медицинска помощ – 62 бр. от които:

- Индивидуална Практика за специализирана извънболнична медицинска помощ – 42 бр.
- Медицински център- 6 бр.
- Диагностично-консултативен център – 1 бр.
- Самостоятелно медико-диагностична лаборатория – 5 бр.
- Самостоятелно медико-техническа лаборатория – 8 бр.

➤ Болнична помощ – 1 бр. от които:

- Многопрофилна болница за активно лечение – 1бр.

➤ Други лечебни заведения – 3 броя от които:

- Център за спешна медицинска помощ – 1 бр.
- Хоспис – 2 бр.

В малките населени райони един ОПЛ обслужва по график пациенти от няколко села. Поради това много често обслужването на тези пациенти реално се осъществява от фелдшери или медицински сестри, което пряко се отразява на качеството на диагностично-лечебния процес. Тревожно е състоянието в някои селски райони, където поради липса на ОПЛ в населените места, пациентите са избрали личен лекар от съседна или отдалечена лекарска практика или от града, което създава проблеми с обслужването, лишавайки пациентите от своевременен достъп до специализирана медицинска помощ и евентуално болнично лечение.

Специализираната извънболнична помощ е основен интегриращ елемент в системата на здравеопазване, който осигурява на населението достъпна и качествена медицинска помощ и позволява да се намалят потребностите от значително по-скъпата болнична помощ чрез активна профилактика, ранна диагностика и адекватно и ефективно лечение в амбулаторни условия. Концентрацията на специализираната медицинска помощ в гр. Разград, води до затрудняване достъпа на пациентите до този вид медицинска помощ, а често води и до забавяне на диагностично-лечебния процес.

В Община Разград липсват специализирани лечебни заведения за лечение на онкологични заболявания, за долекуване и рехабилитация.

Системата за спешна медицинска помощ се състои от Център за спешна медицинска помощ - Разград с разкрити 5 филиала в общините – Разград, Исперих, Кубрат, Лозница, Цар Калоян, разполагащи с определен брой реанимационни, лекарски, долекарски и транспортни екипи и Спешно отделение към областната болница и Спешен център „Вита“.

Осигуреност на здравна мрежа с човешки ресурси е една от най-ниските за страната (по данни на НЦОЗА). В общината има липсващи специалности – неврохирурзи и токсиколози. Нисък е и броя на медицинските специалисти по здравни грижи.

Таблица 15: По данни на РЗИ - Разград

Вид заведение	2012	2013	2014	2015	2016
Болнични заведения					
брой	3	3	3	3	3
легла	342	322	337	350	333
Извънболнични заведения					
брой	156	134	132	132	132
легла	11	11	11	11	11
в т. ч. АПМП - ИП	26	25	25	24	24
АПМП - ИП	1	1	1	1	1
АПМП – ИП (дентална помощ)	43	39	38	39	39
АПМП – ИП (дентална помощ)	3	4	4	4	4
АСМП - ИП	60	46	45	42	42
АСМП - ГП	1				
МЦ	5	4	4	6	6
ДКЦ	1	1	1	1	1
СМДЛ	7	4	4	5	5
СМТЛ	8	8	8	8	8
Хоспис	1	2	2	2	2
Други здравни заведения					
брой	7	7	7	6	6
легла	21	32	4	0	0

4.7. Детски ясли

На територията на Община Разград функционират две детските ясли с 5 и с 4 групи, а към 3 детски градини има разкрити яслени групи.

Таблица 16: по данни на НСИ

Година	Детски ясли		
	Брой заведения	Брой деца	Капацитет
2012	2	147	144
2013	2	145	144

2014	2	145	144
2015	2	129	144
2016	2	146	144

4.8. Образование

На територията на Община Разград съществуват 22 училища, от които 16 общински училища. От тях 11 са основни, като 5 са в гр. Разград и 6 в населените места на общината. Средните училища са 5: ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, Спортно училище, СУ „Христо Ботев“ и ПГССХВТ „Ангел Кънчев“.

В Община Разград функционират и 5 държавни професионални гимназии. В професионалните гимназии учениците се обучават по направленията: хранително-вкусова промишленост, информационни технологии, икономика, биотехнологии, машиностроене, автотранспорт и строителство, облекло. Осигуряването на равен достъп до образование е основна цел на общинската образователната политика.

За учебната 2015–2016 г. в общинските и държавни училища са се обучавали 6 354 ученици, от които 96 деца с увреждания.

За развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от Община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта се предлагат извънкласни дейности в четири центъра за подкрепа за личностно развитие: ЦПЛР-Център за работа с деца, ЦПЛР-Център за ученическо, техническо и научно творчество, ЦПЛР-Ученическа спортна школа и ЦПЛР-Междучилищен център по трудово-политехническо обучение /МУЦ по ТПО/.

За учениците от други общини, предпочели средните училища на Община Разград, се предлагат добри условия за живот и възпитание в центъра за подкрепа за личностно развитие-Ученическо общежитие с капацитет 500 места.

В Община Разград функционират и Помощно училище с интернат в с. Осенец, Регионален център за подкрепа на приобщаващото образование и Филиал към Русенски университет „Ангел Кънчев“ – Русе.

4.9. Детски градини

Обучението и възпитанието на децата от 3 до 6 годишна възраст се осъществява в 22 детски градини, като 10 са в гр. Разград и 12 в населените места в Община Разград. В три от тях има яслени групи, които са обезпечени кадрово, а съгласно Наредба №27 на Общински съвет Разград за условията и реда за записване, отписване и преместване на децата в общинските детски градини на територията на Община Разград при наличие на необходимите условия се приемат и деца на 2-годишна възраст.

Двадесет и двете общински детски градини разполагат с добра материално-техническа база, педагогически кадри и помощен персонал с опит и добра квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата.

В детските заведения се осигурява равен достъп на всички деца до качествено образование в съответствие с европейските изисквания и стандарти. Гарантиран е достъпът до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности.

В детските градини се предлага образование, отговарящо на индивидуалните потребности и способности на всяко дете – ранно чуждоезиково обучение, занимания по различните видове изкуства, плуване, танци, спорт и туризъм.

Целта на образователната политика на Община Разград е да създават условия и предпоставки за равен достъп на децата и учениците до качествено образование. Качеството е свързано със способността на системата да реагира на променящите се реалности в света и да удовлетворява променящите се заедно с тях обществени и индивидуални образователни потребности.

Анализът на актуалното състояние на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка в Община Разград извежда осигуряването на равен достъп до образование като основна цел на общинската образователната политика.

Според статистическите данни от училищата и направения анализ, се наблюдава лек спад в дела на отпадащите от училище деца. През 2014-2015 г. 1 % са напусналите деца от общинските училища, като причините са различни /22 са заминали в чужбина, 24 – по

други причини/. През първи учебен срок на 2015-2016 учебна година напусналите са 0,7% /от тях 1-по болест, 2 – по социални причини и 28 – в чужбина/. Запазва се най-голям делът на напусналите, поради миграция в чужбина.

Обхватът на децата в предучилищна възраст се запазва традиционно висок. Над 95% от децата посещават детските градини в общината.

Социално-икономически – лошото качество на живот и ниските доходи не позволяват на много семейства да покрият разходите на своите деца за образование и се посочват от родителите като главна причина за отпадане. Детето, което не посещава училище, е ценно като трудов ресурс и подпомага семейния бюджет или участва в домакинската работа. Основната им заетост е свързана със събирането на вторични суровини, работа в строителството и др., помагат на своето семейство чрез грижа за братя, сестри, по-възрастен човек.

Образователни (училищната среда, организацията на учебния процес) – децата, застрашени от отпадане, имат съществени затруднения при усвояване на учебния материал; слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище; наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.

Съществуват и обективни фактори на училищната среда, които влияят върху риска за отпадане от училище - качество и сложност на учебното съдържание, проблемите на обучението в слети и маломерни паралелки и др.

Етнокултурната среда на детето оказва съществено влияние - три четвърти от родителите на отпадналите деца се самоопределят като роми или цигани. В тази група се регистрират и някои специфични етнокултурни причини за ранното отпадане - по-ранното стъпване в брак, страх на родителите да изпращат по-големите си деца в училище поради опасността от открадване, по-ниска ценност към образование и др.

Акумулирането на икономически, образователни и етнокултурни рискови фактори, най-ясно се проявяват в ромски гета, където икономическите причини за напускане на училище (ниски доходи, лош жизнен стандарт и битови условия, безработица и др.), влиянието на семейството (отглеждане на деца в непълни семейства, ниско образователно равнище на родителите, безотговорно родителство и др.) и образователните фактори – ниска степен на училищна готовност, трудности при усвояване на учебния материал, нередовно посещаване на училище, конфликти с учители и съученици поставят децата в особено висок риск от отпадане от училище.

Причините за ранното отпадане на децата от училище се виждат и оценяват по различен начин от отпадналите деца, от техните родители, от педагозите и социалните работници.

Родителите на отпадналите деца акцентират върху трудната икономическа ситуация на семейството, бедността и невъзможността да се посрещнат разходите, свързани с образованието на детето.

Педагозите и социалните работници в по-голяма степен обръщат внимание върху слабата заинтересованост на родителите по отношение образованието на техните деца и по-общо – върху проблема за отговорното родителство. Образователните трудности се споменават като основна причина за отпадане от децата от училище. Те нямат конкретно занимание, прекарват времето си с приятели, което формира специфични „антиобразователни“ нагласи и ценности („култура на неучене“).

Проблемите и слабите страни в сферата на образованието:

Спад на жизненото равнище поради:

- безработицата и ниските доходи на семейството;
- скъпи учебни пособия;
- намаляване броя на децата и учениците в населените места на общината (поради високия процент на безработица в региона, засилващата се вътрешна миграция на населението и близостта на населените места до областния център);
- родителската незаинтересованост и липсата на контрол от страна на семейството, особено сред ромската общност;
- липса на мотивация за учене и негативно отношение към училището;
- неефективни санкции към родителите;
- неефективни санкции към учениците;
- неефективен механизъм за отчитане движението и преместването на учениците, подлежащи на задължително училищно обучение;

- липса на точни данни за броя на децата в задължителна училищна възраст;
- агресивно поведение и насилие сред учащите се;
- академичен стил на учебниците и учебните програми.

Възможности за намаляване броя на необхванатите и отпадащите ученици чрез:

- Законодателна инициатива за безплатен транспорт на всички ученици, а не само до 16 годишна възраст;
- проектно финансиране на училищни и извънкласни дейности за задържане в училище на учениците и етнокултурен диалог – приключилият през 2014/2015 учебна година проект „Да направим училището привлекателно за младите хора - Училище за себеутвърждаване и подготовка към европейски хоризонти (УСПЕХ)“, който се осъществяваше с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз, стартираният през учебната 2016/2017 година проект „Твоят час“ – по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ и проекти по Национална програма „С грижа за всеки ученик“ на МОН;
- оптимизиране на системата за събиране на данни за децата в задължителна училищна възраст и движението на учениците по класове, етапи и степени;
- партньорство на общината и училищните общности с НПО и други институции за местни инициативи с цел задържане на децата и учениците в детските градини и училищата, както и реинтегриране на вече отпадналите от училище ученици – проект „Готови за училище“ по инициатива на фондация „Тръст за социална алтернатива“, финансиран от фондация „Америка за България“ и в сътрудничество с Асоциация „Интегро“ в ЦДГ „Дора Габе“ с. Ясеновец и ЦДГ № 2 „Пролет“ с. Раковски;
- проект „Парад на културното многообразие“ на ЦДГ № 8 в гр. Разград, финансиран от Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства; Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“, Сдружение „Женска Алтернатива за Независимост Етническа Толерантност и Асоцииране (ЖАНЕТА)“ и др.
- разработване на механизъм за ежедневно информиране на родителите за отсъствията и закъсненията на децата и учениците;
- осигуряване на безопасна и сигурна среда (охрана и видеонаблюдение в училищата, превенция срещу агресията);
- здравно образование;
- гражданско образование.

За децата, които нямат равен старт (деца, недостатъчно добре владеещи български език, деца с увреждания, деца от социално слаби семейства и др.), е необходимо да се полагат специални грижи с оглед тяхното пълноценно участие в образователния процес, а именно:

- осигуряване на подкрепяща среда за децата със специални образователни потребности, включваща финансиране участието на учителите в обучителни програми за интегрирано обучение;
- дейности и инициативи за мотивиране на родителите на деца със специални образователни потребности, децата им да посещават масовото училище;
- прилагане на интерактивни методи за формиране на общочовешки ценности у децата, основани на толерантност и доверие;
- изграждане на подходяща архитектурна среда за достъп на децата с увреждания до училищата и ЦДГ;
- популяризиране на добрите практики за интегриране на децата със специални образователни потребности;
- подкрепа на инициативи за социализация на децата, за които българският език не е майчин;
- подкрепа /материална и финансова/ на многодетни родители и такива с ниски доходи, относно посещение на децата им в детски градини.

Ниво на училищната посещаемост, на отпадане от училище и необхванати от образователната система

Таблица 17: Брой деца, посещаващи детски и учебни заведения към 31.12.2016 г.

Деца в детски градини /без предучилищни форми/ с яслени групи	915
Деца в предучилищни форми на образование/детска градина, училище/	777
Деца в общински и държавни училища/ общ брой/	5 913
Деца в общински и държавни училища / 1- 4 клас/	1 836
Деца в общински и държавни училища / 5- 8 клас/	1 697
Деца в общински и държавни училища /9-12 клас/	2 380

През последните три години се наблюдават единични случаи на деца в училищна възраст, необхванати от образователната система. Наблюдава се тенденция към намаляване броя на отпадналите от училище деца.

Таблица 18: Брой деца в отпаднали от училище:

Деца, отпаднали от училище през учебната 2013-2014 година.	36
Деца, отпаднали от училище през учебната 2014-2015 година.	24
Деца, отпаднали от училище през първи срок на учебната 2015-2016 година.	3

5. Анализ на групите в риск в Община Разград

5.1. Фактори, които пораждат риск за различни групи от населението

Развитието на разгърнатата мрежа от социални услуги за деца и възрастни е ключов елемент от държавната и местна политика за повишаване благосъстоянието на хората в неравностойно социално положение. Стратегическото планиране се базира на задълбочено проучване и анализ преди всичко на уязвимите групи на местно ниво, с което се цели системата от социални услуги да отговори на потребностите на населението в общината.

Рисковите фактори посочени по-долу са разгледани в контекста на необходимостта от планиране на социални услуги на територията на общината. Подходите за определяне на рисковите групи в общината се базират върху демографската, възрастовата и социално-икономическата характеристики на населението.

В резултат на проведено проучване и анализ на събраната информация се очертават следните основни рискови фактори в Община Разград, които са следните:

❖ **Демографски фактори**, които имат пряко отношение към рисковите групи и развитието на социални услуги в Община Разград:

- продължаваща тенденция към намаляване на населението;
- застаряване на населението;
- нарастване на равнището на общата смъртност;
- намаляваща раждаемост и отрицателен естествен прираст;
- концентрация на деца и младежи в по-големите населени места и обезлюдяване на малките селища;
- постоянен дял на деца и лица с увреждания.

❖ **Безработица при хората в трудоспособна възраст и ограничен достъп до заетост:**

Трудовата заетост и достъпът до пазара на труда е рисковия фактор, който оказва съществено влияние върху проблемите за осигуряване на нормален стандарт на живот /равнището на безработица е 8,5%/.

Безработицата е основен рисков фактор, свързан с осигуряването на нормален стандарт на живот на хората в трудоспособна възраст. Достъпът до заетост е най-силно ограничен за няколко специфични групи безработни: хора с основно и по-ниско от основно образование, безработни младежи на възраст до 29 г., хора в предпензионна възраст, хора с увреждания в трудоспособна възраст, продължително безработни, както и за хора от етническите малцинства.

Безработицата и ниските доходи в семействата рефлектират директно върху всички рискови групи и се отразяват на качеството на живот на всички членове на семейството. Затрудненията, които срещат безработните родители при осигуряването на добри битови условия за живот на децата си, покриването на разходи и потребности на децата, са една от причините за настаняване на деца в институции, както и за отпадане от образователната система. Липсата на доходи в някои семейства е една от предпоставките за възникване на агресия при хората, което в някои случаи води до домашно насилие. Ниските или липсващите доходи при безработните хора с уреждания създават затруднения при набавянето на необходимите лекарства и медикаменти.

❖ **Структура и численост на семейството:**

Структурата и начинът на функциониране на семейната система е от съществено значение за развитието и реализирането на детето или възрастния. Като тенденция се очертава фактът, че все по-често се среща моделът на непълното семейство, което се отчита като рисков фактор.

❖ **Местоживеене:**

За около 1/4 от населението на общината като рисков фактор може да се изведе отдалечеността на населеното място, в което живеят от общинският център. Рискът се поражда поради недостатъчните или недобре структурирани транспортни връзки, които възпрепятстват достъпа до социални, здравни и образователни услуги и комуникация със специалисти, които са налични в общинският център.

❖ **Достъпна архитектурна и жизнена среда:**

Изключително важен фактор за активното включване на хора с увреждания в живота на общността, за пълноценната им реализация, както и за независимия им начин на живот.

❖ **Липса или ниско равнище на образование:**

Нивата на безработицата сред лицата без или с по-ниско образование, като те са и основната група сред продължително безработните.

❖ **Ограничен достъп до здравни услуги на хората, включително и на живеещите в малки населени места, отдалечени от градските центрове.**

❖ **Увреждане или здравословен проблем на член от семейството:**

Наличието на здравословни проблеми на член от семейството или на лице с увреждане поставя семейната единица пред различни затруднения, поради което тези семейства често попадат в групата на уязвимите общности.

❖ **Увреждане или здравословен проблем на член от семейството:**

Наличието на здравословни проблеми на член от семейството или на лице с увреждане поставя семейната единица пред различни затруднения, поради което тези семейства често попадат в групата на уязвимите общности.

❖ **Социално изключване или принадлежност към етнически малцинства:**

Етническите малцинства са сред едни от най-уязвимите рискови групи, поради маргинализацията и дискриминацията, на която често са подложени.

❖ **Липсата на междусекторните услуги,** които включват здравни, образователни и социални дейности са в развитие, а това затруднява предоставянето на комплексна подкрепа на уязвимите групи.

Именно междусекторните услуги ще позволят по-добра индивидуализация на предлаганата подкрепа, по-точна оценка на потребностите и прилагане на мултидисциплинарен подход.

❖ **Недостатъчно предоставяне на интегрирани мерки за инвестиции в ранното детско развитие** - подкрепа на детето в най-ранна детска възраст и на неговото семейство, с оглед превенция на рисковете за развитието му, достъп до детска грижа, училище, подкрепа на родителите за заетост, обучение, както и за съвместяване на личния и професионалния живот.

Изведените рискови фактори не могат да се разглеждат поединично и изолирано. Те почти винаги са взаимосвързани, без да могат да бъдат степенувани по значимост. Наличието на един или повече рискови фактори поражда тенденция към социално изключване на индивидите, и води до формирането на рискови групи от лица, деца или семейства в неравностойно положение, както и на стари хора, нуждаещи се от социална подкрепа.

Отчитайки степента на значимост на рисковите фактори върху различните възрастови групи, дава възможността да се очертае и спецификата на рискове за отделните такива.

5.2. Характеристика на рисковите групи

I. Деца в риск и техните семейства

1. Деца отглеждани в семейството:

- Деца, с увреждания, отглеждани в семейна среда.
- Деца, отглеждани в семейства в риск – непълни семейства, семейства с безработни родители, семейства със здравословни и други проблеми, семейства, живеещи в лоши битови условия, семейства упражняващи насилие или negliжираност спрямо децата, семейства от етнически общности в неравностойно социално положение, семейства в бедност, семейства с липса на жилище или в лоши жилищни условия, дисфункционални семейства.
- Деца в риск от отпадане от училище, отпаднали и нередовно посещаващи училище.
- Деца, жертва на насилие или трафик.
- Деца с проблемно поведение – с противоправно поведение, противообществени прояви, деца живеещи на улицата, деца, извършили насилие.

1.1. Деца, с увреждания, отглеждани в семейна среда

По данни на Регионална здравна инспекция в общината към 31.12.2015 г. са регистрирани 250 деца с увреждания, които са със степен на увреждане, както следва: до 50 % - 46 деца, от 50 % до 70 % - 46 деца, от 71 % до 90 % - 48 деца и над 90 % - 83 деца.

Таблица 19

Деца с физически увреждания	174
Деца с умствена изостаналост	46
Деца с психични заболявания / разстройства	30

При капацитет 45 места, Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиан“ Разград работи със средно 66 потребители. Социалната услуга разполага със собствен служебен автомобил, който се използва за мобилна работа и работа на терен в рамките на Разград – град.

Личен асистент по Проект „Нови възможности за грижа“ за периода май 2015 г. – февруари 2016 г. ползватели са 29 деца и Личен асистент по НП АХУ – 8 деца.

От 01.05. 2016 г. със заповед на Изпълнителният директор на Агенция за социално подпомагане е разкрит Дневен център за деца с увреждания гр. Разград, с капацитет 30 места.

От 01.07.2016 г. стартира Проект „Превенция на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата в Община Разград“, по който се предоставят специализирани услуги за ранното детско развитие, включващо подкрепа за деца от 0 до 7 години - здравни услуги за бременната жена, майката и бебето, пълноценно хранене за бременната и кърмеща жена, бебето и детето, осигуряване на възможности и среда за ранно учене, подкрепа на семейството, развитие на общността и др. Предоставят се комбинирани иновативни, интегрирани социални, здравни, образователни услуги и мерки за превенция и подкрепа на малки деца и семейства в риск. Целеви групи: Бебета и

малки деца с увреждания, както и техните семейства. Деца от 0-7 г. и техните родители; родители и бъдещи родители от рискови групи.

На територията на Община Разград има изграден капацитет на социални услуги в общността, подкрепящи тази рискова група, който е недостатъчен, за да задоволи реалните потребности на общината.

Съществен проблем при предоставянето на социални услуги за деца с увреждания представлява трудния достъп поради отдалечеността на населените места, в които живеят. Част от гореизброените услуги имат мобилен характер, но нямат капацитет да обхванат цялата община. Съответно автобусния транспорт е неразвит и недостатъчен. Интензивната подкрепа изисква от семействата допълнителни разходи и ангажираност свързани с пътуването.

Свързани групи в риск: самотни майки, семейства, в които единият партньор е личен асистент, многодетни семейства с деца с увреждания.

1.2. Деца, отглеждани в семейства в риск

Сравнителният анализ на данните показва, че броят на непълните семейства и самотни родители за 2015 г. е **43**, което в сравнение с 2012 година, когато броят е бил **61**, сочи лек спад на тази рискова група. Тези данни обхващат само семействата, получаващи помощи по чл. 7 и не обхващат всички непълни семейства, както и семействата с родители, които са заминали за чужбина и са оставили децата си за отглеждане от близки и роднини. Поради този факт броят на тази рискова група вероятно е много по-голям.

Таблица 20

Деца на самотни родители (които получават семейни помощи по чл. 7)	43
Деца в многодетни семейства	162

Таблица 21

Сам родител, отглеждащ дете/ деца	43
Многодетни семейства	162
Раждания на майки под 18 г. възраст	17

Свързани групи в риск: безработни лица, хора с основно и по-ниско от основното образование.

2. Деца в риск, отглеждани извън биологичното семейство:

2.1. Деца, изоставени на ниво родилен дом

По данни на Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ за периода 2014 – 2015 г. в общината на ниво родилен дом са изоставени общо **7** деца, а за периода 2011 – 2013 г. на ниво родилен дом са изоставени общо **11** деца. Това показва тенденция на намаляване броя на изоставените деца в сравнение с предходния период.

Броят на изоставени деца в Община Разград не се обуславя **от** местоживеенето на родителите и семействата им. Голяма част от родилките, които изоставят децата си, не са от Община Разград, но са насочени или са избрали да родят в МБАЛ „Св. Иван Рилски“ гр. Разград, в която се намира единственото в цялата област отделение за недоносени деца.

Свързани рискови групи: непълнолетни майки; непълнолетни и млади майки от ромски произход, ранно отпаднали от системата на образование.

2.2. Деца, настанени в специализирани институции

За периода 2012-2015 г. на общинско ниво е приложена мярката настаняване в специализирани институции за общо **26** деца: **13** през 2012 г., **11** деца през 2013 г. и **2** деца през 2014 г. За сравнение през периода 2008-2010 г. на общинско ниво е приложена мярката настаняване в специализирани институции за общо **45** деца, което показва намаляване броя на изоставените деца през последните години. Голяма част от настанените деца са били реинтегрирани в семейна среда, настанени в приемни семейства или резидентен тип услуги. Като цяло тенденцията е както тази мярка за закрила да се прилага все по-рядко, така и да намалява самият брой на децата, отглеждани в специализирани институции поради процес на деинституционализация в общината.

Считано от 01.04.2015 г. е закрит Дом за деца с умствена изостаналост в с. Просторно, Община Разград. С постановление, считано от 10.07.2015 г. е закрит Дом за медокисоциални грижи в гр. Разград. Развитието на приемната грижа и алтернативните социални услуги в общността подпомагат процеса на деинституционализация и отглеждането на децата в семейна среда.

Разкриването на нови резидентни услуги ЦНСТДМ, утвърждаването на приемната грижа и съпътстващите услуги в общността за превенция на изоставянията показват положителен резултат по отношение политиката по деинституционализация до намаляване броя на децата, отглеждани в специализирани институции.

Таблица 22

Деца, настанени в СИ в същата община към 31.12.2012 г.	13
Деца, настанени в СИ в същата община през 2013 г.	10
Деца, настанени в СИ в същата община през 2014 г.	1
Деца, настанени в СИ в същата община през 2015 г.	0

Деца, настанени в СИ в същата област, извън общината към 31.12.2012 г.	0
Деца, настанени в СИ в същата област, извън общината през 2013 г.	1
Деца, настанени в СИ в същата област, извън общината през 2014 г.	1
Деца, настанени в СИ в същата област, извън общината през 2015 г.	0

Деца, настанени в СИ в друга област към 31.12.2012 г.	0
Деца, настанени в СИ в друга област през 2013 г.	0
Деца, настанени в СИ в друга област през 2014 г.	0
Деца, настанени в СИ в друга област през 2015 г.	2

Свързани групи в риск: непълнолетни майки, непълнолетни и млади майки от ромски произход, ранно отпаднали от системата на образование; многодетни семейства; непълни семейства, семейства/домакинства живеещи под прага на бедност.

2.3. Деца, настанени в социални услуги от резидентен тип

На територията на Община Разград за периода 2011-2015 година са разкрити и работят **5** нови ЦНСТДМ от които **2** ЦНСТДМУ, с капацитет 28 потребители, в които към момента са настанени **25** деца с увреждания, изведени предимно от ДДУИ с. Просторно и **3** ЦНСТДМ без увреждания с капацитет **28** потребители.

Анализът на всички данни показва, че за периода 2011-2015 година резидентните услуги са се увеличили и се развиват добре, но все още не са достатъчни, за да покрият всички рискови групи.

2.4. Деца, отглеждани в приемни семейства и при близки и роднини

На територията на общината е добре развита приемната грижа. По проект „И аз имам семейство“ към края на 2015 г. утвърдените приемни семейства са 29, като в 25 от тях има настанени деца. В началото на 2016 г. по Проект „Приеми ме 2015“- BG05M9OP001-2-003-0001-C01 са утвърдени още 2 приемни семейства.

Таблица 23

Общ брой деца, които ползват услугата приемна грижа към 31.12.2012 г.	26
Брой деца, настанени в приемни семейства през 2013 г.	45
Брой деца, настанени в приемни семейства през 2014 г.	39
Брой деца, настанени в приемни семейства през 2015 г.	32
Брой деца, настанени в приемни семейства през 2016 г.	5

2.5. Деца в риск от отпадане от училище, отпаднали и нередовно посещаващи училище.

По данни на РУО на МОН броят на отпадащите деца намалява през последните три години.

Таблица 24

Деца, отпаднали от училище през учебната 2013–2014 година.	36
Деца, отпаднали от училище през учебната 2014–2015 година.	24
Деца, отпаднали от училище през учебната 2015–2016 година.	3

Икономическите причини за напускане на училище (ниски доходи, лош жизнен стандарт и битови условия, безработица и др.), влияние на семейството и средата (отглеждане на деца в непълни семейства, ниско образователно равнище на родителите, нехайно и безотговорно родителство и др.) и образователните фактори (ниска степен на училищна готовност, трудности при усвояване на учебния материал, нередовно посещаване на училище, конфликти с учители и съученици) си взаимодействат и поставят децата в особено висок риск от отпадане от училище.

Явлението „отпадащи ученици от училище“ и комплексното действие на причините, които го пораждат, е индикация, която трябва да се има предвид при формулирането на конкретни политики.

2.6. Деца, жертва на насилие или трафик

Общият брой на регистрираните деца, жертва на насилие в общината за периода 2012-2015 година е **73**. Данните за периода 2007-2011 г. са регистрирани общо **31** случая на насилие над деца. Тенденцията е за увеличаване случаите на деца, жертви на насилие през периода 2012-2015 г., спрямо периода 2007-2011 г.

Таблица 25

Деца, получили полицейска закрила, 2012 г.	3
Деца, получили полицейска закрила, 2013 г.	0
Деца, получили полицейска закрила, 2014 г.	0
Деца, получили полицейска закрила, 2015 г.	2
Деца, жертва на насилие, 2012 г.	25
Деца, жертва на насилие, 2013 г.	17
Деца, жертва на насилие, 2014 г.	15
Деца, жертва на насилие, 2015 г.	16
Деца, жертва на трафик, 2012 г.	0
Деца, жертва на трафик, 2013 г.	0
Деца, жертва на трафик, 2014 г.	0
Деца, жертва на трафик, 2015 г.	0

По данни на Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Разград за периода 2012-2015 година няма регистрирани деца, жертви на трафик в Община Разград.

Липсва възможност за кризисно настаняване в Община Разград, което води до сериозно затруднение при предприемане на мерки за подкрепа на такива случаи.

Съществен проблем в общината остава изслушването на дете, преживяло насилие от различни институции, по няколко пъти. Трудност представлява и ползването на „Синя стая“ в съседен град, например Шумен.

Поради липсата на Кризисен център на територията на общината, много често се налага съвместно с ОЗД да се търсят възможности за настаняване в други общини.

Отчита се положителна практика като в повечето от утвърдените приемни семейства в общината се настаняват и отглеждат, деца преживели насилие, когато е наложителна мярка за извеждане от семейството. Подкрепа чрез обучения и супервизия за да се чувстват по-уверени и за да се справят с отглеждането на деца от тази целева група оказват ЦОП към сдружение „ЖАНЕТА“ и ЦСРИ „Емилиян“.

ЦОП към сдружение „ЖАНЕТА“ има разработени тренинги, които се провеждат с ученици от училищата на територията на Община Разград. Те са насочени към превенция на насилие, общуване чрез ненасилствени методи, справяне с агресивно поведение и други. Училищата периодично инициират провеждането на такъв вид подкрепа.

2.7. Деца с проблемно поведение: с противоправно поведение, противообществени прояви, деца живеещи на улицата, деца, извършили насилие.

Анализът на данните показва, че тази рискова група се е увеличила спрямо 2011 г. Към 31.12.2015 година общият брой на деца, извършили насилие, кражби е **27**, а към 2011 г. – 24.

Център за обществена подкрепа работи с тази целева група, но увеличеният брой на противообществените прояви налага изграждане на междуинституционални механизми

между социалните услуги в общността, ЦОП и училищната мрежа. Целта е да се работи заедно и съответно по-ефикасно по превенция на противоправното поведение.

На територията на Община Разград има изградени и функционират общо **5 съпътстващи услуги в общността**, които подкрепят рисковите групи деца и техните семейства, както следва Център за обществена подкрепа, Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиян“, Дневен център за деца с увреждания, Общностен център, Център за ранна интервенция на уврежданията.

II. Хора с увреждания

1. Хора с увреждания от общността

Наличието на увреждане поражда сериозен риск от социално изключване, независимо от възрастта. Данните за лицата с увреждания са предоставени от РЗИ, Дирекция „Социално подпомагане“, отдел ХУСУ и отразяват броя на пълнолетните лица с увреждания към 31.12.2015 г., на които ДСП Разград изплаща интеграционни добавки по ЗИХУ. Общо за Община Разград в края на 2015 г. те са **10 550** лица, от тях:

Възрастни хора с увреждания към 31.12.2015 г. /по данни на РЗИ/

Таблица 26

Лица с физически увреждания	5 984
От тях, лица със сензорни увреждания	152
Лица с множествени увреждания	3 819
Лица с умствена изостаналост	127
Лица с психични заболявания	620

Данните от таблицата представят данни за една разнообразна, сложна целева група, обединява лица с физически, множествени, умствени и психически заболявания, като общият им брой за цялата община е 10 550. Според степента на увреждане: до 50% са регистрирани 630 лица. От 50 – 70% са 3 992 лица. Лицата със степен на увреждане 71 – 90% са 3 057. С увреждане над 90% са 2 871 лица.

По отношение на видовете увреждания най-голям е броят на лицата с физически увреждания – 5 984, следвани от лицата с психични разстройства – 620 и с умствена изостаналост – 127.

Въпреки по-малкият брой на лицата с умствена изостаналост и на лицата с психични разстройства, те са най-рисковите целеви групи, относно възможността да живеят самостоятелно в семейна среда. Поради спецификата на тези заболявания, за задоволяване на техните потребности е необходимо да бъдат разкрити подходящи социални услуги в общността или резидентен тип.

Лицата с физически увреждания, въпреки големият брой, имат по-добра възможност за подкрепа, чрез социални услуги в семейна среда и други съпътстващи услуги в общността.

2. Възрастни хора с увреждания, настанени в специализирани институции

На територията на Община Разград функционира **1** специализирана институция за възрастни хора с увреждания:

Дом за възрастни хора с деменция, гр. Разград, с капацитет **60** места. През 2015 г. услугата е ползвана от 77 човека, като 5 от настанените през 2015 г. са от други области на страната, 8 са от други общини на областта, а останалите 4 са от Община Разград. Чакащите за настаняване през 2015 г. са 110, и са се увеличили с 28 %, спрямо 2013 г. За 2015 г. чакащите от други области на страната са 92, от други общини на област Разград – 10, а от Община Разград – 8.

3. Възрастни хора с увреждания, живеещи в отдалечени села

За групата на хората с увреждания, живеещи в отдалечените населени места важи в много по-голяма степен изолираността от социални услуги.

Планирането на мобилни услуги за тази целева група изисква да се проучи вида на заболяванията, да се установи броя на възрастни хора с увреждания, живеещи в малките населени места.

4. Възрастни хора с увреждания, ползващи социални услуги в общността или от резидентен тип

Деинституционализацията на лица, настанени в специализирани институции, понастоящем се реализира посредством предоставяне на социални услуги в общността, т.е. услуги, предоставяни в семейна среда или в близка до семейната среда, които оказват подкрепа за пълноценна социална интеграция на нуждаещите се лица.

За осъществяване на действителна деинституционализация е изградена мрежа от различни видове социални услуги в общността, които служат като алтернатива на настаняването в специализирани институции. Всички тези услуги са насочени към повишаване качеството на живот на възрастните хора в семейната среда или в близка до семейната.

Услугите, предоставяни в домашна среда, биват съобразявани с индивидуалните потребности, желания и условия на живот на всеки възрастен човек, като в предоставянето им могат да бъдат ангажирани освен роднините, и съседи и приятели на възрастните хора.

4.1. Възрастни хора с увреждания, ползващи социални услуги от резидентен тип

На територията на Община Разград са изградените **3** социални услуги от резидентен тип:

- 1 Защитено жилище за хора с умствена изостаналост, с капацитет **6** места;
- 1 ЗЖ за хора с психически разстройства, с капацитет **10** места;
- 1 ЦНСТ за хора с психически разстройства, с капацитет **14** места.

Разкрити са през 2015 г.

4.2. Възрастни хора с увреждания, ползващи социални услуги в общността

Социални услуги в общността за възрастни хора с увреждания на територията на Община Разград:

- Център за социална рехабилитация и интеграция с. Просторно с капацитет **25** места;
- Дневен център за възрастни хора с увреждания „Подай ръка“, с капацитет **25** места;
- Социални услуги в семейна среда: „Личен асистент“ и „Домашен помощник“ по Проекти на ОП „Развитие на човешките ресурси“ и „Личен асистент“ по НП АХУ.

III. Стари хора

1. Самотно живеещи стари хора

Възрастните хора представляват една от най-големите групи лица с потребности от социални услуги и съответно ангажират голямата част от ресурсите за предоставянето им. През последните десетилетия в България се наблюдава устойчива тенденция на застаряване на населението. Предвид ниския естествен прираст на населението процентното увеличение на хората надтрудоспособна възраст е закономерен резултат.

Важен аспект на стареенето е средната продължителност на живота в България, която е една от най-ниските за Европа: 71 години за мъжете и 78 години за жените. При тази средна продължителност на живота може да се очаква, че голям процент от хората (мъже и жени) на възраст над 65 години имат сериозни здравословни проблеми. Според становище на Световната здравна организация, растат разходите за болнично лечение и грижи за старите хора. Този факт, наред с малката средна продължителност на живота в страната води до извода, че продължаващото остаряване на нацията ще оказва все по-голям натиск върху системата на социални услуги.

Институционалният модел на грижа, все още е търсен от старите хора и възрастни хора с различни видове увреждания, видно от броя на чакащите за настаняване в СИ, който към месец декември 2016 г. е 5 лица, по данни на ДСП.

Животът на старите хора в отдалечени и изолирани населени места е изключително затруднен, основно поради липсата на достатъчно средства и затруднения достъп до здравеопазване и услуги предлагани в общинския център, поради което изпадат в социална изолация.

2. Стари хора, настанени в специализирани институции

Основните идентифицирани потребности на старите хора, настанени в специализирани институции са: необходимост от постоянна грижа за лежащите, достъп до медицинско обслужване, осигуряване на възможности за общуване и запълване на свободното време според индивидуалните интереси и потребности на потребителите. В процес на социална работа, психологична оценка и разговори с настанените потребители не се наблюдава готовност и желание у тях за реинтеграция в обичайната домашна среда. Същото се наблюдава и при работа с близките и семействата на настанените лица.

На територията на Община Разград съществува една специализирана институция за стари хора с държавно финансиране.

Дом за стари хора гр. Разград, с капацитет **80** места. През 2015 г. услугата е ползвана от 113 човека, като 5 от настанените през 2015 г. са от други области на страната, 10 са от други общини на областта, а останалите 18 са от Община Разград. Чакащите за настаняване през 2015 г. са 10, и са намалели спрямо 2013 г., когато са били 30. За 2015 г. чакащите от други области на страната са 2, от други общини на област Разград – 1, а от Община Разград – 7.

Наличието на тази услуга създава алтернатива за адекватна грижа за старите хора, за които са изчерпани възможностите за оставане в семейна среда. Осигурява се 24-часова грижа, достъп до медицински услуги, възможност за рехабилитация, социални контакти, спокойствие и сигурност.

Таблица 27

Стари хора, настанени в СИ в същата община, към 31.12.2012 г.	23
Стари хора, настанени в СИ в същата община през 2013 г.	16
Стари хора, настанени в СИ в същата община през 2014 г.	25
Стари хора, настанени в СИ в същата община през 2015 г.	33
Стари хора, чакащи за настаняване в СИ, 2015 г.	10
Стари хора, чакащи за настаняване в СИ, към април 2016 г.	5

3. Самотни стари хора, живеещи в отдалечени населени места

Голям е броят на самотноживеещите хора в Община Разград. Преобладаващата част от населението в селата основно са хора в пенсионна възраст. Комуникационните връзки между гр. Разград и отдалечените населени места са проблем за осигуряване на равнопоставен достъп до социални услуги. Потребностите, които имат самотните хора са:

- Подкрепа за ежедневните грижи в дома;
- Осигурен достъп до аптеки и помощ при закупуване на лекарства;
- Достъп до медицинска помощ и здравни услуги;
- Осигуряване на социални контакти и психо-социална подкрепа;
- Компенсиране на изолираността от достъп до социални и здравни услуги на малките населени места в селските райони;
- Създаване на възможности за обгрижване, рехабилитация, подкрепа и социализация.

За осигуряване на социални контакти и психо-социална подкрепа на възрастните хора в селските райони на територията на общината са разкрити Клубове на пенсионера, които спомагат за намаляване риска от изолация. Като основна необходимост се очертава подкрепата за ежедневни грижи в дома – помощ при самообслужване, поддържане на хигиена, пазаруване, готвене, придружаване.

За задоволяването на тези потребности се осигуряват социалните услуги: Домашен социален патронаж, „Личен асистент“ и „Домашен помощник“.

4. Стари хора, ползващи социални услуги в общността

Социални услуги в общността за стари хора в Община Разград са: Домашен социален патронаж, Обществена трапезария, социалната услуга „Домашен санитар“, „Домашен помощник“ и „Личен асистент“ по ОП „Развитие на човешките ресурси“.

С най-голям брой потребители от целевата група е услугата „Домашен социален патронаж“. За 2016 г. социалната услуга е ползвана от **579** лица, повечето от които са самотни възрастни хора. Социалната услуга се предоставя на много добро ниво и задоволява потребностите на нуждаещите се потребители от такъв тип подкрепа.

Най-търсена е социалната услуга „Домашен помощник“, която дава възможност за относително самостоятелно съществуване на старите хора в обичайната им семейна

среда. Недостатъкът е, че предоставяната подкрепа зависи от отпускания финансов ресурс по Оперативни програми, поради това, че общината не разполага със собствен.

Услугата „Обществена трапезария“, финансирана от фонд „Социална закрила“ се предоставя и в Община Разград. Нуждаещите се потребители получават топла храна. Считано от 2017 г. услугата се предоставя целогодишно.

Община Разград предоставя храна за обяд и по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане ,по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица, Операция тип 3: 2014BG05FMOP001-03.02 „Осигуряване на топъл обяд- Основно дейност по посочената процедура е насочена към осигуряване на топъл обяд, и предоставяне на съпътстващи мерки , които се изразява в оказване на съдействие и насочване за ползване на други социални услуги , подкрепа и информирание за достъп до административни общински услуги, консултиране относно здравословно и балансирано хранене и други форми на подкрепа.

Клубовете на пенсионера и инвалида са социални услуги в общността, имащи за цел съдействие поддържането на социални контакти, социална интеграция и жизнен стандарт на пенсионерите и инвалидите в общината. Средствата за издръжка се осигуряват от общинските бюджети.

Таблица 28

Стари хора, ползващи социални услуги, 2012 г.	36
Стари хора, ползващи социални услуги, 2013 г.	18
Стари хора, ползващи социални услуги, 2014 г.	27
Стари хора, ползващи социални услуги, 2015 г.	37

Брой пенсионери към 31.12.2015 г. / по данни на НОИ/:

Пенсионери (общо)	16 375
Пенсионери с пенсии за стаж и възраст	11 161
Пенсионери с пенсии за инвалидност	4 710
Пенсионери с пенсии за инвалидност, ненавършили пенсионна възраст	2 811
Пенсионери със социални пенсии	482

5. Безработни

Таблица 29:

Регистрирани безработни лица, към 31.12.2013 г.	1 532
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2014 г.	1 876
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2015 г.	2 017

Брой безработни лица без, или с по-ниско от основно образование	766
Брой безработни лица с намалена работоспособност	132
Брой безработни младежи от 18 до 29 години	255
Брой безработни лица на възраст над 55 години	656
Брой безработни лица с регистрация над 1 година	841

Хора с основно и по-ниско образование

Брой хора с по-ниско от основно образование	195
Брой хора със завършено основно образование	571
Брой хора със завършено средно образование	995
Брой хора с по-високо от средно образование	256

Семейства в бедност

Лица получаващи целеви помощи за отопление - сезон 2013/14 г.	1 514
Лица получаващи целеви помощи за отопление- сезон 2014/15 г.	1 555
Лица получаващи целеви помощи за отопление- сезон 2015/16 г.	1 295

6. Оценка на наличните социални услуги в Община Разград

Коментар [Ц1]: Виж номерацията

6.1. Оценка на наличните социални услуги за деца

Услуги в общността, включително и от резидентен тип:

Таблица № 30

Вид	Целева група	Доставчик	Капацитет	Брой персонал
1. Дневен център за деца с увреждания гр. Разград	Деца с увреждания от 0 до 18 г.	Община Разград	30	12
2. ЦСРИ „Емилиян“, гр. Разград	Деца с нарушения, увреждания и затруднения /3-18 г./ и техните семейства	Община Разград	45	11
3. ЦНСТДМ без увреждания № 1, гр. Разград	Деца в риск от 3 до 18/29 г.	Община Разград	10	16
4. ЦНСТДМ без увреждания № 2, гр. Разград	Деца в риск от 3 до 18/29 г.	Община Разград	10	8
5. ЦНСТДМ без увреждания, № 3, гр. Разград	Деца в риск от 3 до 18/29 г.	Община Разград	8	5
6. ЦНСТДМУ № 1 гр. Разград	Деца в риск от 3 до 18/29 г.	Община Разград	14	12
7. ЦНСТДМУ № 2 гр. Разград	Деца в риск от 3 до 18/29 г.	Община Разград	14	12
8. ЦОП, гр.Разград	Деца и семейства в риск	Сдружение С нестопанска цел „ЖАНЕТА“	45	10
9. Домашен социален патронаж	Самотно живеещи стари хора с увреждания и/или със затруднения в самообслужването ш самотно живеещи стари хора в отдалечени населени места без достъп до услуги.	Община Разград	455	37

На територията на Община Разград се предоставят следните социални услуги в общността за деца и младежи и техните семейства, в т.ч. и от резидентен тип:

Дневен център за деца с увреждания, гр. Разград – социална услуга в общността за деца с увреждания от 0 до 18 г. и техните семейства. Услугата е с капацитет **30** места.

Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиян“ гр. Разград- социална услуга в общността за деца с различни видове увреждания, емоционално – поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушение в развитието и техните родители. Услугата е с капацитет **45** места.

Комплекс от центрове за настаняване на деца и младежи **без увреждания** в който са включени:

Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи без увреждания № 1, с капацитет **10** места;

Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи без увреждания № 2, с капацитет **10** места.

Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи без увреждания" № 3, с капацитет **8** места;

Комплекс от центрове за настаняване на деца и младежи **с увреждания** в който са включени:

Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания" № 1, с капацитет **14** места.

Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания № 2, с капацитет **14** места.

ЦНСТДМ са резидентни услуги в общността, които се предоставят в среда близка да семейната с цел пълноценно израстване и развитие на децата и младежите за които родителите не могат да полагат адекватни грижи и имат нужда от подкрепа.

Домашен социален патронаж, гр. Разград, капацитет **455** места. Социалната услуга се предоставя в общността.

Център за обществена подкрепа гр. Разград е с капацитет **45** места. Управлението на социалната услуга е възложено след конкурс по реда на ЗСП и ППЗСП на възникшен доставчик - Сдружение с нестопанска цел (ЖАНЕТА).

Център за ранна интервенция на уврежданията (създаден по Проект „Социално включване“ та МТСП), с териториален обхват Община Разград, през 2015 г. с капацитет 40 места, като през 2016 г. е сключен нов договор за **Услуги за ранно детско развитие** по Проект „Превенция на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата в Община Разград“. Специализираните услуги за ранното детско развитие включват подкрепа за деца от 0 до 7 години - здравни услуги за бременната жена, майката и бебето, пълноценно хранене за бременната и кърмеща жена, бебето и детето, осигуряване на възможности и среда за ранно учене, подкрепа на семейството, развитие на общността и др. Предвижда се предоставяне на комбинация от иновативни, интегрирани социални, здравни, образователни услуги и мерки за превенция и подкрепа на малки деца и семейства в риск. Целеви групи: Бебета и малки деца с увреждания, както и техните семейства. Децата от 0-7 г. и техните родители; родители и бъдещи родители от рискови групи.

Приемната грижа в Община Разград - услугата приемна грижа се развива на общинско ниво до 31.12.2015 г. по Проект BG051PO001-5.2.11-0001-C0001 „И аз имам семейство“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 и от 01.01.2016 г. по Проект "Приеми ме 2015" - BG05M9OP001-2.003-0001-C01, финансиран от Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Към 30.10.2016 г. в гр. Разград има **31** утвърдени приемни семейства, като в **24** от тях има настанени **34** деца.

Считано от 01.11.2016 г. стартира Етап 2 на проекта, съгласно който е въведен областен модел на управление и предоставяне на услугата „приемна грижа“ в страната. Община Разград в качеството си на община-областен град, чрез Областен екип по приемна грижа предоставя социалната услуга на територията на Община Разград и общините: Лозница, Самуил, Цар Калоян, Исперих и Кубрат.

За новосформираните областни екипи по приемна грижа е въведен стандарт за натовареност на социалните работници - не по-малко от 12 действащи приемни семейства, с които работи 1 социален работник.

В рамките на Проект "Приеми ме 2015" - BG05M9OP001-2.003-0001-C01 се извършва:

- въвеждане на професионализиране и специализация на приемни родители;
- приоритетно предоставяне на приемна грижа за деца до 3 г. и за деца с увреждания; деца, непридружени бежанци;
- деца, жертви на насилие или трафик;

Съдейства за предоставяне на подкрепящи услуги на приемните семейства, както и на семействата на роднини и близки, в които има настанени деца, по отношение на планираните мерки за закрила за детето.

- организиране и провеждане на индивидуална и групов супервизия на приемните семейства;
- организиране и провеждане на обучения (основно и специализирано) на Областния екип по приемна грижа (ОЕПГ) във връзка с обхвата на услугата, на членовете на Комисията за приемна грижа при РДСП и на експерти от териториалните структури на АСП - социални работници от отдел „Закрила на детето“;
- организиране и провеждане на индивидуална и групов супервизия на ОЕПГ.

В Община Разград функционира **Правителен информационен център по наркомании**, чиято дейност е насочена към:

- Утвърждаване на устойчива и дългосрочна програма за първична превенция на злоупотребата с психоактивни вещества на територията на Община Разград и изграждане на активно позитивно отношение към здравословния начин на живот.
- Ранно откриване на проблемна употреба, мотивиране за лечение и намаляване на рисковете и вредите от употребата на наркотични вещества.
- Прекратяване на злоупотребата с психоактивни вещества чрез включване в консултативни и лечебни програми.

6.2. Оценка на наличните социални услуги за възрастни с увреждания

Налични социални услуги за възрастни с увреждания

На територията на Община Разград има изградени и успешно функционират следните специализирани институции и услуги в общността, в това число и от резидентен тип за хора с увреждания:

Специализирани институции за хора с увреждания:

Таблица № 31

Вид институция	Целева група	Доставчик	Капацитет	Брой персонал
Дом за възрастни хора с деменция гр. Разград	Лица с деменция	Община Разград	60	36

Дом за възрастни хора с деменция гр. Разград, с капацитет **60** места. Специализираната институция предоставя социални услуги за лица с деменция.

Услуги в общността, в т.ч. и от резидентен тип:

Таблица № 32

Вид институция	Целева група	Доставчик	Капацитет	Брой персонал
ЦНСТ за възрастни с психични разстройства или деменция с. Просторно, общ. Разград	Лица с психични разстройства	Община Разград	14	9
Защитено жилище за лица с умствена изостаналост с. Просторно, общ. Разград	Лица с умствена изостаналост	Община Разград	6	3
Защитено жилище за лица с психични разстройства с. Просторно, общ. Разград	Лица с психични разстройства	Община Разград	10	3
Център за социална	Лица с различни видове	Община Разград	25	3

рехабилитация и интеграция с. Просторно, общ. Разград	увреждания			
Консултативен център по проблемите на домашното насилие гр. Разград	Потребители с индивидуални потребности	Сдружение «Център на НПО в Разград»	40	
ЦСРИ за жени в неравностойно положение с. Стражец, общ. Разград	Жени в неравностойно положение	Сдружение «Център за подкрепа на жени – с. Стражец»	40	
ЦСРИ за млади правонарушители с. Стражец, общ. Разград	Млади правонарушители	Сдружение «Младежки форум 2001-Разград»	40	
Майчин център гр. Разград	Жени от ромски произход и техните деца, както и жени от други етнически групи	СНЦ «Женска независима ромска организация Кармен» гр. Разград	30	
Дневен център за възрастни хора с увреждания «Пождай ръка» гр. Разград	Лица с различни видове увреждания	Община Разград	25	10
Домашен социален патронаж гр. Разград	Самотно живеещи стари хора с увреждания и/или със затруднения в самообслужването ш самотно живеещи стари хора в отдалечени населени места без достъп до услуги.	Община Разград	455	37
Обществена трапезария гр. Разград МТСП, Финансиран от Фонд «Социална Закрила» и/или по ОП	Лица и семейства на месечно подпомагане по реда и условията на чл. 9 от ППЗСП, лица с доказана липса на доходи и близки които да се грижат за тях, самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални пенсии, скитащи и бездомни лица.	Община Разград по проект	50	
Осигуряване на топъл обяд” по процедура за	Лица и семейства на месечно подпомагане по	Община Разград по проект	50	

безвъзмездна финансова помощ , Операция тип 3: 2014BG05FMOP001-03.02 „Осигуряване на топъл обяд по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане ,по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица.	реда и условията на чл. 9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане; Лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях, установено от съответната дирекция „Социално подпомагане“; Самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални пенсии за осигурителен стаж и възраст; за инвалидност; наследствени пенсии; пенсии, несвързани с трудова дейност; Скитащи и бездомни деца и лица.			
Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване към Домашен социален патронаж гр. Разград по Проект № BG05M9OP001-2.002-0210-S001„Създаване на център към Домашен социален патронаж гр. Разград за почасово предоставяне на услуги за социално включване“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“2014-	Лица с увреждания в т. ч. и деца, с ограничения и в невъзможност за самообслужване;в възрастни хора над 65 години с ограничения, затруднения и /или невъзможност за самообслужването	Община Разград по проект	200	4 екип

2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд./ В Центъра се предоставят социалните услуги „Домашен помощник“ и „Личен асистент“.				
---	--	--	--	--

Домашен социален патронаж гр. Разград, капацитет **455** места. Финансиране: от общинския бюджет.

Целева група:

- Лица с 70 и над 70 % трайно намалена работоспособност;
- Лица с придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст – самотно живеещи, на които здравословното състояние не позволява самостоятелно да организират бита си, или чиито родственици не полагат или не са в състояние да полагат грижи за тях.

Обществена трапезария, гр. Разград, с капацитет **50** потребители. По проект на фонд „Социална закрила“ към МТСП.

Осигуряване на храна за обяд по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане ,по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица, Операция тип 3: 2014BG05FMOP001-03.02 „Осигуряване на топъл обяд“, капацитет 50 лица.

Предоставянето на социални услуги в посока обгрижване в домашна среда ще позволи на старите хора по-дълго да живеят в своя дом и в своята семейна среда, както и ще предотврати настаняването им в специализирани институции.

Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване към Домашен социален патронаж гр. Разград по Проект № BG05M9OP001-2.002-0210-C001„Създаване на център към Домашен социален патронаж гр. Разград за почасово предоставяне на услуги за социално включване“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.Капацитет – 200 .Финансира се по Проект № BG05M9OP001-2.002-0210-C001„Създаване на център към Домашен социален патронаж гр. Разград за почасово предоставяне на услуги за социално включване“ по процедура на директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG05M9OP001-2.002 „Независим живот“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.В Центъра се предоставят социалните услуги „Домашен помощник“ и „Личен асистент“. Основна целева група по проекта са:

- ☐ лица с увреждания в т. ч. и деца, с ограничения и в невъзможност за самообслужване;
- ☐ възрастни хора над 65 години с ограничения, затруднения и /или невъзможност за самообслужване;
- ☐ семейства на лица с увреждания;
- ☐ персонал, ангажиран в почасовото предоставяне на услугите за социално включване.

Центърът предоставя комплексна грижа в семейна среда за лица в невъзможност за самообслужване и хора в риск от изолация, посредством прилагане на иновативен комплексен модел на грижа ,чрез интегрирани услуги.

Личен асистент в Община Разград по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и по Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“. Разширяване на капацитета на услугата „Личен асистент“ в Община Разград на **180** потребители до 2020 г.;

Защитено жилище за възрастни хора с умствена изостаналост в с. Просторно, Община Разград, с капацитет **6** места.

Защитено жилище за възрастни хора с психични разстройства в с. Просторно, Община Разград, с капацитет **10** места.

Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с психични разстройства в с. Просторно, Община Разград с капацитет **14** места.

Майчин център, гр. Разград. Центърът работи за решаване на социални, образователни, здравни и юридически проблеми на жени от ромски и др. етност.

Реинтеграция в образованието на неграмотните и пълнолетните с ниско образование (със специален фокус към отпадналите от училище млади хора в ромските квартали) – предвижда се развитие на програми за ограмотяване на неграмотни пълнолетни, включително за образование на пълнолетни млади хора с незавършена степен (без диплома) на основно или средно образование. Такива програми се инициират от НПО, училищни настоятелства, общини и се изпълняват в тясно партньорство със специфичен принос на всички участващи организации.

Център за социална рехабилитация и интеграция с. Просторно, с капацитет **25** потребители, за обслужване на младежи в Община Разград /през 2014 г./. Предоставяне на комплекс от социални услуги, извършвани почасово – медицинска и социална рехабилитация, консултации – социални, правни, здравни, психологически, трудотерапия, умения за самостоятелност.

Здравни медиатори, които са **4** в Община Разград. В момента здравни медиатори работят в с. Раковски, с. Ясеновец и град Разград.

Дневен център за възрастни хора с увреждания «Подай ръка» гр. Разград, с капацитет **25** места. Услуга в общността, създаваща условия за цялостно обслужване на възрастните с увреждания през дена.

Консултативен център по проблемите на домашното насилие в гр. Разград.

ЦСРИ за жени в неравностойно положение в с. Стражец, Община Разград.

Център за млади правонарушители, гр. Разград, с капацитет 40 места.

6.3. Оценка на наличните социални услуги за стари хора

Наличните социални услуги за стари хора

Специализирани институции:

Таблица № 33

Вид институция	Целева група	Доставчик	Капацитет	Брой персонал
Дом за стари хора гр. Разград	Стари хора	Община Разград	80	37

Дом за стари хора, гр. Разград - Осигурява качествена грижа на възрастните хора, рехабилитация, социално и психологическо стимулиране в хуманна и защитена среда, с капацитет **80** места.

6.3. Оценка на наличните политики и мерки за безработни лица

По данни на Дирекция "Бюро по труда" - гр. Разград, се забелязва тенденция за намаляване на безработицата в общината. Сред регистрираните безработни като особено рискови подгрупи с по-ниска конкурентоспособност на пазара на труда се очертават:

- ❖ Безработни младежи до 29 г.
- ❖ Лица в предпенсионна възраст (над 55 г.)
- ❖ Лица с ниско образование и без квалификация
- ❖ Продължително безработни лица
- ❖ Лица с намалена трудоспособност

Наблюдава се тенденция и за висока безработица сред лицата с висше образование без перспектива за заетост поради разминаване между придобитата образователна квалификация и реалното търсене на пазара на труда.

Безработните лица от рисковите групи са застрашени от обедняване, загуба на социален статус, декартизация. Живеещите в по-малките населени места са застрашени от загуба на жизнена перспектива и сериозно обедняване.

Наличие и характеристика на общи мерки и политики за социално включване

Община Разград реализира национални програми осигуряващи заетост на различни неравностойни групи на пазара на труда по договори, сключени с Дирекция "Бюро по труда" - гр. Разград.

6.4. Анализ на човешките ресурси за предоставяне на услуги

Отдел "Социални дейности" при Община Разград

Методическото ръководство и контрол по предоставянето на социални услуги в Община Разград се осъществява от Отдел "Социални дейности". В структурата на Отдела са назначени 1 началник отдел, 3 експерти – 1 ст. експерт, 1 младши експерт, 1 ст. специалист.

Персонал за предоставяне на социални услуги в специализираните институции и алтернативните социални услуги за хора с увреждания

Персоналът е с необходимата образователна и професионална квалификация и подготовка, изисквани за заемане на длъжностите по утвърдените от Кмета на Община Разград, щатни разписания на социалните услуги. Същите са съобразени с Методика за определяне длъжностите на персонала в специализираните институции и социалните услуги в общността /численост, съотношение специалисти - общ персонал, видове длъжности/, както и със спецификата на социалните услуги предоставяни в тях, потребностите и уврежданията на настанените лица.

Общата численост на персонала работещ в социалните услуги е **206** човека.

РАЗДЕЛ Б: СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

7. Интервенция – социални услуги и мерки

Планираната интервенция очертава общата картина на развитието на мрежа от социални услуги на общинско ниво, за периода от 2017 до 2021 година. В плана се конкретизират приоритетите, както и видовете услуги, които ще се развиват в Община Разград.

Стратегията обхваща:

- Развитие и усъвършенстване на **съществуващите социални услуги** през следващите 5 години (2017 – 2021);
- Разкриване на **нови и иновативни социални услуги** за изведените приоритетни целеви групи;
- Инициране на **междусекторни „смесени“ иновативни услуги** и програми;
- Успоредно развитие на **политики и мерки за социално включване** в свързани сектори (образование, здравеопазване, заетост, жилищна среда), чрез които се решават конкретни проблеми на рисковите групи и/или се създават условия за ефективно функциониране на социалните услуги.

Към всяко приоритетно направление са описани услугите и мерките, като се правят препратки и уточнения в случаите, при които една социална услуга изпълнява дейности, отнасящи се до две или повече приоритетни направления или конкретна цел. Социалните услуги и дейности се разглеждат като система от услуги, които си взаимодействат и допълват, за да се постигне ефект и реална полза за обхванатите целеви групи.

7.1. Приоритетно направление 1: Превенция за деца и семейства в риск

Обща цел 1. Да се подобри грижата за децата в семейството, като се предотврати появата и развитието на рискови фактори по отношение на децата:

Специфична цел 1.1. Подкрепа и съдействие задържането им в биологичното семейство. Приоритетно развитие на приемната грижа..

Мярка 1.1.1. Комплексна програма за ранна превенция на изоставянето и задържане на новородените деца в биологичното семейство

Дейностите са насочени към подкрепа на бъдещата майка и семейството с цел „затваряне на входа“ към специализираните институции (СИ). За да се предотврати изоставянето на новородени деца на ниво „родилен дом“ е необходимо работата по превенция да започне преди раждането на детето. Успехът на превенцията зависи от ранната навременна намеса и продължителността на социалната работа с бъдещата майка, нейното семейство и близко обкръжение.

Дейност 1.1.1.1. Продължаване работата и осигуряване на устойчивост на предлаганите услуги от **Общностен център за деца и семейства в гр. Разград** – иновативна социална услуга по Проект за Социално включване на МТСП със средства на Световната банка за възстановяване и развитие.

На 01.07.2016 г. стартира изпълнението на дейностите по Проект BG05M9OP001-2.004-0061-C01 „Превенция на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата“, реализиран от Община Разград съгласно сключен с Министерство на труда и социалната политика, чрез Главна дирекция "Европейски фондове, международни програми и проекти" договор за безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.

Проектът се финансира от Европейския социален фонд на Европейския съюз и от Държавния бюджет на Република България.

1.1.1.1.1. Общата цел на проекта е : Създаване на мрежа от устойчиви интегрирани услуги за ранно детско развитие в Община Разград за превенция на социалното изключване и намаляване бедността сред децата и техните семейства.

1.1.1.1.2. Общата цел на проекта ще се постигне чрез следните специфични цели:

- Предоставяне на подкрепа на децата от Община Разград в ранна детска възраст и техните семейства.

- Укрепване на потенциала и ресурсите на семейството за стимулиране на развитието на децата от 0 до 7 г. в риск. Информирани и овластяване на родителите с цел повишаване на родителския им капацитет.
- Осигуряване на качествена оценка на нуждите и ресурсите на детето и семейството, и осигуряване на необходимия комплекс от подкрепящи дейности, чрез мрежи от специалисти в различни сфери.
- Предотвратяване на настаняването на децата в специализирани институции.
- Ограничаване на предаването на бедността между поколенията.
- Основната целева група на проекта включва деца от 0 до 7 години в риск и техните семейства, както и деца с увреждания.

1.1.1.2.3. За постигане на целите на проекта са предвидени следните основни дейности:

1. Организация и управление на проекта. Мониторинг и контрол по предоставяне на услугите за ранно детско развитие.
2. Информирани и публичност.
3. Подбор и назначаване на персонал за управление и издръжка на услугите за ранно детско развитие.
4. Предоставяне на услугата "Ранна интервенция на уврежданията". - Услугата включва комплекс от специализирани услуги, насочени към подкрепа на бебета и малки деца с увреждания, както и техните семейства. Ориентирана е към укрепване на потенциала и ресурсите на семейството за стимулиране на развитието на детето с увреждане. Специализираните услуги се планират и реализират с активното участие на родителите на децата с увреждания съобразно техните заявени потребности, очаквания и ценности.
5. Предоставяне на психологическа подкрепа и консултация на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителските умения, семейно консултиране и подкрепа, и индивидуална и групова работа с деца и родители, включително и с деца и родители, които не са от уязвими групи с цел посещаване на детска градина.
6. Подкрепа за осигуряване на здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията.
7. Допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищната готовност на деца за равен старт в училище.
8. Индивидуална педагогическа подкрепа за деца с увреждания. За подкрепа на деца с увреждания за успешна интеграция в първи клас в масовото училище е нает един специален педагог, който ще работи съвместно с родителите.

1.1.1.2.4. Очаквани резултати от настоящият проект:

- С реализирането на настоящият проект в Община Разград се създава и развива модел на интегрирани социални, здравни и образователни услуги, насочени към деца в риск и деца с увреждания на възраст от 0 до 7 години и техните семейства.
- Създават се условия за придобиване на знания и умения за равен старт в училище и преодоляване на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата.
- Развиват се мобилни социални услуги в малките населени места на територията на Община Разград.

Дейност 1.1.1.2. Продължаване работата на „Майчин център“, гр. Разград, с 20 потребители. Дейността на центъра се осъществява по проекти.

Центърът е насочен за работа с жени от ромски произход, непълнолетни, млади жени от рискови семейства, социално слаби за решаване на социални, образователни, здравни и юридически проблеми.

Доставчик на услугата: СНЦ Женска независима ромска организация „Кармен“.

Цели:

- Подпомагане на жени от ромски и др. произход при решаване на социални, образователни, здравни и юридически проблеми;
- Подобряване на статуса на ромската жена и интелектуалното, професионално и духовно развитие;
- Създаване на подходяща семейна и подкрепяща среда;
- Подпомагане развитието на ромската култура и съдействие за изграждане на позитивно отношение на обществото към ромското население.

Услуги и дейности:

- Срещи с жени от ромски и не ромски произход;
- Обучения – лидерство, комуникационни умения, екипност;
- Срещи на младежи и подкрепа на самоорганизираща се танцова група;
- Курсове за млади жени по: готварство, фризьорство, английски и др.;
- Здравни беседи с РИОКОЗ;
- Беседи с екипи на Регионална дирекция на „Гражданска защита“;
- Хуманитарни акции с Федерация на жените.

Дейност 1.1.1.3. Разкриване през 2017 г. на **Звено „Майка и бебе“** в гр. Разград с капацитет 6 места.

Звено „Майка и бебе“ (ЗМБ) е социална услуга в общността, която предоставя временно настаняване до 6 месеца на бременни жени и майки в риск да изоставят децата си, насърчава родителската привързаност, подпомага младите майки чрез социално, психологическо и юридическо консултиране и подкрепа.

Мярка 1.1.2. Осигуряване на грижа при близки и роднини за изоставени и negliжирани деца, лишени от родителска грижа

Дейност 1.1.2.1. Съвместни дейности на ОЗД, ЦОП, ЦСРИ „Емилиян“/за деца с увреждания, нарушения, затруднения/ и Община Разград за настаняване в семейства на близки и роднини на деца от СИ, изоставени деца и на деца в риск от изоставяне.

Дейност 1.1.2.2. Оказване на продължаваща подкрепа от ОЗД, ЦОП и ЦСРИ „Емилиян“/за деца с увреждания, нарушения, затруднения/ за семействата на близки и роднини, в които са настанени деца, лишени от родителска грижа – консултации, посредничество и съдействие. Подкрепата включва дългосрочна работа с детето и семейството в зависимост от случая и индивидуалните потребности. Консултиране, съдействие и подкрепа за обгрижване и възпитание на детето, за справяне с кризи и проблеми в общуването и поведението, съдействие и насочване в общността и институциите.

Мярка 1.1.3 Услуги в подкрепа на осиновяването

Дейност 1.1.3.1. Съвместни подкрепящи услуги между ЦОП, ОЗД и ЦСРИ „Емилиян“/за деца с увреждания, нарушения, затруднения/при осиновяването на деца, като се планира част от дейностите на ОЗД да се насочат към центъра – обучение на кандидат-осиновителите, наблюдение и подкрепа на осиновителите в следосиновителния период. Услугите ще са насочени към:

- консултиране, информиране;
- мотивиране и обучение за кандидат-осиновители;
- подкрепа в следосиновителния период;
- работа с детето при необходимост.

Мярка 1.1.4. Развитие на Приемната грижа в Община Разград и повишаване качеството на предлаганата услуга

Услугата приемна грижа се развиваше на общинско ниво, до 31.12.2015 г. по Проект

Дейност 1.1.4.1. В рамките на Проект "Приеми ме 2015" - BG05M9OP001-2.003-0001-C01 – въвеждане на професионализиране и специализация на приемни родители. Приоритетно предоставяне на приемна грижа за деца до 3 г. и за деца с увреждания; деца, непридружени бежанци; деца, жертви на насилие или трафик. Съдейства за предоставяне на подкрепящи услуги на приемните семейства, както и на семействата на роднини и близки, в които има настанени деца, по отношение на планираните мерки за закрила за детето. Развитие на приемната грижа, чрез създаване на **Център по приемна грижа** в гр. Разград, като държавно делегирана дейност през 2017 г., след въвеждането на единен държавен стандарт за услугата.

Услугите ще са насочени към: информационни кампании, обучение, проучване, подбор и наемане на приемни родители, напасване между дете и приемно семейство, наблюдение и подкрепа за приемните родители и приемните деца, възстановяване и/или поддържане на връзки със семейството.

Център за обществена подкрепа /ЦОП/ гр. Разград. Услугата е разкрита през 2007 г. ЦОП е комплекс от социални услуги, свързани с превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения на самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви.

Доставчик на услугата: Община Разград и СНЦ „Женска алтернатива за независимост етническа толерантност и асоцииране“ /ЖАНЕТА/ гр. Разград.

Финансиране: делегирана държавна дейност.

Капацитет: 45 места.

Целевата група:

- Деца от 0 до 18 години и техните семейства;
- Семейства, при които има риск от изоставяне или настаняване на детето в специализирана институция;
- Семейства, при което има риск от разрушаване на семейните връзки и отношения;
- Семейства, чиито деца са настанени в специализирана институция или в друго семейство – приемно или при роднини и близки;
- Кандидати за или вече одобрени приемни семейства;
- Кандидати за или вече одобрени осиновители;
- Семейства, които не могат да се справят с проблемите и търсят професионална подкрепа за отглеждане и възпитание на детето;
- Деца от специализирани институции, на които предстои извеждане от институцията;
- Деца от общността, за работа по превенция на рисковото поведение.

Цели: подобряване качеството на живот на децата в семейната и социалната среда, като предостави качествени социални услуги, които да отговарят на потребностите и да са достъпни за всяко дете в риск и неговото семейство.

Мисия:

- Поставяне на най-добрия интерес на детето в центъра на вниманието на специалистите;
- Индивидуализиране на интервенциите при работа със случай;
- Развитие на отговорността и самоуважението;
- Развитие на общността за ефективното им задържане в нея, като противовес на институционализацията;
- Активно участие на широката общественост;
- Опора на силните страни и ресурсите в семейството и общността.

Услуги и дейности:

- Консултиране;
- Ориентиране;
- Информиране и обучение;
- Групова работа;
- Работа на терен;
- Помощ в домакинството;
- Образование/обучение.

Дейност 1.1.4.2. Разширяване на капацитета съществуващия **ЦОП, Разград** от 45 на 60 места до 2020 г., за обхващане на децата и семействата в риск от цялата Община Разград и за качественото изпълнение на дейностите по приемна грижа, предвид увеличаващия се брой утвърдени приемни семейства. Повишаване качеството на предлаганите услуги.

Мярка 1.1.5. Програми и мерки за здравна профилактика и семейно планиране

Дейност 1.1.5.1. Прилагане на цялостна **програма за здравна профилактика на майчинството/бременността**, насочена към нежелана и рискова бременност във всички населени места в Община Разград.

Целта на програмата е да подобри здравната профилактика за всички бъдещи майки в съответствие с националните приоритети. Целевите мерки в сферата на здравеопазването на общинско ниво трябва да обхванат всички бъдещи майки, чрез здравна профилактика и задължителна пренатална диагностика на риска от увреждане. При изпълнението на тези мерки, личните лекари, женската консултация и акушерките ще

идентифицират случаи на потенциален риск от изоставяне на дете и ще насочват към програмата за ранна превенция и ОЗД.

Дейност 1.1.5.2. Здравно-социални програми за семейно планиране – информирани и консултиране, обучения. Програмите ще се изпълняват от НПО, здравни институции, училища и ще включват здравно-социални консултации за майки и семейства в риск, здравна просвета сред подрастващите за намаляване на нежеланите и рисковите бременности.

Мярка 1.1.6. Програми и мерки за целева подкрепа на уязвими семейства, за създаване на условия за задържане на детето в семейството

Дейност 1.1.6.1. Подкрепа за жилище, включително разработване и реализация на общински програми/инициативи за социални жилища.

Дейност 1.1.6.2. Посредничество и информирани за осигуряване на достъп до заетост.

Специфична цел 1.2. Да се осигурят условия за развитие на децата с увреждания, отглеждани в семейството, чрез:

Мярка 1.2.1. Развиване на услуги за осигуряване на качествена здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за децата с увреждания и подкрепа за техните семейства.

Създаването на интегрирани услуги ще подобри условията за предоставяне на адекватни здравни грижи, рехабилитация и интеграция на децата с увреждания, отглеждани в семейна среда; ще осигури подкрепа на техните родители и близки чрез индивидуални и групови консултации (социални, здравни, правни, психологически) и обучение на родителите, семействата и близките за подобряване на уменията им за грижа за децата с увреждания в семейна среда. Там, където е необходимо, услугата ще има мобилен компонент, като в мобилните екипи могат да се включват различни специалисти (логопед, психолог, рехабилитатор, социален работник, медицинско лице, социален педагог и др.), за да предоставят на място някои рехабилитационни услуги за децата и хората с увреждания, консултиране и обучение на семействата и близките на децата и младежите с увреждания.

Дейност 1.2.1.1. Разширяване на капацитета на съществуващия **ЦСРИ „Емилиян“**, **Разград от 45 на 60 места** до 2020 г. Развитие на дейностите в **ЦСРИ „Емилиян“**, по посока на работа с родители в общността.

Центърът е разкрит на 01.04.2004 г. – предоставя комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Доставчик на услугата: Община Разград.

Финансиране: делегирана държавна дейност.

Капацитет: 45 места.

Целева група: Потребители на услугата са деца и младежи /от 3 до 18 г./ с различни затруднения, нарушения и увреждания и техните семейства. В Център „Емилиян“ се работи с деца с психологични, емоционални, поведенчески, комуникативни затруднения, интелектуален дефицит, със сензорни и двигателни нарушения /детска церебрална парализа, аутизъм, множествени увреждания, сензорни, различни форми на умствена изостаналост и др./

Цели:

Глобална цел – промяна на отношението на обществото към различието, в случая децата с различни затруднения, нарушения и увреждания, предоставяне на възможности за развитие и равнопоставеност.

Дългосрочни цели:

- Създаване на възможности за пълноценен живот и социална интеграция в обществото на децата с различни затруднения, нарушения и увреждания и техните семейства.

- Подпомагане цялостното развитие и социална адаптация на децата и младежите с различни затруднения, нарушения и увреждания, чрез корекционно-компенсаторно-възпитателна и рехабилитационна дейност, съобразно личностовите и психо-физически особености на всеки.

- Създаване на възможности за максимално развитие на индивидуалните физически, умствени и творчески способности на децата и на техния потенциал.

Краткосрочни цели:

- Да създаде включваща, приемаща и стимулираща развитието среда за децата със различни затруднения, нарушения и увреждания в Община Разград и подкрепяща среда за техните семейства/настойници/приемни родители.
- Да съдейства за възстановяване и/или развитие на потенциала на децата със затруднения, нарушения и увреждания и възможностите им за социална интеграция.
- Предоставяне на дейности за подкрепа за задоволяване на индивидуалните им потребности – за подкрепа и развитие на личността на детето – емоционални, физически, езикови, социални, творчески, културни, потребности от отдих.
- Споделяне на отговорността по грижата за децата посещаващи Център „Емилиян“ с техните родители/настойници/приемни родители.

Мисия: промяна на отношението на обществото към различието, в случая децата с различни затруднения, нарушения и увреждания, предоставяне на възможности за развитие и равнопоставеност, да получават качествени специализирани грижи и помощ, както и да се интегрират в живота на общността.

Дейности за подкрепа и терапии:

- психологическа подкрепа и консултиране;
- развитие и усъвършенстване на речевата активност и уменията за общуване;
- формиране на познания за околния свят, обществената среда и собствената личност;
- обучение в дейности от ежедневието и усвояване на хигиенни и трудови навици;
- подобряване основните двигателни функции и обучение в самостоятелност и самообслужване;
- компенсация и корекция на психофизическите разстройства и обогатяване на сензорния опит чрез трудо-, музико- и арттерапия;
- обогатяване на социалния и културен живот на децата и младежите;
- консултиране на родители и семейства по проблемите на отглеждането, възпитанието и обучението на децата с различни затруднения, нарушения и увреждания;
- междуинституционално сътрудничество по проблемите на социализацията и интеграцията на децата с различни затруднения, нарушения и увреждания.

Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиян“ има собствено лого и мото: „Заедно да променим техния свят“.

Дейност 1.2.1.2. Център за социална рехабилитация и интеграция на деца/ Консултативен център за млади правонарушители гр. Разград. Центърът е започва работа през 2001 г. Услугата се извършва в общинския център.

Доставчик на услугата: Сдружение „Младежки форум 2001 - Разград“.

Финансиране: от проекти.

Капацитет: 40 места.

Целева група: деца и младежи в риск от 10 до 18 година възраст.

Цели:

- Развитие на сдружение „Младежки Форум 2001 – Разград“ като ресурсна организация за предоставяне на алтернативни социални услуги на млади правонарушители;
- Осигуряване на психо-социална рехабилитация на млади правонарушители с цел превенция извършването на криминални прояви;
- Мотивиране на младите правонарушители към промяната на негативното поведение и личността чрез формиране на позитивни нагласи;
- Насърчаване на младите правонарушители към активно социално поведение и участие в обществено-полезни дейности.

Мисия: Извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.

Услуги и дейности:

- Консултиране;
- Рехабилитация;
- Ориентиране;
- Информиране и обучение;

- Групова работа;
- Образование обучение.

Мярка 1.2.2. Осигуряване на достъп до адекватна и гъвкава дневна, почасова грижа и заместваща грижа за децата с увреждания, отглеждани в семейна среда.

Дейностите по тази мярка включват:

- интеграция на деца с увреждания в масови ясли и детски градини - включително тяхното адаптиране, осигуряване на транспорт, както и да се анализират възможностите за алтернативна услуга в детска градина за почасово гледане на деца с увреждания. Възможно е, с тези дейности да се ангажират местни доброволци.

Дейност 1.2.2.1. Продължаване на дейностите и повишаване качеството на предлаганите услуги от **Дневен център за деца с увреждания** (капацитет 30 места), ситуиран в бившата сградата на ДМСГД Разград. Превенция на изоставянето; консултиране; дневна грижа, рехабилитация; логопедична помощ; информирание и обучение, специализирани медицински грижи.

Социалните услуги ще гарантират цялостно обслужване на децата през деня, свързани с предоставяне на храна и транспорт, задоволяване на ежедневните, здравни, образователни и рехабилитационни потребности.

Целева група - деца от 0 до 18 годишна възраст с увреждания, отглеждани в семейна среда, нуждаещи се от комплексна корекционно-възпитателна работа, рехабилитация, социализация, психологическо консултиране на деца и семейства, арт-терапия и други дейности целящи развитие на умения за самостоятелност и социална интеграция на децата, както и консултиране на родителите.

Дейности:

- диагностика на соматично, психично, неврологично, интелектуално и речево развитие на децата;
- изготвяне на индивидуална програма за комплексна медицинска и психопедагогическа рехабилитация;
- изготвяне на програма за работа в домашни условия;
- логопедични занимани;
- индивидуална и групов психотерапия;
- рехабилитационни процедури;
- обучение на родители за провеждане на рехабилитация в домашни условия за подпомагане на терапията;
- консултиране на родители на деца със специални нужди.

Капацитет: 30 места.

Цели: Максимално подобряване и възстановяване на децата със специални потребности, обучение на родителите.

Мисия: Улесняване социализацията и адаптацията на деца със специални потребности.

Услуги и дейности: Консултиране, дневна грижа, рехабилитация, терапия, информирание и обучение, групов и индивидуална работа, логопедични занимания, възпитание в дейности от ежедневния живот, психопедагогическа рехабилитация.

Мярка 1.2.3. Подкрепа за родителите за отглеждане на децата с увреждания в семейството

Дейност 1.2.3.1. Разширяване на програмите, които предлагат домашни грижи - Личен асистент, Социален асистент и Домашен помощник за деца с увреждания.

Дейността е насочена към лица с частична или пълна невъзможност за самообслужване, и/или в риск от социална изолация, дейности за лична помощ, в т.ч. и дейности с медико-социална насоченост; дейности за социална подкрепа и социално включване; комунално-битови дейности.

Дейност 1.2.3.2. Осигуряване на помощни средства чрез ДСП по Закона за хората с увреждания. Разкритите социални услуги в общността за деца и възрастни ще предоставят информация, консултиране, съвети за права, процедури и посредничество за получаване на техническите помощни средства от хората с увреждания, подкрепа и специализирани обучения.

Дейност 1.2.3.3. Продължаване работата и осигуряване на устойчивост на предлаганите услуги от **Център за ранна интервенция на уврежданията** (създаден по

Проект „Социално включване“ та МТСП), с териториален обхват Община Разград, през 2015 г. с капацитет 40 места, като през 2016 г. е сключен нов договор за **Услуги за ранно детско развитие** по Проект „Превенция на социалното изключване и намаляване на бедността сред децата в Община Разград“. Специализираните услуги за ранното детско развитие включват подкрепа за деца от 0 до 7 години - здравни услуги за бременната жена, майката и бебето, пълноценно хранене за бременната и кърмеща жена, бебето и детето, осигуряване на възможности и среда за ранно учене, подкрепа на семейството, развитие на общността и др. Предвижда се предоставяне на комбинация от иновативни, интегрирани социални, здравни, образователни услуги и мерки за превенция и подкрепа на малки деца и семейства в риск. Целеви групи: Бебета и малки деца с увреждания, както и техните семейства. Деца от 0-7 г. и техните родители; родители и бъдещи родители от рискови групи.

Дейност 1.2.3.4. Продължаване на работата с родители и семейства на деца с нарушения, затруднения и увреждания в ЦСРП „Емилиян“. Индивидуална и групова работа по преодоляване загубата, въпроси свързани с отглеждането и възпитанието на децата и интегрирането им в образователните институции.

Специфична цел 1.3. Осигуряване на ефективна подкрепа на уязвимите семейства за превенция на рисково поведение и negliжиране на децата, чрез:

Мярка 1.3.1. Развиване на услуги в общността за подобряване на родителския капацитет.

Планираните дейности и услуги ще подобрят родителската грижа и ще спомогнат за ограничаване на negliжирането на децата в семейната среда. Дейностите са насочени и към създаване на чувствителност у населението и професионалистите за симптомите, причините и формите на насилие над деца.

Дейност 1.3.1.1. Услуги в рамките на ЦОП за развитие на родителските умения. Подкрепата за семейства с деца в риск за превенция на изоставянето и negliжирането на деца, отглеждани в семейна среда включва:

- Посредничество, информиране, социални, правни, психологически консултации за уязвими семейства с деца;
- Училище за родители и обучения за добро родителство;
- Повишаване на чувствителността – промяна на нагласите и уменията на родителите за стимулиране на ранното детско развитие;
- Информирание и консултиране за наличните форми на социално подпомагане и подкрепа, достъп до административни услуги;
- Подкрепа и придружаване за достъп до административни и други услуги за социална подкрепа;
- Подкрепа за достъп до услуги по професионално ориентиране, квалификация и преквалификация, активни мерки на пазара на труда и заетост;
- Подкрепа за достъп до здравни грижи – издирване, подкрепа и консултиране за здравно осигуряване и налични здравни грижи;
- Семейно консултиране и подкрепа на семействата за преодоляване на семейни кризи и взаимоотношения в семействата, което ще се осъществява от ЦОП;

Училище за бъдещи родители – работа с бъдещите родители за информиране и консултиране по въпроси, свързани с пренаталното развитие; процеса на раждане и след родилния период; подкрепа за посрещане на детето – във физически и емоционален план; следродилна рехабилитация. „Училището за бъдещи родители“ ще се изпълнява съвместно от ЦОП в общините, кабинетите по семейно планиране, лечебни заведения, организации с нестопанска цел.

Дейност 1.3.1.2. Осигуряване на здравни грижи. Дейността ще бъде осъществявана съвместно от лични лекари, общински администратори, кметове и кметски наместници, здравни медиатори, детски заведения и ще включва:

- Проследяване на развитието на детето (с най-висока интензивност през първата една година);
- Информирание и консултиране по въпроси, свързани с развитието на детето (хранене, сън, стимулиране, общуване, игра);
- Информирание и консултиране по въпроси, свързани с нуждите на детето и умения за разпознаването им;
- Извършване на редовни имунизации. Съвместна работа със здравните медиатори за обхващане на деца от етническите общности в неравностойно положение;
- Развитие на услугите предлагани от „Майчин център“ към ЖНРО „Кармен“ гр. Разград.

Дейност 1.3.1.3. Дейности за подкрепа в рамките на ЦСРИ „Емилиан“ за развитие на родителските умения. Продължаване на направленията за работата с родители: „Работилница за родители“, „Училище за родители“, „Група за родителска взаимопомощ“. Дейностите се предлагат не само за деца потребители в ЦСРИ „Емилиан“, но и за деца и родители в масови детски градини и училища в общността.

Мярка 1.3.2. Превенция на всички форми на насилие, трафик и експлоатация на деца.

Дейност 1.3.2.1. Защита на децата от всякакви форми на злоупотреба, насилие и експлоатация.

Насилието срещу деца се превърна в нарастващ проблем, както на национално така и на регионално ниво, през последните години. То има най-различни форми - от насилие в семейството и в училищата, сексуална и трудова експлоатация, до трафик на деца и експлоатация, туризъм с цел секс с деца, детска порнография по интернет. Защитата на детето срещу всички форми на насилие и експлоатация е един от приоритетите на политиката за детето в България. Законодателството за детето предоставя право на детето на защита срещу всички видове насилие. Нужно е развитието на мерки за повишаване капацитета на професионалистите, които работят с деца и за деца. Органите за закрила, включително медиите, повишават обществената чувствителност по тази тема за недопускане на насилие и за защита на децата. Дейностите в тази област се осъществяват от ОЗД, ЦОП, МКБППМН, РПУ, неправителствени организации, работещи в тази насока. Те ще се изразяват в:

- Образователни кампании, беседи, дискусии и тренинги в образователни институции- детски градини и училища, както и в рамките на Центровете за обществена подкрепа в областта. Тяхната цел е развиване на умения в подрастващите за ненасилствени методи на комуникация, разпознаване на различните форми на насилие;
- Подобряване уменията на социалните работници, лекарите, училищните психолози и учителите за разпознаване белезите на насилие и незабавно сигнализиране за случаите на насилие;
- Създаване на ефективен механизъм на координирано действие за предотвратяване и установяване на насилието, оценка на случая, насочване на детето към рехабилитация и проследяване на случаите.

Мярка 1.3.3. Преодоляване на последиците от преживяното насилие за деца, жертви на насилие и/или трафик

Дейност 1.3.3.1. Предоставяне на изслушване, психологическа подкрепа, консултиране и рехабилитация на деца, жертви на насилие в ЦОП. Придружаване и съдействие на децата при медицински изследвания, подготовка на детето при явяване в съда и др.

Дейност 1.3.3.2. Създаване на **Кризисен център** в гр. Разград за деца и лица пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация. Планиран за разкриване през 2017 г., с капацитет 10 места. В него ще се предоставя кризисна интервенция, психологическа подкрепа и рехабилитация.

Дейност 1.3.3.3. Развитие на услугите в съществуващия **Консултативен център по проблемите на домашното насилие към Център на НПО**, гр. Разград.

Мярка 1.3.4. Създаване на превантивна среда за децата в Община Разград, способстваща намаляването на правонарушенията и асоциалните прояви от малолетни и непълнолетни. Предоставяне на социални услуги и програми за възстановяване на жертвите на насилие и техните семейства в Община Разград, както и разработване и прилагане на специализирани програми за извършители на насилие.

Дейност 1.3.4.1. Създаване на условия и среда за развитие на уменията и интересите на децата в областта на изкуството и спорта, чрез поддържане и разширяване на общински програми за ангажиране и осмисляне на свободното им време.

Дейност 1.3.4.2. Обучение и придобиване на умения за осъществяване на превантивна дейност сред връстници на ученици от общообразователните и професионалните училища.

- Провеждане на занятия, спортни състезания, конкурси, отбелязване на Международни дни за борба с тютюнопушенето и СПИН;
- Пълноценно общуване, социализация, социална адаптация и интеграция, самоконтрол, грижа и отговорност за собствения живот и личностно израстване, постигане на социална зрялост при младежите;
- Формиране на чувствителност към различията и нагласи за толерантно отношение и приемане на различията;
- Запознаване с модела на конструктивно поведение при конфликт; формиране на умения за противопоставяне в конфликтна ситуация при общуване.

Дейност 1.3.4.3. Въвеждане на ефективни превантивни програми за превенция на асоциалното поведение на децата в общата популация на децата - програми за ранна превенция (агресия; насилие; отклоняващо се поведение; рисково поведение на деца и младежи); провеждане на здравна и социална просвета против зависимостите; лекции и дискусии в часа на класа. Превантивните програми ще се осъществяват от:

- Консултативен център към МКБППМН;
- Център за обществена подкрепа;
- ЦСРИ „Емилиян“.

Дейност 1.3.4.4. Предотвратяване на първия опит с наркотични вещества и редовната употреба и злоупотребата с наркотични вещества, както и развиването на зависимости чрез:

- Повишаване нивото на информираност на младите хора относно проблемите, свързани с употребата и злоупотребата с наркотични вещества, като им се осигури обективна информация, базирана на научно-доказани факти;
- Активно ангажиране на много партньори за изграждане на здравословна среда: намаляване на търсенето на наркотични вещества, посредством реализиране на последователни, системни и адекватни действия във всички сфери от живота на младите хора - училище, семейство, местата за забавление;
- Изграждане на позитивни нагласи към здравословен начин на живот- ефективната превенция на наркотичната употреба включва изграждане на позитивна нагласа у младите хора към здравословни модели на поведение.

Дейност 1.3.4.5. Повишаване на квалификационните умения на професионалистите, работещи в системата за превенция на противообществените прояви и правонарушения от деца, чрез разработване и прилагане на квалификационни програми.

Специфична цел 1.4. Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование на децата и учениците от рискови общности и уязвими групи чрез:

Процесът на превенцията на отпадането трябва да е насочен към преодоляване на образователните причини за отпадане за всеки от етапите на обучение (целово финансиране на целодневно обучение, диагностични материали за ранно откриване на образователни затруднения, ранно професионално ориентиране за учениците и подготовка, стимулираща усвояването на български език). Необходимо е да се предприемат мерки за реинтеграция на отпаднали ученици, които все още могат да се върнат в нормалния цикъл на обучение; разработване и прилагане на образователни програми за отпадналите за по-дълъг срок от 1 учебна година, за които трябва да се търсят други подходящи форми за продължаване на образованието. Осигуряване на условия за достъп до образование на учениците в задължителната училищна възраст, чрез реализиране на дейности, свързани с по-пълното им обхващане и задържане, без разлика на етническа принадлежност, пол, произход, вероизповедание и увреждане, чрез създаване на възможност за всеки да се обучава независимо от неговото местоживееие и икономическо положение.

Мярка 1.4.1. Гарантиране на задължителното предучилищно образование за всички деца в Община Разград

Дейност 1.4.1.1. Обхващане на всички деца в предучилищно образование от 5-годишна възраст чрез:

- издирване на всички подлежащи деца и записване в предучилищна подготовка – изпълнява се от учителите, с подкрепата на общината, ОЗД, социалните работници, НПО;

- разкриване на достатъчен брой подготвителни класове в училище и/или предучилищни групи в детските градини;
- срещи и посещения по домовете за информиране и мотивиране на родителите.

Мярка 1.4.2. Програми за превенция на отпадането от училище и реинтеграция в образованието на отпадналите деца и младежи.

Дейност 1.4.2.1. Целева работа с изоставащи и застрашени от отпадане деца за предотвратяване отпадането им от училище включваща:

- Осигуряване на условия за съвместно възпитание и обучение на деца и ученици с различен етнически произход в държавните и общинските детски градини и училища и обслужващи звена;
- Осигуряване на допълнителна педагогическа работа с изоставащи ученици;
- Разработване и въвеждане в детските градини и в училищата на програми за възпитание и обучение, съобразени с културите на различните етнически малцинства;
- Изследователска дейност, свързана с междуетническата интеграция на децата и учениците чрез образование;
- Подготовка на родителите за осъществяване на образователната интеграция на децата и учениците;
- Развитие на направление „Училищна подкрепа“ в Центровете за обществена подкрепа за превенция на отпадането и задържане на децата в училище;
- Изграждане на партньорство и взаимодействие между социалните услуги, от една страна, и организациите, ангажирани с образованието (училищата, НПО, и пр.), от друга страна, за образователна интеграция и реинтеграция на децата.

Дейност 1.4.2.2. Мерки за подобряване на привлекателността на образователната среда, които осигуряват:

- Инициране и изпълнение на проекти, програми и инициативи за повишаване на интереса към учене, включване на децата и младежите в живота на училището, в т.ч. и при вземане на решения, отнасящи се до децата;
- Извънкласни и извънучилищни дейности за мотивация на децата и техните родители - включване на децата в извънучилищни занимания в рамките на учебната година (ателиета по интереси, школи по изкуства, спортни състезания); осмисляне на свободното време на децата и младежите;
- Обучения на учителите и препоръки за промяна на практиката на преподаване на учителите и включване на интерактивни методи.

Дейност 1.4.2.3. Развитие на образователно-социални услуги за връщане в училище на отпадналите от училище деца, които се изпълняват от ЦОП, НПО, училища,

училищни настоятелства, читалища, в тясно сътрудничество с ОЗД и общинска администрация, включващи:

- Посещения на място и срещи за издирване на отпадналите деца;
- Срещи, консултации, инициативи за мотивиране на децата и техните родители;
- Организиране на консултации, занимални и помощ от учителите за наваксване на учебния материал от децата и младежите.

Мярка 1.4.3. Осигуряване на качествено включващо и подкрепящо образование за децата с увреждания

Дейност 1.4.3.1. Предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата в детските градини и ясли, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете, вкл. Подкрепа за адаптиране към средата, осигуряване на ресурсни учители и педагогически специалисти, транспорт.

Дейност 1.4.3.2. Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностното развитие на учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания и успешното им интегриране с подкрепата на ресурсни учители и други педагогически специалисти – осъществява се от училищата, центрове за подкрепа за личностно развитие, РУО на МОН и Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЦПППО), с подкрепата на общината, чрез изпълнението на дейности, заложи в общинската програма за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в системата на предучилищното и училищно образование.

Дейност 1.4.3.3. Подпомагане осигуряването на достъпна среда за децата с увреждания в системата на предучилищно и училищно образование в цялата община.

Мярка 1.4.4. Целенасочена политика за приобщаване на родителите и общността в учебно-възпитателния процес на децата:

Дейност 1.4.4.1. Дейности и инициативи за включване на родителите в създаване на приобщаваща и подкрепяща среда в институциите в системата на предучилищното и училищно образование: обучения на учители и директори на училища и детски градини – методи и подходи за включване на родителите и приобщаването им към образованието на техните деца; мотивиране на родителите на деца със специални образователни потребности, децата им да посещават училище; обмяна на опит и добри практики с други училища и детски градини.

Дейност 1.4.4.2. Инициативи и съвместни дейности в училище за изграждане на връзката между трите страни: училище/учители – родители/общност – деца/ученици с подкрепата на общинска администрация, РУО на МОН и гражданския сектор.

Дейност 1.4.4.3. Развитие на капацитета на Обществените съвети, Училищните настоятелства и НПО за подкрепа на приобщаващото образование, с участието на родителите и местните общности: създаване, активизиране, консултиране, обучения и техническа помощ.

Специфична цел 1.5. Развитие и повишаване качеството на социалните услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда, близка до семейната за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда.

Мярка 1.5.1. Развитие на услуги за деца и младежи с увреждания

Дейност 1.5.1.1. Продължаване работата и повишаване качеството на предлаганите услуги в **ЦНСТ I за деца с увреждания** с капацитет по 14 места в гр. Разград.

Дейност 1.5.1.2. Продължаване работата и повишаване качеството на предлаганите услуги в **ЦНСТ II за младежи с увреждания** с капацитет по 14 места в гр. Разград.

Мярка 1.5.2. Развитие на услуги за деца без увреждания

В разкритите 3 ЦНСТ, с капацитет по 2x10 и 1x8 на деца се предоставят грижи в среда, близка до семейната за децата, за които към момента на настаняване са изчерпани възможностите за оставане или връщане в биологичното семейство, настаняване при близки и роднини, приемно семейство или осиновяване. Децата посещават най-близкото масово училище в града, участват пълноценно в живота на местната общност.

Дейност 1.5.2.1. Продължаване дейността и повишаване качеството на предлаганите услуги **ЦНСТ за деца и младежи без увреждания № 1 и № 2** гр. Разград, с капацитет 28 места. Услугата е разкрита през месец април 2010 г. ЦНСТ е комплекс от социални услуги, резидентен тип, които се предоставят в среда, близка до семейната.

Дейност 1.5.2.2. Продължаване работата и повишаване качеството на предлаганите услуги в **ЦНСТ за деца и младежи без увреждания № 3 гр. Разград** с капацитет 8 места; Услугата е разкрита през месец декември 2015 г. като държавно делегирана дейност.

Доставчик на услугата: Община Разград.

Финансиране: делегирана държавна дейност.

Капацитет: 28 места.

Целевата група: деца лишени от родителска грижа, за които към момента на настаняване в ЦНСТ са изчерпани възможностите за оставане и връщане в биологичното семейство, настаняване при близки и роднини или в приемно семейство или осиновяване.

Цели:

- Да осигури постоянна качествена и индивидуализирана грижа, която гарантира пълноценното физическо, емоционално и познавателно развитие, личностното съзряване и социалното включване на всяко дете в естествената за него среда;

- Да подкрепи реинтеграцията на настанените деца в биологичното семейство, тяхното осиновяване или настаняване в приемно семейство.

Услуги и дейности:

- Осигуряване на основни жизнени потребности;
- Грижи за здравето;
- Психологическа подкрепа;

- Образование;
- Умения за самостоятелен и независим живот, отдих и свободно време;
- Работа с родители и семейства.

7.2. Приоритетно направление 2: Развитие на социални услуги за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение

Обща цел 2. Да се създадат условия за социално включване/интегриране на максимален брой хора в неравностойно положение и уязвими групи, чрез:

Специфична цел 2.1. **Да се осигурят условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания в семейна среда чрез разкриване на услуги и грижа в общността:**

Мярка 2.1.1. **Разширяване на социалните услуги в домашна среда за подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства.**

Спектърът на тези услуги обхваща както ежедневни дейности въщи (като помощ при хранене, обслужване, помощ за излизане и придвижване), така и предоставяне на дневни и почасови услуги извън дома (дневни центрове и алтернативни форми на заместваща грижа).

Дейност 2.1.1.1. Създаване на устойчив модел на комплексна грижа, чрез интегрирани услуги за хората с невъзможност за самообслужване и хората с увреждане, в

общността . Осигуряване функционирането на създадения Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване към Домашен социален патронаж гр. Разград по Проект № BG05M9OP001-2.002-0210-C001 „Създаване на център към Домашен социален патронаж гр. Разград за почасово предоставяне на услуги за социално включване“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.

Дейност 2.1.1.2. Включване на допълнителни услуги към **Домашния социален патронаж** за по-пълно обхващане на хората с увреждания от малките населени места.

Дейност 2.1.1.3. Продължаване на дейността и повишаване качеството на предоставяните услуги от **Дневния център за възрастни хора с увреждания – Разград**, с капацитет 25 места, за предоставяне на дневни и почасови услуги на лица с различни увреждания, живеещи в семейна среда.

Дейност 2.1.1.4. Продължаване на дейността и повишаване качеството на предоставяните услуги от **Център за социална интеграция и рехабилитация – с. Просторно, Община Разград**, с капацитет 25 места.

Дейност 2.1.1.5. Продължаване функционирането и повишаване качеството на предоставяната услуга **Обществена трапезария** в община Разград. Обхващане на повече лица, нуждаещи се от услугите на обществената трапезария по проект на фонд „Социално Закрила“ към МТСП. Планиран капацитет на услугата в Община Разград – налична през 2016 г., с капацитет 50 потребители. Така също продължаване дейността по предоставяне на топъл обяд по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане ,по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица, Операция тип 3: 2014BG05FMOP001-03.02 „Осигуряване на топъл обяд с капацитет 50 лица.

Мярка 2.1.2. **Разширяване на услугите в домашна среда чрез увеличаване на капацитета на услугите „Домашен помощник“ и „Личен асистент“ и повишаване на тяхното качество.**

Предоставянето на социални услуги в посока обгрижване в домашна среда ще позволи на старите хора по-дълго да живеят в своя дом и в своята семейна среда, както и ще предотврати настаняването им в специализирани институции.

Дейност 2.1.2.1. Осигуряване и доразвиване на услугата **„Домашен помощник“** в Община Разград по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и повишаване на нейното качество.

- Планиране и разкриване на услугата „Домашен помощник“ в Община Разград 100 потребители до 2021 г.;

Дейност 2.1.2.2. Осигуряване и доразвиване на услугата **„Личен асистент“** в Община Разград по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и по Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“ и повишаване на нейното качество.

- Разширяване на капацитета на услугата „Личен асистент“ в Община Разград на 180 потребители до 2020 г.;

Мярка 2.1.3. Развиване на целеви общински политики/мерки за социално включване на хората с увреждания

Дейност 2.1.3.1. Подобряване на инфраструктурата и осигуряване на достъпна среда в общественото пространство, културни и здравни центрове, училища и детски градини, предприятия и пр.

Дейност 2.1.3.2. Дейности на ДБТ, общините и местни НПО за предоставяне на достъп до доходи, заетост, професионално ориентиране и професионална квалификация (преквалификация), обучение, практически умения и др., за лицата с увреждания с право на работа.

Дейност 2.1.3.3. Прилагане на общински и национални мерки за осигуряване на по-широки възможности за самостоятелен живот – обучение на хората с увреждания, жилище, доходи, достъп до услуги и подпомагане.

Специфична цел 2.2. Да се реформират специализираните институции за възрастни хора с увреждания и да се развият социални услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда, близка до семейната, за потребителите, които не могат да бъдат изведени в семейна среда.

Мярка 2.2.1. Реформиране на съществуващи институции за хора с увреждания и подобряване на качеството на грижите.

Дейност 2.2.1.1. Визия за реформиране на **Дом за възрастни хора с деменция, гр. Разград**

Мярка 2.2.2. Изграждане на социални услуги от резидентен тип за настаняване на хора с увреждания, които имат нужда от резидентна грижа в среда, близка до семейната.

Услугите от резидентен тип включват защитени жилища, преходни жилища и нови форми за малки групови домове, с малък капацитет и гъвкави грижи, адаптирани към индивидуалните потребности на отделните клиенти, в съответствие със съвременните стандарти. Те ще предоставят подобрена резидентна грижа в среда, близка до семейната, за хора с увреждания, които не са в състояние да живеят сами и имат нужда от резидентна услуга.

Дейност 2.2.2.1. Продължаване на дейността и повишаване качеството на предлаганите услуги от **Защитено жилище за лица с умствена изостаналост в с. Просторно, Община Разград, с капацитет 6 места.**

Дейност 2.2.2.2. Продължаване на дейността и повишаване качеството на предлаганите услуги от **Защитено жилище за лица с психични разстройства в с. Просторно, Община Разград, с капацитет 10 места.**

Дейност 2.2.2.3. Продължаване на дейността и повишаване качеството на предлаганите услуги от **Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с психични разстройства в с. Просторно, Община Разград с капацитет 14 места.**

Дейност 2.2.2.4. Оборудване и обзавеждане на два Центъра за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция в гр. Разград през 2017 г. с капацитет по 2x10 места и разкриването им като държавно делегирана дейност.

Специфична цел 2.3. Създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск

Мярка 2.3.1. Осигуряване достъп за развитие на етническите общности в неравностойно положение в Област Разград

Дейност 2.3.1.1. Продължаване на дейността и повишаване качеството на предлаганите услуги от **Майчин център, гр. Разград.** Центърът работи за решаване на социални, образователни, здравни и юридически проблеми на жени от ромски и др. етност.

Дейност 2.3.1.2. Мерки за реинтеграция в образованието на неграмотните и пълнолетните с ниско образование (със специален фокус към отпадналите от училище млади хора в ромските квартали) – предвижда се развитие на програми за ограмотяване на неграмотни пълнолетни, включително за образование на пълнолетни млади хора с незавършена степен (без диплома) на основно или средно образование. Такива програми се инициират от НПО, училищни настоятелства, общини и се изпълняват в тясно партньорство със специфичен принос на всички участващи организации.

Дейност 2.3.1.3. Обхващане с хоризонтални мерки и целеви инициативи за социално включване, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи, чрез включване в програми и мерки на ДБТ; инициране и изпълнение на проекти за професионална квалификация и заетост, финансирани по действащите програми за развитие на човешките ресурси; подкрепа за достъп до заетост и

квалификация; развитието на кооперации и социални предприятия за осигуряване на заетост за трайно безработни и хора с увреждания.

Мярка 2.3.2. Развиване на услуги за превенция на рисково и зависимо поведение, насочени към деца и възрастни и реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение

Дейност 2.3.2.1. Включване на родителите и семействата в смесени социално-образователни услуги за превенция на зависимостите и рисковото поведение, изпълнявани от училища, училищни настоятелства и НПО.

Дейност 2.3.2.2. Създаване на **Кризисен център** в гр. Разград с капацитет 10 места. Услугата ще бъде разкрита като ДДД през 2017 г., а до 2020 г. Предвиден е за оказване на помощ на деца или на семейства, преживели домашно насилие, сексуално насилие и трафик на хора.

Дейност 2.3.2.3. Продължаване дейността и повишаване качеството на предоставяните услуги от **Консултативен център по проблемите на домашното насилие в гр. Разград/**.

Дейност 2.3.2.4. Продължаване дейността и повишаване качеството на предоставяните услуги от **ЦСРИ за жени в неравностойно положение в с. Стражец, Община Разград**.

Дейност 2.3.2.5. Продължаване дейността и повишаване качеството на предоставяните услуги от **Център за млади правонарушители, гр. Разград**, с капацитет 40 места.

Дейност 2.3.2.6. Продължаване дейността и повишаване качеството на предоставяните услуги от **Превантивно-информационния център за деца и младежи** в потенциална опасност от зависимост, гр. Разград. В него ще се извършва основно превантивна корекционно-възпитателна дейност сред малолетни и непълнолетни.

Дейност 2.3.2.7. Продължаване дейността на **Център за социална рехабилитация и интеграция с. Просторно** (капацитет 25 потребители) за обслужване на младежи в Община Разград /през 2014 г./.Предоставяне на комплекс от социални услуги, извършвани почасово – медицинска и социална рехабилитация, консултации – социални, правни, здравни, психологически, трудотерапия, умения за самостоятелност.

Дейност 2.3.2.8. Подкрепа от общината при извършваните дейности в обособените клубове на инвалида по места, като активно се включат местните структури на Съюза на

инвалидите в България /СИБ/. Разширяване на дейностите на клубовете в рамките на изпълнението на стратегията.

Мярка 2.3.3. Развиване на целеви общински политики/мерки за социално включване на пълнолетни лица с увреждания

Дейност 2.3.3.1. Подобряване на инфраструктурата и осигуряване на достъпна среда в общественото пространство, културни и здравни центрове, училища и детски градини, предприятия и пр. (Определяне на конкретните задачи в рамките на оперативния план за действие, които ще се включат и в актуализирания общински план за развитие).

Дейност 2.3.3.2. Дейности на ДБТ, общинска администрация и местни НПО за предоставяне на достъп до доходи, заетост, професионално ориентиране и професионална квалификация (преквалификация), обучение, практически умения и др., за лицата с увреждания с право на работа.

Дейност 2.3.3.3. Прилагане на общински и национални мерки за осигуряване на по-широки възможности за самостоятелен живот – обучение на пълнолетни лица с увреждания, жилище, доходи, достъп до услуги и подпомагане.

Специфична цел 2.4. Да се реформират специализираните институции за пълнолетни лица с увреждания и да се развият алтернативни социални услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда, близка до семейната, за потребителите, които не могат да бъдат изведени в семейна среда.

Мярка 2.3.4. Реформиране и реструктуриране на съществуващи институции за пълнолетни лица с увреждания и подобряване на качеството на грижите.

Дейност 2.3.4.1. **Дом за възрастни хора с деменция гр. Разград** е разкрит преди около 35 години, като се е намирал в с. Черковна и от месец ноември 2003 г. е пребазиран в гр. Разград. В ДВД се предоставя комплекс от социални услуги на лица с деменция.

Визия за реформиране на **Дом за възрастни хора с деменция, гр. Разград:** Разкриване на **Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с**

деменция – Разград, за които няма възможност за връщане в семейна среда. Планира се за 2017-2021 г. , с капацитет 2x10 места.

Специфична цел 2.4. Създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск

Мярка 2.4.1. Осигуряване достъп за развитие на етническите общности в неравностойно положение в Община Разград

Дейност 2.4.1.1. Продължаване дейността на **здравните медиатори**, които са 4 в Община Разград. В момента здравни медиатори работят в с. Раковски, с. Ясеновец и град Разград.

Дейност 2.4.1.2. Продължаване дейността на **Майчин център, гр. Разград**, който към 2016 г. е с **капацитет 30** места. Работата на центъра е насочена към решаване на социални, образователни, здравни и юридически проблеми на жени от ромски етнос и др.

Дейност 2.4.1.3. Мерки за реинтеграция в образованието на неграмотните и пълнолетните с ниско образование (със специален фокус към отпадналите от училище млади хора в ромските квартали) – предвижда се развитие на програми за ограмотяване на неграмотни пълнолетни, включително за образование на пълнолетни млади хора с незавършена степен (без диплома) на основно или средно образование. Такива програми се инициират от НПО, училищни настоятелства, общини и се изпълняват в тясно партньорство със специфичен принос на всички участващи организации.

Дейност 2.4.1.4. Обхващане с хоризонтални мерки и целеви инициативи за социално включване, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи, чрез включване в програми и мерки на ДБТ; инициране и изпълнение на проекти за професионална квалификация и заетост, финансирани по действащите програми за развитие на човешките ресурси; подкрепа за достъп до заетост и квалификация; развитието на кооперации и социални предприятия за осигуряване на заетост за трайно безработни и хора с увреждания.

Мярка 2.4.2. Развиване на услуги за превенция на рисково и зависимо поведение, насочени към деца и възрастни и реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение

Дейност 2.4.2.1. Дейности на ЦОП, ЦСРИ и ЦСРИ „Емилиан“, Консултативните центрове и гражданските инициативи в общината, информиране и консултиране. Чрез функционирането им ще се подпомага приобщаването на застрашените групи към обществото като цяло. Работата предимно ще е подкрепяща и консултативна, свързана с нуждите на отделните потребители и на семействата в общността.

Дейност 2.4.2.2. Включване на родителите и семействата в смесени социално-образователни услуги за превенция на зависимостите и рисковото поведение, изпълнявани от училища, училищни настоятелства и НПО.

Дейност 2.4.2.3. Разкриване на **Кризисен център** за лица, преживели насилие, в **Община Разград** през 2017 г., с капацитет 10 места.

Дейност 2.4.2.4. Продължаване дейността на **ЦСРИ на възрастни хора /Консултативен център по проблемите на домашното насилие в гр. Разград/**, с капацитет 40 потребители.

Дейност 2.4.2.5. Продължаване на дейността на **Превантивно-информационния център за деца и младежи** в потенциална опасност от зависимост – гр. Разград. В него ще се извършва основно превантивна корекционно-възпитателна дейност сред малолетни и непълнолетни.

7.3. Приоритетно направление 3: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот

Обща цел 3. Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в общината.

Специфична цел 3.1. Развиване на широка мрежа от услуги в общността за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора в семейна и домашна среда:

Мярка 3.1.1. Развиване и разширяване на дейностите в Домашния социален патронаж и обхващане на малките изолирани населени места.

Традиционно развита услуга в общността е домашния социален патронаж. Доставчик на услугите е общината, а необходимите средства се осигуряват от общинския бюджет.

Независимо от ограничения обхват на дейности, ДСП е най-мобилната и най-широко разпространена социална услуга, обхваща най-голяма територия и има най-много клиенти, предимно възрастни, самотно живеещи хора и хора с увреждания. За много от

тях, особено за тези, в най-отдалечените населени места, това е единствената алтернатива за подпомагане в домашна среда.

Домашният социален патронаж като модел най-много се доближава до философията на услугите в общността, където услугите се предлагат максимално близо до потребителите. Услугата има много предимства, възможности за развитие и за разширяване на дейностите.

Дейност 3.1.1.1. Запазване на капацитета от 455 потребители на **Домашен социален патронаж гр. Разград** до 2021 г. Надграждане дейността на ДСП чрез осигуряване устойчивост на създадения Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване към Домашен социален патронаж гр. Разград по Проект № BG05M9OP001-2.002-0210-C001 „Създаване на център към Домашен социален патронаж гр. Разград за почасово предоставяне на услуги за социално включване“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.

Дейност 3.1.1.2. Общински мерки и/или програми за подобряване на достъпа до административни услуги и социална подкрепа – чрез посредничество, предоставяне на съвети, консултации и техническа помощ от НПО и общински администрации. Повишаването на информираността на потребителите и засилване на ролята им в процеса на предоставяне на услугите ще им даде възможност да вземат активно участие при управлението и решаването на собствените им проблеми и ще съдейства за положителни промени и иновации в социалната сфера.

- Продължаване работата на **здравните медиатори, които са 4** в Община Разград. В момента здравни медиатори работят в с. Раковски, с Ясеновец и град Разград.

Дейност 3.1.1.3. Продължаване функционирането на **Обществената трапезария** в град Разград. Обхващане на повече лица, нуждаещи се от услугите на обществената трапезария по проект на фонд „Социално подпомагане“ към МТСП.

Мярка 3.1.2. Осигуряване на дневна грижа и почасови услуги за стари хора.

През периода на изпълнение на общинската стратегия ще се положат целеви усилия за подобряване на услугите в общността за дневна грижа за старите хора чрез повече гъвкавост, адаптиране към индивидуалните потребности на всеки човек, предоставяне на

възможности за избор на пакетни услуги от страна на старите хора по отношение както на честотата на посещаемост, така и на видовете ползвани услуги. Дневните центрове са основната форма на социална услуга в общността, предлагаща храна, дневна грижа и възможности за общуване. Освен тях, клубовете на пенсионера и други подобни форми на услуги също осигуряват за старите хора възможности за разнообразяване на ежедневието, общуване, споделяне на придобит опит, възможности за осмисляне на живота и достойни старини.

Дейност 3.1.2.1. Продължаване работата на **Дневен център за пълнолетни лица с увреждания „Подай ръка“ гр. Разград** е с капацитет 25 потребители. Предоставя дневни и почасови грижи, както и социална и медицинска рехабилитация.

Дейност 3.1.2.2. Продължаване на общинската подкрепа за дейностите на **Клубовете на пенсионера**, предоставящи възможности за общуване и социален живот на стари хора с относително съхранено здраве и възможности за самостоятелно придвижване.

Специфична цел 3.2. Да се осигури достъп на старите хора до качествена резидентна грижа в среда, близка до домашната:

Мярка 3.2.1. Подобряване на условията и качеството на грижите в съществуващите специализирани институции за стари хора.

Дейност 3.2.1.1. Продължаване и развитие на дейностите в **Дома за стари хора гр. Разград**.

ДСХ е разкрит през 1935 г., той е специализирана институция, предоставяща комплекс от социални услуги, на навършили възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Капацитетът на дома е 80 места.

Мярка 3.2.2. Разкриване на алтернативни резидентни услуги и малки домове за обгрижване на стари хора в среда, близка до семейната.

Дейност 3.2.2.1. Стимулиране на частната инициатива при разкриването на алтернативни социални услуги в Община Разград. Използване на възможностите за кандидатстване по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Предоставяне на качествена резидентна грижа за стари хора, включително и за жители от други общини и осигуряване на работни места за хората от съответната община.

ПЛАНИРАНИ УСЛУГИ В ОБЩИНА РАЗГРАД 2017 – 2021

Социални дейности и услуги

Социалните услуги се определят като дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот и се извършват в специализирани институции и в общността. Законното определение за „социална услуга“ разглежда социалните услуги като дейности, насочени към подкрепа на подпомаганите лица за водене на пълноценно съществуване и за социално включване в обществото.

Съгласно Закона за социално подпомагане социалните услуги могат да бъдат извършвани от държавата, общините, от физически лица, регистрирани по Търговския закон и юридически лица. На територията на Община Разград доставчици на социални услуги са общината и физически и юридически лица. Според регистъра на ДАЗД за работа с деца в Община Разград са лицензирани само 3 юридически и физически лица:

- Сдружение "Женска алтернатива за независимост, етническа толерантност и асоцииране /ЖАНЕТА/" с лиценз за за Приемна грижа и Център за обществена подкрепа;
- Сдружение „Център на неправителствените организации в Разград“ с лиценз за Консултативен център по проблемите на домашното насилие – деца и възрастни, жертви на насилие без ограничение на възраст, социален статус; извършители на насилие без ограничение на възраст, социален статус, възрастова граница на деца от 0 до 18 години;
- Сдружение "Младежки форум 2001" – Разград с лиценз за Център за социална рехабилитация и интеграция за деца- деца извършили правонарушения - от 10 до 18 години.

Данните показват, че малкия брой, лицензирани доставчици не биха могли да покрият предоставянето на услуги за деца жертви на насилие и деца в неравностойно положение.

Специализирани институции

Социални услуги в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността.

Реализацията на политиката на децентрализация доведе до управление на институциите за социални услуги от кметовете на общините. Методическото ръководство се осъществява от МТСП. В Община Разград институционализираните услуги за възрастни се управляват от кмета на общината.

Към момента общият брой на специализираните институции на територията на общината са 2, от които 1 са за пълнолетни лица с деменция и 1 за стари хора.

Социални услуги в общността

Социални услуги в общността са услуги, предоставени в семейна среда или в близка до семейната среда.

Пръв основен принцип, гарантиращ ефективността на социалните услуги, базирани общността, е, че те следва да се предоставят там, където живеят потребителите, близо до техните семейства и приятели.

Втора важна предпоставка за успешни и качествени социални услуги в общността е съответният вид социална услуга да бъде организирана така, че да дава възможност на потребителя да развива своята независимост, а не да се превръща в зависим от грижите и самата услуга.

На трето място успешното структуриране на социалните услуги в общността предполага по-сериозно участие на гражданското общество в процеса на предоставяне и контрол върху социалните услуги.

Четвъртата предпоставка за успешната система на социални услуги в общността е наличието на квалифициран и мотивиран персонал. Разбира се, не може да се говори за качествени социални услуги в общността без разработени измерими стандарти за качество на отделните услуги и ефикасен контролен механизъм за приложението на стандартите в практиката.

Поради липсата на социални услуги в малките населени места на територията на Община Разград, недостатъчната мобилност на услугите в общността и нарастване броя на застаряващото население, личните асистенти и домашните помощници се явяват крайно недостатъчен Това е предпоставка за поставяне в риск голяма част от самотно живеещите стари хора.

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
1	Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиян“ (ЦСРИ) гр. Разград (ДДД)¹	Деца с различни видове увреждания, затруднения и нарушения / здравословни, емоционално-поведенчески проблеми и нарушения в развитието/ и техните родители	Община Разград	60	60	60	60	Социална услуга, предоставяна в общността, включваща разнообразни консултативни, терапевтични и рехабилитационни дейности, насочени към създаване, поддържане и разширяване на социалните умения, както и обучение за водене на самостоятелен начин на живот. Предоставянето на услугата ЦСРИ цели подкрепа на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на децата с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на лица от различни рискови групи, чрез целенасочени дейности за интеграция и превенция на социалното изключване.	гр. Разград	Налична
2	Център за обществена подкрепа (ЦОП) гр. Разград (ДДД)	Деца и семейства в риск; Деца в риск от отпадане от училище; Деца, отпаднали от училище;	Община Разград	60	60	60	60	Социални услуги предназначени за деца и семейства с цел предотвратяване на изоставянето на децата	гр. Разград	Налична

Услугите, предоставяни като държавно-делегираны дейности са отбелязани със съкращението ДДД

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
		Деца с поведенчески проблеми; Приемни родители; Осиновители.						и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване, обучение и подкрепа на приемни родители и осиноводители, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви. Приемна грижа.		
3	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания (ЦНСТ) гр. Разград (ДДД)	Деца от 3 до 18 годишна възраст и младежи от 18 до 29 годишна възраст, за които са изчерпани възможностите за връщане в семейство или е необходимо да бъдат подкрепени, за да водят самостоятелен начин на живот.	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	28	28	28	28	Социална услуга, резидентен тип, която се предоставят в среда, близка до семейната с цел пълноценно израстване и развитие на децата и младежите. Услугата включва дейности насочени към индивидуализиране на грижата, подкрепа за личностно развитие и за изграждане на умения за самостоятелен и независим живот, създаване на условия и възможности за децата и младежите да участват равноправно в живота на местната общност.	гр. Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
4	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания (ЦНСТ) гр. Разград (ДДД)	Деца и младежи с увреждания, които са настанени в специализирани институции и следва да бъдат изведени, и насочени към социалната услуга от резидентен тип; деца с увреждания от общността, за които родителите не могат да полагат адекватни грижи и имат нужда от подкрепа	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	28	28	28	28	Социална услуга, резидентен тип, която се предоставя в среда, близка до семейната с цел пълноценно израстване и развитие на децата и младежите. Услугата включва дейности насочени към индивидуализиране на грижата, подкрепа за личностно развитие и за изграждане на умения за самостоятелен и независим живот, създаване на условия и възможности за децата и младежите с увреждания да участват равноправно в живота на местната общност.	гр. Разград	Налична
5	Дневен център за деца с увреждания гр. Разград (ДДД)	Деца от 0 до 18 годишна възраст с увреждания, отглеждани в семейна среда	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	30	30	30	30	Превенция на изоставането; консултиране; дневна грижа, рехабилитация; логопедична помощ; информиране и обучение, специализирани медицински грижи.	гр. Разград	Налична
6	Център за ранна интервенция на уврежданията Проект № BG05M9OP001-2.004-0061-C01 „Превенция на социалното изключване и намаляване на	Бебета и малки деца с увреждания, както и техните семейства Деца от 0-7 г. и техните родители; родители и бъдещи родители от рисковите групи.	Община Разград	Брой прегледи и консултации	Брой прегледи и консултации			Специализирани услуги за бебета и малки деца, за които се е установило, че имат или че има риск да развият някакво увреждане, при които са налице специални потребности, оказващи влияние върху цялостното им развитие.	гр. Разград	Налична по проект

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
	бедността сред децата в община Разград“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.)							Услугите са насочени към ранното детскоустановяване на увреждането и подкрепа на семейството за приемане на вестта и адаптиране към специалните потребности на детето. Услугите са ориентирани към предотвратяване или намаляване проявите на увреждане или проблеми в развитието в една или няколко от следните области – физическо и двигателно развитие, социално и емоционално развитие на възможно най-ранен етап. Интегрирани социални услуги, за родители и деца от уязвими групи и деца с увреждания.		
7	„Звено майка и бебе“ гр. Разград (ДДД)	Бременни жени и майки в риск да изоставят децата си.	Община Разград, при възникнала потребност от област Разград	6	6	6	6	Временно настаняване до 6 месеца на бременни жени и майки в риск да изоставят децата си. Насърчава се родителската привързаност, подпомагат се младите майки чрез социално, психологическо и юридическо консултиране и подкрепа	гр. Разград	Нова. Планирана за разкриване като ДДД през 2017 г.

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
8	Център за работа с деца на улицата	Деца с опасност от отпадане от училище или живеещи трайно на улицата.	Община Разград, при възникнала потребност от област Разград	20	20	20	20	Социални услуги, свързани с превенция на попадането на деца на улицата и отпадане от училище, социална рехабилитация и интеграция на деца, живеещи трайно на улицата, чрез индивидуална работа с детето и неговото семейство, семейно консултиране и подкрепа, медицински и санитарно-хигиенни услуги, огромяване на децата, обучение в родителски умения за срок от 1 година.	гр. Разград	Нова. Планирана за разкриване като ДДД през 2017 г.
9	„Домашен социален патронаж“ гр. Разград – общинска дейност	Самотно живеещи стари хора с увреждания и/или със затруднения в самообслужването, които имат нужда от грижа в семейна среда. Самотно живеещи стари хора в отдалечени населени места без достъп до услуги	Община Разград	455	455	455	455	Предоставяне на храна, комунално-битови услуги, помощ в домакинството.	гр. Разград	Налична
10	Обществена трапезария – (по проекти финансирани от Фонд „Социална закрила“ към МТСП) и Осигуряване на топъл обяд по Оперативна програма за храна и/или основно материално подпомагане, по Фонда за европейско	Лица и семейства на месечно подпомагане по реда на чл. 9 от ППЗСП; лица с доказана липса на доходи и близки които да се грижат за тях; самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални (пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност, наследствени пенсии, пенсии, несвързани с трудова дейност); скитащи и бездомни деца и	Община Разград	100	100	100	100	Социална услуга, предоставяна в общността, насочена към задоволяване на потребностите от храна за хора, които не могат да си я осигурят сами.	гр. Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
	подпомагане на най-нуждаещите се лица, Операция тип 3: 2014BG05FMOP001-03.02 „Осигуряване на топъл обяд	лица.								
11	Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване към Домашен социален патронаж гр. Разград по Проект № BG05M9OP001-2.002-0210-S001 „Създаване на център към Домашен социален патронаж гр. Разград за почасово предоставяне на услуги за социално включване“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020.- Предоставяне на услугите домашен помощник, личен асистент „Личен асистент“ услуга в общността по	Лица с увреждания в т. ч. и деца, с ограничения и в невъзможност за самообслужване; възрастни хора над 65 години с ограничения, затруднения и /или невъзможност за самообслужването	Община Разград	200	200	200	200	Предоставяне на комплекс от услуги съобразно предпочитанията, интересите и индивидуалните възможности насочени към удовлетворяване на ежедневните потребности, организиране на свободното време, поддържане на лични контакти и развиване на социални умения..	гр. Разград	през 2016 и 2017 – по проект през 2018 г. продължава в рамките на 6 месеца, като общинска дейност,

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
	Национална програма									
12	Консултативен център по проблемите на домашно насилие гр. Разград по проект	Лица жертви и извършители на домашно насилие, както и техните деца.	Община Разград	40	40	40	40	Комплекс от социални услуги за представителите на целевите групи от Област Разград, ориентирани към индивидуалните нужди на потребителите	гр. Разград	Налична по проект
13	ЦСРИ за жени в неравностойно положение с.Стражец, Община Разград по проект	Жени в неравностойно положение, регистрирани в дирекция „Бюро по труда“ и в дирекция „Социално подпомагане“ като социално слаби, трайно безработни и активно търсещи работа	с. Стражец	40	40	40	40	Консултации, посредничество, обучение и развитие; осигуряване на достъп до основни услуги и защита на права; предоставяне на непосредствена и спешна социална подкрепа.	с. Стражец	Налична
14	ЦСРИ за млади правонарушители гр. Разград – по проект	младежи в риск	Община Разград	40	40	40	40	Рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване	гр. Разград	Налична
15	Център за социална рехабилитация и интеграция с. Просторно, общ. Разград (ДДД)	Лица в риск от социално изключване, както и техните близки; лица с различни видове увреждания, емоционално-поведенчески проблеми и девиантно поведение, нарушения в развитието; лица с различна форма на зависимост.	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	25	25	25	25	Социална услуга, предоставяна в общността, включваща разнообразни консултативни, терапевтични и рехабилитационни дейности, насочени към създаване, поддържане и разширяване на социалните умения,	с. Просторно, Община Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
								както и обучение за водене на самостоятелен начин на живот. Предоставянето на услугата ЦСРИ цели подкрепа на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на лица с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на лица от различни рискови групи, чрез целенасочени дейности за интеграция и превенция на социалното изключване.		
16	Майчин център гр. Разград – по проекти	Жени от ромски и др. произход и техните деца, както и жени от други етнически групи.	Община Разград	20	20	20	20	Услуги насочени към овластяване на ромските жени, повишаване родителския капацитет на млади роми и подобряване грижите за ромските деца в семейството и в училище. Услугата включва дейности свързани със обмяна и споделяне на опит; консултации, посредничество, обучение и развитие; осигуряване на достъп до основни услуги и защита на права; предоставяне на непосредствена и спешна социална подкрепа.	гр. Разград	Налична
17	Дом за стари хора	Стари хора навършили	от цялата	80	80	80	80	Специализирана	гр. Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
	(ДСХ) гр. Разград (ДДД)	възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, включително и такива, които имат процент намалена трудоспособност, установен с експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК.	страна					институция, предоставяща комплекс от социални услуги, с цел подпомагане и разширяване възможностите на настанените лица да водят самостоятелен начин на живот. Задоволяване на ежедневните потребности на потребителите, създаване на условия за социални контакти и възможности възрастните хора да се чувстват неразделна част от обществото, подкрепа за пенсионирания и напуснали активния живот хора да преодолеят психологическата бариера, която ги кара да се чувстват ненужни и да им осигури условия за взаимопомощ.		
18	Дом за възрастни хора с деменция (ДВХД) гр. Разград (ДДД)	Лица с деменция	от цялата страна	60	60	60	60	Задоволяване на основните жизнени и здравни потребности на настанените лица. Гарантиране на необходимите условия за живот и достойно съществуване. Консултиране; 24-часово обгрижване; Рехабилитация; Терапия; Групова работа;	гр. Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
								Информирание.		
19	Превантивно-информационен център (ПИЦ) гр. Разград (ДДД)	Деца и младежи в потенциална опасност от зависимост и други целеви групи	Община Разград	-	-	-	-	Превантивна корекционно - възпитателна дейност сред малолетни и непълнолетни.	гр. Разград	Налична
20	Кризисен център гр. Разград (ДДД)	Лица, преживели насилие, трафик или друга форма на експлоатация.	област Разград	10	10	10	10	Подслон, здравна грижа, социални и психологически консултации и подкрепа. Юридически консултации.	Община Разград	Нова – Планирана за разкриване като ДДД през 2017 г.
21	Защитено жилище за възрастни хора с психични разстройства с. Просторно, общ. Разград (ДДД)	Лица с психични разстройства, за които са изчерпани възможностите за живот в семейна среда или е необходимо да бъдат подкрепени, за да водят самостоятелен начин на живот.	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	10	10	10	10	Социална услуга, резидентен тип, която се предоставят в среда, близка до семейната с цел създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и социална интеграция на лица с психични разстройства; осъществяване на дейности за постигане на социално включване и възстановяване на изгубените социални умения и навици; осигуряване на пълноценен и самостоятелен начин на живот в подходяща среда, с възможност за подкрепа и изява.	с. Просторно, Община Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
22	Защитено жилище за лица с умствена изостаналост с. Просторно, общ. Разград (ДДД)	Пълнолетни жени и мъже с лека и средна степен на умствена изостаналост.	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	6	6	6	6	Социална услуга, резидентен тип, която се предоставя в среда, близка до семейната с цел създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и социална интеграция на хора с умствена изостаналост; осъществяване на дейности за постигане на социално включване и възстановяване на изгубените социални умения и навици; осигуряване на пълноценен и самостоятелен начин на живот в подходяща среда, с възможност за подкрепа и изява.	с. Просторно, Община Разград	Налична
23	Дневен център за възрастни хора с увреждания гр. Разград (ДДД)	Възрастни с увреждания	Община Разград	25	25	25	25	Социална услуга, предоставяна в общността, създаваща условия за цялостно обслужване на възрастните през деня - предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, образователните и рехабилитационните потребности, както и организация на свободното време и личните контакти.	гр. Разград	Налична

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
24	Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с психични разстройства с. Просторно, общ. Разград (ДДД)	лица с психични разстройства	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	14	14	14	14	Социална услуга, резидентен тип, която се предоставя в среда, близка до семейната с цел създаване на условия за подпомагане, взаимопомощ, ефективна защита и социална интеграция на хората с увреждания. Услугата включва дейности насочени към индивидуализиране на грижата, подкрепа за личностно развитие и за изграждане на умения за самостоятелен и независим живот, създаване на условия и възможности за лицата да участват равноправно в живота на местната общност.	с. Просторно, Община Разград	Налична
25	Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция гр. Разград (ДДД)	възрастни хора с деменция	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	10	10	10	10	Резидентна гриза за възрастни хора с деменция.	гр. Разград	Нова Планирана за разкриване като ДДД през 2017 г.
26	Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция гр. Разград (ДДД)	възрастни хора с деменция	Община Разград, при възникнала потребност от цялата страна	10	10	10	10	Резидентна гриза за възрастни хора с деменция.	гр. Разград	Нова Планирана за разкриване като ДДД през 2017 г.
27	Здравни медиатори Общинска дейност, подкрепяна от МЗ	Уязвими групи от компактни ромски общности: - деца - бременни - възрастни хора - хронично болни	с. Раковски, Община Разград	4	4	4	4	Посредничество за достъп до здравни услуги в ромските общности; Профилактика за деца и възрастни; Участие в превенция на	с. Раковски, с. Стражец, с. Ясеновец, гр. Разград	Налична - назначен здравен медиатор в с. Раковски. Да се планира

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

№	Услуга, вид	Потребители		Капацитет				Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Община Разград Местоположение	Статус - налична / нова (година за стартиране)
		Целеви групи	Териториален обхват	2017	2018	2019	2020			
								изоставянето; Дейности в подкрепа на майчинството		назначаване на още 3 през 2013 г.
28	Областен Център по приемна грижа – финансиран по проект	деца в риск; деца с увреждания; деца, жертви на насилие или трафик; деца, които са непридружени бежанци; деца до 3-годишна възраст.	Община Разград и общините: Исперих, Кубрат, Лозница, Самуил, Цар Калоян	60 приемни семейства с настанени деца	70 приемни семейства с настанени деца	80 приемни семейства с настанени деца	80 приемни семейства с настанени деца	Предоставяне на доброволна, професионална и заместваща приемна грижа. Осигуряване на целия пакет от дейности, насочен към приемните родители, семействата на близки и роднини, както и кандидатите за приемни семейства: информационни кампании, обучение, подбор и наемане на приемни родители, наблюдение и подкрепа за приемните родители и приемните деца, възстановяване и/или поддържане на връзки със семейството.	гр. Разград	Налична ОП РЧР 2014-2020 Проект „Приеми ме“ 2015, Етап 2

8. Мониторинг и оценка

8.1. Механизъм за участие на гражданското общество, доставчиците на социалните услуги и самите потребители.

Съгласно разпоредбите на Закона за социално подпомагане и Правилника за прилагане Закона за социално подпомагане, Общините в Република България могат да възлагат управлението на социални услуги, които са открити като делегирани от държавата дейности и местни дейности на български физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица, физически лица, извършващи търговска дейност, и юридически лица възникнали съгласно законодателството на друга държава – членка на Европейския съюз, на друга държава от Европейското икономическо пространство.

Община Разград дългогодишно прилага законната възможност и възлага част от социалните си услуги на Неправителствени организации.

Община Разград управлява 16 социални услуги държавно делегирани дейности, от които 1 социална услуга е възложена на външен доставчик за срок от 5 годишен период съгласно чл. 18 а, ал. 3 от Закона за социално подпомагане.

В Община Разград съгласно чл. 35 от ЗСП във връзка с чл. 52 от ППЗСП с решение на Общински съвет е създаден Обществен съвет за упражняване на обществен контрол при осъществяване на дейностите по социално подпомагане.

8.2. Механизъм за периодичен преглед и за актуализиране на стратегията.

Системата за мониторинг и оценка цели да установи до каква степен са постигнати заложените цели и мерки, необходимостта от актуализирането им, както и включването на нови мерки при установена необходимост. Чрез системата за мониторинг и оценка ще се даде възможност за оценка на ефективността, ефикасността и качеството на наличните социални услуги на територията на Община Разград. Резултатите от мониторинга и оценката са основа за актуализацията на стратегията по отношение на приоритетните направления и целите, както и за препланирането на оперативните мерки и дейности в хода на изпълнението.

Конкретните методи на системата за мониторинг и оценка са:

1. Събиране и анализ на информация и данни от заинтересованите страни в процеса на предоставяне на социални услуги /справки, отчети, доклади и др./ .

2. Събиране и анализ на информация от целевите групи /потребители, близки и роднини/ за вида и качеството на предоставяните услуги и подкрепа, чрез попълване на Карти за Обратна връзка;

3. Изготвяне от отдел „Социални дейности“ на механизъм за принципи, стандарти и критерии за качество на социалните услуги в Община Разград;

4. Осъществяване на проверки на място в социалните услуги от експерти от Отдел „Социални дейности“ и от други компетентни дирекции и институции

Оценката на изпълнението на Стратегията, ще се извършва въз основа на следните критерии:

- **Релевантност** – съответствието на целите и интервенцията спрямо реалните проблеми и конкретните потребности и възможности на рисковите групи;

- **Ефикасността** на изпълнените дейности и постигнатите преки резултати по отношение на обема на дейностите, спазването на времевия график, планираните/ вложените ресурси;

- **Ефективността** – оценка на реалните ползи и ефекти за потребителите на услуги, както и на степента на обхващане на целевите групи, индивиди и общности в риск от изпълнените дейности. Качеството на предоставените социални услуги се оценява през призмата на ефекта и ползите за потребителите при задоволяването на техните потребности - индивидуални и общи за рисковата група;

- Въздействието на Общинската стратегия върху общия социален контекст, степен на постигане на дългосрочните цели, комплексна оценка на предизвиканите качествени промени в състоянието на социалната среда и рисковите групи;

- Устойчивостта на дейностите, резултатите и ползите за целевите групи и продължението им след времевата рамка на Стратегията.

За извършване на мониторинг и оценка на Стратегията за развитие на социалните услуги ще бъде определена Работна група със Заповед на Кмета на Община Разград в която ще бъдат включени представители на ангажираните страни по изпълнението ѝ. Работната група ще изготви два пъти през периода на реализиране на Стратегията /в края на 2019 година и при приключване на Стратегията/ анализ на събраната информация от попълнените Карти за обратна връзка и получените данни и информация от заинтересованите страни.

При установена промяна на потребностите от развитие на социалните услуги, след извършения анализ и оценка на Стратегията, Работната група може да предложи на Кмета на Община Разград актуализирането ѝ, чрез допълнение или изменение на заложените мерки и дейности по приоритетните направления. Актуализирането на Общинската стратегия за социални услуги 2017-2021 год. се съгласува от Директора на Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Разград.

Общинската стратегия за развитие на социалните услуги е документ, който отразява особеностите, значимите проблеми и приоритетните направления в социалната сфера.

Важно изискване, за да бъде Стратегията непрекъснато действащ документ е, от една страна да отговаря адекватно на обществените потребности, от друга да съобразява динамиката на настъпващите промени, а от трета да поддържа системна устойчивост.

Обществените потребности са водещо основание за съществуването и прилагането на Стратегията, като управленски инструмент, насочен към задоволяване на действителните нужди на населението от социална подкрепа.

8.3. Отговорни за изпълнението, координацията и контрола органи.

Ролите и задачите на общината, институциите, доставчиците на услуги и другите заинтересовани страни в изпълнението на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги се определят от техните компетенции, идентифицираните потребности на групите в риск и планираните дейности за посрещането им.

8.3.1. Община Разград

Общината отговаря за цялостното изпълнение на Общинската Стратегия за развитие на социалните услуги и разработва годишни планове за развитие на социалните услуги. Общината е доставчик на социални услуги и развива интегрирани политики в подкрепа на децата в риск, хората с увреждания и старите хора.

Местната власт изпълнява социалната политика в съответствие заложените приоритети на Държавата.

8.3.2. Роля и отговорности на Общинския съвет:

- Обсъжда и приема Общинска стратегия за развитие на социалните услуги и годишните планове за изпълнението ѝ по предложение на кмета на общината;

- Приема решения за кандидатстване по Проекти и Програми в сферата на социалните услуги.

- Взема решения, свързани с развитие на СУ на територията на общината (откриване, закриване, разширяване, дофинансиране и др.).

8.3.3. Кметът на общината:

- организира изготвянето на Стратегията за развитие на социалните услуги и годишните планове към нея и след съгласуване с Дирекция „Социално подпомагане“ и Обществения съвет по чл. 35 от Закона за социално подпомагане я внася за обсъждане и приемане от Общински съвет Разград;

- организира разработването на общинските секторни политики и след гласуването в Общинския съвет организира цялостното им изпълнение. Кметът и общинската администрация осъществяват съгласуването на дейностите за развитие на социалните услуги с общите хоризонтални мерки за социално включване;

- ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на годишния план за развитие на социалните услуги;

- отговаря за финансовото обезпечаване на социалните услуги на територията на Община Разград.

- осъществява контрол по предоставяне на социалните услуги, чрез Отдел „Социални дейности“.

8.3.4. Общественият съвет по чл. 35 от Закона за социално подпомагане в Община Разград е консултативен орган към общината за осъществяване на сътрудничество, координация и консултация между община, централни държавни органи и доставчици на социални услуги с цел реализиране на социалната политика в общината.

8.3.5. Дирекция „Социално подпомагане“ – гр. Разград:

ДСП – Разград носи отговорност и изпълнява конкретни задачи при реализирането на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в Община Разград:

- Изготвя предложения до кмета на общината за предоставяне на социални услуги;
- Изготвя становища до РДСП – Разград за откриване, промяна на капацитета и закриване на социални услуги, съобразно планираните дейности в стратегията.

8.3.6. РУО – гр. Разград

Регионално управление по образование – град Разград отговаря за координирането и изпълнението на дейностите от стратегията, свързани с образованието, като: осигуряване на достъп до качествено образование на деца и ученици, реинтеграция в системата на образование на необхванати, отпаднали и нередовно посещаващи училище ученици, интегриране в системата на образование на децата с увреждания, отглеждани в семействата, и контролира дейностите, свързани с насочване на деца със специални образователни потребности, осигуряване на учители за ресурсно подпомагане на децата с увреждания и пр.

Важна роля в реализацията на мерките в сферата на образованието, заложи в Стратегията, изпълняват и Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности към Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – РЦПППО за Област Разград.

8.3.7. Регионална здравна инспекция – гр. Разград

Държавната здравна политика на територията на Община Разград се осъществява и организира от Регионална здравна инспекция (РЗИ). Ролята ѝ е свързана с:

- Координацията и изпълнението на хоризонтални здравни мерки, за осигуряване на достъп до качествена здравна грижа за цялото население, включително за хората в риск;
- Конкретните им отговорности са насочени към: организира, методично ръководи и контролира профилактичните и противоепидемични дейности на територията на Община Разград.

8.3.8. Дирекция „Бюро по труда“ – гр. Разград

Дирекция Бюро по труда в Община Разград участва в планирането и изпълнението на програми и активни мерки за интеграция на пазара на труда на хора в риск (лица с увреждания, младежи напускащи специализирани институции, младежи, отпаднали от училище, трайно безработни, със специално внимание към безработните от обособените ромски общности) и мерки за подкрепа на семействата на групи в риск (на деца, деца и възрастни с увреждания, живеещи в семейна среда).

Основната роля на **дирекция "Бюро по труда"** по изпълнението на стратегията включва:

- Участие в разработването на програми за заетост и за обучение на рискови групи;
- Консултиране на младежи, напускащи и напуснали резидентни услуги с цел професионално ориентиране, повишаване на квалификацията и посредничество при намиране на работа;
- Изпълняване на мерки и програми съвместно с общината за професионална квалификация и включване на пазара на труда на безработни от рисковите групи;
- Посредничество между работодатели и безработни от рисковите групи с цел намиране на работа;
- Съвместни дейности с институциите от други сектори (системата на здравеопазването, образованието и социалните услуги, органите на местното самоуправление, на представителните организации на работниците, служителите и на работодателите, НПО) при прилагането на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в Община Разград.

8.3.9. Неправителствени организации

Важна роля в изпълнението на стратегията играят НПО – част от тях участват в предоставянето на социални услуги като преки доставчици, други допринасят за

прилагането на принципите и философията на Стратегията като представители на гражданското общество и групите в риск в Община Разград. Тяхната роля се свежда до:

- Съвместно с общината, ДСП прилагат интегрирани политики и мерки за социално включване, в съответствие с мерките в стратегията;
- Участват в разработването и изпълнението на Стратегията;
- Предоставят социални, здравни и образователни услуги на територията на общината за хора в риск;
- НПО участват в актуализирането на Стратегията, в изготвянето на годишен план за действие и в осъществяването на мониторинг и оценка на изпълнението ѝ, като подпомагат събирането на данни и оценката на потребностите на крайните потребители.

Ефективното междусекторно сътрудничество ще допринесе за устойчивост на изградената оптимална мрежа от социални услуги в Община Разград, която да осигури равен достъп до услуги за рисковите групи. Това ще способства за съчетаването на наличните и потенциалните ресурси, допълването и съгласуването на дейностите на ангажираните институции от различните сектори с фокус потребителите на услуги, уязвимите общности и групи.

8.3.10. Държавна агенция за закрила на детето

Стратегията за развитието на социалните услуги в Община Разград е важен инструмент в реализацията на националните приоритети за закрила на детето и за социално включване на семейства и общности в риск. В този контекст Държавната агенция за закрила на детето оказва съществена подкрепа на заинтересованите страни в реализацията на заложените приоритети и цели на стратегията. По-конкретно ролята на ДАЗД включва:

- Отговаря за реформирането на специализираните институции за деца;
- Оказва методическа помощ на общинска администрация, юридически и физически лица, осъществяващи дейности по закрила на детето и на други държавни органи за реализиране и оценка на техните дейности при осъществяване на планираните социални услуги;
- Издава лицензи на доставчиците на новоразкрити социални услуги за деца;
- Контролира стандартите и критериите за качество на социалните услуги за деца и семейства.

Стратегията е разработена от работна група, сформирана със заповед № 280/ 17.03.2016 г. на Кмета на Община Разград, изменена със Заповед № 1280/18.10.2016 г. в изпълнение на чл. 19, ал. 2, ал. 3 от Закона за социално подпомагане и чл. 366 от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане и е съгласувана с Директора на Дирекция "Социално подпомагане" – град Разград, Обществен съвет по чл. 35 от Закона за социално подпомагане и всички отговорни институции и НПО, ангажирани с предоставянето и развитието на социални услуги.

Същата е отворен документ и може да се допълва, изменя и актуализира.

РОСИЦА БОНЧЕВА

Началник отдел "Социални дейности" и

Съгласувал:

ЕРДИНЧ ХАСАНОВ

Зам.-кмет на Община Разград и

Председател на Обществен съвет за СП

9. РАЗДЕЛ В: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

9.1. Основни етапи в изпълнението на стратегията

Стратегията за развитието на социалните услуги в Община Разград обхваща 5-годишен период (2017 – 2021 г.), в който се обособяват два етапа за изпълнение на стратегията, всеки от които започва с период на подготовка и интензивно оперативно планиране, както следва:

Таблица 34

	Период	Дейности
Подготвителен етап	2017 г., първа половина	- Изготвяне и приемане на Общинска стратегия за социалните услуги в Община Разград - Оперативно планиране на интервенцията през първите 2 години - План за действие 2017
Първи етап	2017 – 2019 г.	Изпълнение на дейностите по стратегията
Оценка и препланиране	2019 г.	- Междинна оценка на постигнатите резултати и ефекти от стратегията - Препланиране на следващия етап в съответствие със заключенията и препоръките от междинната оценка
Втори етап	2020 – 2021 г.	Изпълнение на дейностите по Стратегията
	2021 г.	Финална оценка на въздействието от Общинската стратегия

Подготовката за стартиране на Стратегията през първото тримесечие на 2017 г. обхваща няколко основни компонента, чрез които се поставя основата за успешното изпълнение на същинските дейности и постигането на целите, резултатите и цялостния ефект от Общинската стратегия.

- 1) Валидизиране на Общинската стратегия:
 - Изготвяне и приемане на Общинска стратегия – планове за социалните услуги на основата на Областната стратегия;
 - Адаптиране на общинските планове за развитие на социалните услуги към приоритетите, целите и принципите на Областната стратегия;
- 2) Оперативно планиране, създаване на процедури и комуникационни канали за обмен на информация;
- 3) Утвърждаване ефективно взаимодействие между партньорите, механизми на сътрудничество между заинтересованите страни, мрежи за изпълнение на Стратегията:
 - Осигуряване на партньорство и подкрепа от заинтересованите страни;
 - Осъществяване на информационни срещи и консултации между представители на общински съвет, общинска администрация, доставчици и други представители на общността;
 - Провеждане на срещи и открити дискусии с НПО, граждани (практиката на подобни срещи следва да продължи най-малко 2 пъти годишно при планиране на развитието на социалните услуги и отчитане на резултатите от дейностите по предоставяне на услугите), споделяне на опит и добри практики.

10. Ресурси

10.1. Изграждане на капацитет за изпълнение на стратегията

10.1.1. Изграждане на административен и организационен капацитет за управление на услугите

Общинската стратегия предвижда конкретни мерки за обезпечаване на дейностите с необходимия персонал, със съответната квалификация и умения, в които се разглежда развитието на човешките ресурси на всички етапи на изпълнението – от административния и организационен капацитет за инициране на интервенции/планиране на разкриването на нови услуги, вкл. финансово осигуряване и привличане на средства, до предоставянето на социални услуги (администриране и обслужване на клиентите) и изпълнението на конкретни мерки и дейности за решаване на социалните проблеми на рисковите групи. В отговор на идентифицираните потребности за изграждане на капацитет, са формулирани целите на **приоритетно направление 4: Развитие на човешките ресурси в Община Разград.**

Обща цел 4. Подкрепа на развитието на човешките ресурси и повишаване качеството на социалните услуги на територията на Община Разград.

- **Специфична цел 4.1.** Да се стимулира развитието на административния и организационния капацитет на общинско ниво за прилагане на интегрирана грижа и политики към хора и групи в неравностойно положение;
- **Специфична цел 4.2.** Да се осигури подкрепа на персонала на социалните услуги за развитие на професионалната квалификация и умения в съответствие с новите изисквания и стандарти;
- **Специфична цел 4.3.** Развиване на капацитет за наблюдение, оценка и повишаване качеството на социалните услуги.

10.1.2. Изграждане на административен и организационен капацитет

Специфична цел 4.4. Да се стимулира развитието на административния и организационния капацитет на общинско ниво за прилагане на интегрирана грижа и политики към хора и групи в неравностойно положение.

Дейност 4.1. Осъществяване на поредица от базисни и надграждащи обучителни модули за ръководните екипи на социалните услуги с цел развитие на административния и управленски капацитет, допълнителна квалификация/опит и подобряване на вътрешния мениджмънт на социалните услуги в Община Разград по отношение на:

- анализ на потребностите от специалисти и поддържащ персонал, дизайн/развитие на длъжностните и функционалните характеристики на персонала;
- подбор и освобождаване на персонал, ориентиране към обучение;
- ефективно планиране на работните задачи и дейностите по предоставяне на услугите, съобразно потребностите от развитие на предлаганите социални услуги;
- добро управление и задържане на специалистите и помощния персонал и осигуряване на тяхното непрекъснато развитие;
- стимулиране на работата в екип и работата в разширени/мултидисциплинарни екипи.

Дейност 4.2. Обучение (най-малко веднъж годишно) и периодични консултации на ръководните екипи на доставчиците по планиране, осигуряване и ефективно управление на финансовите средства и ресурсите.

Дейност 4.3. Осигуряване на адекватен брой служители в отделите, ангажирани с разкриването и управлението на социалните услуги на територията на общината.

Дейност 4.4. Осигуряване на възможности за непрекъснато обучение, обмяна на опит и добри практики, с цел развитие на капацитета на екипите в отделите, ангажирани с управлението на социалните услуги и на доставчиците, които да повишават компетентността на служителите за:

- изследване на потребностите, планиране на вида и обхвата на услугите по превенция на рисковите фактори и услуги за целевите групи в риск;
- реформиране и реструктуриране или закриване на съществуващи социални услуги, в съответствие с приоритетите и мерките на настоящата стратегия;
- финансово планиране и ефективно управление на ресурсите;

- познаване и прилагане на съществуващата нормативната уредба и добрите практики за администриране и управление на социални услуги в България.

Дейност 4.5. Обучение чрез практика, консултиране и развиване на умения за мониторинг:

- подходи и умения за изграждане на мрежа на местно ниво;
- методи за събиране на теренна информация;
- събиране на данни по определени индикатори;
- консултации и практическо обучение при разработването на аналитични доклади, формулиране на предложения и препоръки към стратегията.

Дейност 4.6. Обучения и информационни срещи за ефективно използване на възможностите на финансовите инструменти от национално финансиране и Структурните фондове на ЕС.

Дейност 4.7. Осигуряване на поредица от базисни и надграждащи обучения за придобиване и надграждане на уменията за разработване и подготовка на проектни предложения:

- основни умения за трансформиране на проблемите в цели за постигане на промяна; подбор на специфични дейности и методи за интервенция, които осигуряват постигане на целите; планиране на необходимите финансови, човешки и материални ресурси за осъществяване на проекта;
- дефиниране на индикатори за проследяване на резултатите; планиране на мерки за осигуряване на качество на предоставяните услуги, равен достъп и активно участие на потребителите в развитието и контрола по предоставяне на услугите; планиране на мерки и дейности за осигуряване на устойчивост и др.

Дейност 4.8. Развитие на компетенциите за управление на проекти:

- ефективно изпълнение на планираните проектни дейности; добро управление на наличните ресурси; стимулиране на участието на всички заинтересовани страни;
- документиране и популяризиране на успешните практики и резултати от реализацията на проекта; дейности за осигуряване на устойчивост на промяната и др.

10.1.2. Развитие на капацитета за предоставяне на социални услуги

Специфична цел 4.5. Да се осигури подкрепа на персонала на социалните услуги за развитие на професионалната квалификация и умения в съответствие с новите изисквания и стандарти.

Мярка 4.5.1. Осигуряване на условия за непрекъснато обучение, обмяна на опит и споделяне на добри ефективни практики на персонала в съществуващите социални услуги.

Дейност 4.1. Организиране и провеждане на специализирани обучения и курсове за квалификация и преквалификация за персонала в съществуващите социални услуги (с или без откъсване от работната среда). Планират се поредица от обучения за специалистите - социални работници, психолози, социални педагози, рехабилитатори и др., както и за помощния персонал, ангажиран в директното предоставяне на социалните услуги, които да осигурят:

- Обогащане на знанията и опита им за ефективна работа, свързана с индивидуализиране на оценката на потребностите на клиента;
- осигуряване на активното участие на клиента в процеса на работата по удовлетворяване на неговите потребности, подбор на специфичните дейности, свързани с предоставянето на социалната услуга;
- оценка на въздействието на услугата, документиране на добрите практики в работата по случай и др.

Дейност 4.2. Развитие и насърчаване на доброволчески практики - осигуряване на обучение, възможности за обмяна на опит и консултиране по въвеждане на практика за работа с доброволци при предоставянето на социални услуги на местно ниво.

Дейност 4.3. Подкрепа и осигуряване на равен достъп до информация, консултации и обучения на ръководния, специализирания и помощния персонал, ангажиран с предоставянето на социални услуги на територията на общините, чрез уебстраниците на общините, ДСП, РДСП и други информационни канали.

Дейност 4.4. Провеждане на обучения, които да осигурят усвояване на специфични нови умения за планиране на професионалното развитие и кариерно израстване, умения за работа в екип и ефективно общуване, работа по проекти, взаимодействие с различни институции.

Дейност 4.5. Провеждане на обучения, в съответствие с оценката от обучителните нужди, които да осигурят професионална подготовка и адаптация на персонала след пренасочването към новата услуга.

Мярка 4.5.2. Въвеждане на ефективни системи на контрол върху качеството и за супервизия в социалните услуги

Дейност 4.6. Консултиране и подкрепа за изграждане на системи на супервизия на персонала на социалните услуги.

Дейност 4.7. Обучение за провеждане на супервизия, изработване и разпространение на обучителни материали – наръчници и програми.

Дейност 4.8. Осигуряване на възможности за участие в работни срещи, конференции, обучителни пътувания/стажантски програми и др. тип дейности, осигуряващи обмен на опит и професионално развитие на управленския екип на доставчиците.

10.2. Финансови и материални ресурс

10.2.1. Източници на финансиране

Структура на средствата за финансиране на социалните услуги в Община Разград

Основни източници за финансиране на социалните услуги са:

- **държавния бюджет** – за делегираните от държавата дейности;
- **общинския бюджет** – за местни дейности, за съфинансиране на социални проекти, за капиталови разходи и инвестиции;
- **външни източници** – средства от национални, европейски и други фондове и организации, работещи в областта на социалните услуги.

Делегираните от държавата на общините социални дейности се финансират със средства от държавния бюджет, което се осъществява по централизиран модел, регламентиран в Закона за социалното подпомагане, ежегодно в Закона за държавния бюджет, Закона за местните данъци и такси и редица други подзаконови нормативни актове. Средствата са съобразени със заявените потребности на общините и размерът им ежегодно се определя с Решение на МС.

Общинският съвет има право да допълва финансирането на държавно-делегираните дейности, за сметка на общински приходи от местни данъци и такси и други данъчни и неданъчни приходи. По този начин, общините имат възможност за влагат средства в усъвършенстването и развитието на социалната система.

Повечето от услугите, предлагани от общината, са държавно-делегираны. Разходите за ДДД се изчисляват по единни стандарти, които включват броя на персонала и размера на заплащането му и разходите за веществена издръжка.

Общините имат право да възлагат изпълнението на ДДД на лицензирани доставчици след процедура по подбор, разписана в Правилника за прилагане на ЗСП. Това дава възможност и на неправителствения сектор да влага финансов ресурс в социалната система.

Социалните услуги, финансирани изцяло от местния бюджет са Домашен социален патронаж /ДСП/ и Клубове на инвалиди и пенсионера. В зависимост от възможностите на местните ресурси могат да бъдат заделени средства за нови услуги и разширяване на съществуващите.

За осъществяване на инвестиционната програма на социалните услуги, свързана с основен ремонт, изграждане на нови обекти за социални услуги и тяхното оборудване и обзавеждане, трябва да се търсят други източници за финансиране, като:

- Оперативни програми: ОП „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.;
- Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г.;
- международни програми: Българо-швейцарска програма за сътрудничество; Програма за хуманитарна помощ на САЩ; Програма на правителството на

Япония за отпускане на безвъзмездна помощ за проекти на местно равнище и др.

- програми като: програма „Красива България“, фонд „Социално подпомагане“,
- целеви средства от Републиканския бюджет;
- собствени средства на общината.

Средствата за квалификация и преквалификация на социалните работници могат да се осигурят от следните програми: ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г., ОП „Добро управление“ 2014 – 2020 г., международни програми за обмяна на добри практики като Интеррег Европа 2014 – 2020 г., Програма „Дунав“ 2014 – 2020 г., 2014 – 2020 г. и др.

Добре е да се стимулира откриване на социални услуги с частни инвестиции и създаване на публично-частни партньорства (развитие на социален бизнес).

10.2.2. Други необходими ресурси

Важен фактор за развитието на социалните услуги е кадровата осигуреност на действащите и заложените за разкриване нови дейности. Общината трябва да предвиди средства за преквалификация на работещите и придобиване на подходяща квалификация за тези, които се предвижда да постъпят в сектора на работа през следващия период. Наред с това подходяща квалификация и преквалификация трябва да придобият и общинските служители, които са отговорни за социалните дейности. Във връзка с това е подходящо да се формират партньорства с обучаващи институции за организиране на обучителни курсове, финансирани по оперативните програми (ОП Развитие на човешките ресурси и ОП Административен капацитет), като обучението трябва да предхожда стартирането на новоразкритата услуга.

С оглед на териториалното разполагане на социалните услуги, общината трябва да направи пълен списък на възможните обекти (сгради, помещения и пр.), които могат да се използват за разкриване на социални услуги. Възможните обекти трябва да са съобразени с визията за развитие на социалните услуги, заложена в стратегията, като се елиминира всякакво маргинализиране на общностите.

Към средствата, които непосредствено се предвиждат за развитие на социалните услуги, трябва да се добавят и тези, които в значителна степен подобряват социалния статус на нуждаещите се. Те се отнасят към други бюджетни функции, но могат да доведат до отпадане на някои потребности от социални услуги. Става дума за изграждане на общински жилища за бедни семейства и самотни майки, за подобряване на транспортните връзки между общинските селища, като се стимулира развитието на частната инициатива. Във връзка с това може да се предвиди определен процент от средствата на общината за функция „Жилищно строителство, БКС и опазване на околната среда“, в която за жилищно строителство сега почти нищо не се планира, а всички заделени средства отиват главно за благоустройство и комунално стопанство.

Наред с това общината има подходящи възможности за развитие на различни клонове на икономиката в своя район, като се имат предвид някои от мерките по другите оперативни програми и програмите за трансгранично сътрудничество.

10.2.3. Финансови ресурси

■ Основен източник за финансиране на социалните услуги остава държавния бюджет. От него се финансира **главно текущата издръжка** на социалните заведения. За тази цел по линията на държавното делегиране се очаква да бъдат получени 91 % от всички предвидени средства за прогнозния период. През следващите години не се очаква общината да може да заделя от собствените си приходи допълнителни средства за дофинансиране на издръжката на държавно делегираните дейности. За общината остава поддържането и развитието на социалните услуги /местна дейност/, за капиталови разходи, както и евентуално за съфинансиране на проекти по оперативни програми.

■ Издръжката за местните социални дейности се финансира от собствени приходи. За прогнозния период се очаква за тези нужди да не нарастват. За капиталови разходи през периода изключително трудно могат да се заделят средства. Това подчертава все още водещата роля на финансирането по линията на държавно делегираните дейности в социалната сфера.

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

- Финансирането на инвестиции, свързани с основни ремонти, изграждане на нови обекти за социални услуги и тяхното оборудване и обзавеждане, отново ще бъде главно осигурено от републиканския бюджет и от оперативните програми.
- Средства за квалификация и преквалификация на заетите в социалния сектор могат и трябва да се осигурят по ОП „Развитие на човешките ресурси” и ОП
- “Административен капацитет”, като се подготвят подходящи проекти.

11. Комуникационна програма

Важно условие за ефективното реализиране на Стратегията за развитие на социалните услуги в Община Разград е политиката за предоставянето на информация до обществеността. Обществеността трябва да получи пълна и обективна информация за всяка стъпка при реализиране на дейностите в стратегията. Реализирането на стратегията ще се съпровожда от различни информационни мероприятия, които ще осигурят нейната публичност, както в процеса на разработване, така и по време на реализация.

11.1. Цели, задачи и методи

Комуникационната програма се основава на следните основни принципи:

- **Прозрачност** – информиране на обществеността за изпълнението на дейностите по Общинската стратегия за развитие на социалните услуги;
- **Координация** с други стратегии, програми, планове за развитие, изпълнявани от държавната и местната власт;
- **Позитивност на комуникационните послания** – изграждане на климат на доверие и съпричастие с всички заинтересовани страни, с оглед ефективното изпълнение на Общинската стратегия за развитие на социални услуги;
- Широко междуобщинско и междусекторно **партньорство, сътрудничество и екипност** в комуникационния обмен;
- **Достъпност на информацията** – достигане на комуникиращата информация до най-голям брой заинтересовани лица.

Основните целеви групи са: органи и институции на държавната и местната власт; изпълнителни агенции; териториални структури на държавните органи и институции; неправителствени организации; Доставчици на социални услуги; приоритетни целеви групи на областната стратегия за социални услуги; потребители на социални услуги; лидери на общественото мнение; медии и широката общественост.

Предвижда се включване и делегиране на информационни и комуникационни функции на основните партньори по изпълнение на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги – **РДСП и Общинска администрация**. При изпълнението на стратегията ще се търси съгласуване и взаимодействие с всички заинтересовани страни, участвали в разработването на стратегията и нейното изпълнение. Комуникационната стратегия ще подкрепя инициативи на гражданското общество, стимулирани от Общинската стратегия за развитие на социалните услуги, както и местни НПО, насочени към групи, които трудно могат да бъдат достигнати, чрез средствата за масово осведомяване.

Механизмите и подходите, които ще се прилагат при изпълнението на комуникационната програма включват:

- Създаване на устойчива информационна среда, чрез ефективно използване на различни начини и форми за комуникиране и промотиране на Общинската стратегия за развитие на социални услуги: пропаганда, PR, лобизъм, групи за натиск, социологически и политологически инструментариуми, изграждане на идентичности, реклама.
- Установяване на приемливи норми и параметри на взаимоотношения между участниците в комуникационния процес – всички заинтересовани страни от изпълнението на стратегията.
- Оптимален избор на агенти на влияние, които ще бъдат включени като медиатори в комуникационния процес и ще работят в партньорство с медиите.
- Изграждане на адекватна и възпроизвеждаща се информационна среда чрез:
 - Подаване на достатъчна информация в общественото пространство;
 - Търсене на отзвук и обратна връзка от комуникиращата информация;
 - Предвиждане на възможности за коригиращи действия;
 - Прецизен избор на отделните информационни фрагменти и разполагането им в пространството на отделните медии, с цел възходящо мултиплициране на посланията.

Основни комуникационни техники. Комуникационната програма се основава върху няколко основни форми: директна комуникация, комуникация чрез масовите медии, комуникация чрез Интернет и информационни материали и работа с партньори.

Директна комуникация. Цели да предостави възможност на заинтересованите страни и на широката общественост да споделят своите мнения, гледни точки и предложения в рамките на дискусии, кръгли маси и дебати. Проблемите в социалната сфера изискват непрекъснат дебат и достигане на гласа на обикновените граждани до отговорните за вземане на политическите решения. Само чрез пряк дебат и комуникация могат да бъдат координирани и хармонизирани усилията на ангажираните с различни секторни политики.

Комуникация чрез масовите медии. Важно е редовното и системно предоставяне на информация относно изпълнението на Общинската стратегия за социалните услуги чрез:

- пресконференции, брифинги и съобщения за медиите;
- неформални работни срещи на водещи редактори с координационното звено, изпълняващо стратегията;
- изготвяне на програми от електронни медии с национално покритие за разпространяване на информация относно популяризиране на визията, целите и приоритетите на областната стратегия.

Комуникация чрез Интернет и информационни материали. Поддържане и актуализиране на информацията за Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в уеб сайтовете на партньорите и на заинтересованите страни. Разработване и публикуване на тематични информационни материали съобразени с визията, целите и приоритетите на Областната стратегия за развитие на социалните услуги.

Целта на комуникационната програма е да популяризира сред широката общественост и заинтересованите страни ползите, положителните ефекти и резултатите от изпълнението на Общинската стратегия за развитие на социални услуги (2017 – 2021 г.).

Специфични цели

- Да се привлече общественото внимание и да се повиши чувствителността на обществото към хората от различните уязвими групи, към техните потребности и възможности за решаване на проблемите им, както и към въпросите, свързани с толерантността, социалната интеграция, равни права и др.

Мерки:

- Информиране на местната общност и всички заинтересовани страни за Общинската стратегия за развитие на социалните услуги, на територията на Община Разград;
- Популяризиране на настоящите, подлежащите на реформиране и планираните нови социални услуги, в резултат от проучените реални потребности на рисковите групи, на територията на областта;
- Популяризиране на органите и институциите на местно и национално ниво, които са ангажирани с планирането, предоставянето и финансирането на социални услуги, на територията на Община Разград;
- Стимулиране ангажираността на всички участници в разработването на стратегията, с нейното изпълнение.

11.2. Оперативно изпълнение на комуникационната програма

За постигането на целите и реализацията на дейностите в настоящата комуникационна програма е необходимо оперативното ѝ изпълнение да се възложи на професионалист за връзки с обществеността, който да е пряко ангажиран с наблюдението и отразяването на информационните потоци, свързани с изпълнението на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в общината.

Тази функция ще бъде изпълнявана от експерта за връзки с обществеността в общинска администрация в сътрудничество с работната група, разработваща и координираща изпълнението на стратегията. За тази цел служителят за връзки с обществеността към общинска администрация е необходимо да участва както в организираните обучения за експертите, отговарящи пряко за имплементирането на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги, така и на редовните заседания на тези органи.

Дейностите, необходими за постигане на целите и реализиране на мерките са:

- Системно и периодично подаване на достатъчна информация в общественото пространство и прецизен избор на отделните информационни фрагменти, разполагането им в пространството на отделните медии с цел възходящо мултиплициране на посланията;
- Търсене на обратна връзка от комуникаращата информация и предвиждане на възможности за коригиращи действия;
- Редовно организиране на брифинги, пресконференции, публикации в медиите за запознаване на заинтересованите страни и широката общественост с текущите дейности от Стратегията;
- Публикации на информационни материали и разпространението им в уеб-пространството за текущите дейности от Стратегията;
- Организиране на семинари и дискусии на форуми с участието на представители на заинтересовани страни;
- ПР кампании по приоритетите на общинската стратегия;
- Изработване на информационни и комуникационни материали и периодичното им актуализиране;
- Публикуване на общинската стратегия.

Раздел Д: Приложения

Приложение № 1

Логическа рамка и ключови индикатори за успех
Логическа рамка на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги

Визия				
Общи цели		Индикатори – базови индикатори за въздействието на Стратегията и постигнатата промяна в ситуацията към 2015 г.	Източници на информация	Период на проверка
Обща цел 1	Да се подобри грижата за децата в семейството, като се предотврати появата и развитието на рискови фактори, по отношение на децата.	- Осигурена подкрепа за поне 20 % от уязвимите семейства и деца в ЦОП в област Разград; - Предотвратена институционализация на 90 % от децата в риск от изоставяне, чрез реинтеграция в семейството, настаняване при близки и роднини, приемна грижа, осиновяване (към края на стратегията); - Осигурени приемни семейства за поне 90 деца; - Поне 98 % от децата в задължителна училищна възраст обхванати в училище, подготовителни класове или групи или в подходяща форма на образование; - Намаление с 80 % на отпадналите от училище деца; - Увеличен с 25 % брой на учениците от изолирани ромски квартали и децата с увреждания, завършващи основно и средно образование; - Осигурена подкрепа на поне 140 деца с нарушения и техните родители и семейства – ЦСРИ „Емилиян“, Дневен център за деца с увреждания ; - Създаден капацитет за обхващане на поне 30 % от децата с увреждания в Област Разград в услуги за медицинска и социална рехабилитация и/или в различни форми на заместваща и дневна грижа; - Разкрити нови СУ за деца; - Подобрено качество на резидентна грижа за деца, предоставена в услугите от резидентен тип (ЦНСТ).	- Аналитични доклади на независими експерти; - Социологически проучвания; - Финален доклад за оценка на въздействието на Областната стратегия; - Годишни доклади за мониторинг на напредъка на изпълнението на Областната стратегия; - Данни НСИ; - Месечни и тримесечни справки - ОЗД, ДСП и РДСП; - Проучване за обратна връзка от потребителите.	През три години 2019 /2021 Годишна база Всяка учебна година – септември, януари, юни 2017/ 2019 Годишна база 2018 / 2019

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Обща цел 2	Да се създадат условия за социално включване/интегриране на максимален брой хора в неравностойно положение и уязвими групи.	- Подобри условия за самостоятелен живот в домашна среда на 20 % от хората с увреждания – потребители на услугите „Домашен социален патронаж“, „Домашен помощник“ и „Личен асистент“; - Изграден и функциониращ Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване към Домашен социален патронаж гр. Разград - Реформирана 1 (от 1) специализирани институции за възрастни хора с увреждания в област Разград (ДВХД); - Намаляване на броя на настанените възрастни хора в институции с 20 % годишно; - Подобрен достъп на хората с увреждания до социална и медицинска рехабилитация, чрез мрежа от 2 ЦСРИ и 1 ДЦВХУ в Община Разград; - Разширен спектър от услуги за превенция и реинтеграция на рискови групи със зависимости и проблемно поведение; - Разширен спектър от услуги за подкрепа и преодоляване на последиците при жертви на насилие, трафик, зависимости.	- Доклади; - Данни на НСИ РИО, ОЗД, ДСП, община; - Анализи и данни РДСП; - Решения на ОбС, заповеди на АСП за разкриване на нови социални услуги; - Общинска финансова справка.	2019 / 2021
Обща цел 3	Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в общината.	- Предотвратена преждевременна институционализация на минимум 80-90 самотноживеещи стари хора, чрез развитите услуги за грижа в домашна среда (с мобилен компонент); - Осигурени услуги, подкрепа и грижи в домашна среда за поне 25% от старите хора в Община Разград, с приоритетно обхващане на самотноживеещите в малки населени места, извън общинските центрове; - Подобрено качество на резидентни услуги в среда близка до домашната, за стари хора, които не са в състояние да живеят самостоятелно.	- Статистически данни на НСИ; - Отчети на СУ и мобилни екипи; - Обратна връзка от потребителите; - Посещения на място.	2018 /2021 2019/ 2021
Обща цел 4	Да се гарантира качеството и ефективността на социалните услуги, чрез изграждане на необходимия капацитет за управление на общинско ниво и чрез осигуряване на квалифициран и компетентен персонал за предоставяне на услуги.	- Повишен капацитет за управление на СУ на поне 25 представители на администрациите, дирекциите „Социално подпомагане“; - Подобрена професионална квалификация и специализирани умения за социална работа поне на 50 души- персонал на доставчиците на услуги в Община Разград; - Изградени и работещи системи за супервизия в най-малко 60 % от социалните услуги в Община Разград; - Развити и работещи поне 2 нови за Община Разград услуги за деца и семейства, функциониращи на общинско ниво, посредством сътрудничество и взаимодействие между доставчици на услуги от различни общини;	- Проучване за обратна връзка от потребителите за качеството на СУ; анкети; - Документация на СУ, срещи с персонала; - Документация от обученията; - Протоколи и решения на ОбС;	Годишна база 2017 / 2021 2018 / 2021
Обща	Повишаване ефективността и ефективността на	- Осъществени поне 1 междуобщинска социална услуга обхващаща потребители от повече общини; - Формулирани и осъществени общински мерки (проекти) за социално	- Подписани м/уобщински и м/усекторни	

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

цел 5	социалните услуги и осигуряване на равен достъп на потребителите до тях, чрез развитие на междуобщински партньорства и междусекторно сътрудничество.	включване на уязвими общности и рискови групи в Община Разград.	споразумения; - Срещи; - Мониторингови доклади, планове	
--------------	--	---	---	--

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
Направление 1: Превенция за деца и семейства в риск					
1.1. Да се намали изоставянето на деца и да се подкрепи задържането им в биологичното семейство. Продължаване развитието на приемната грижа.	Мярка 1.1.1. Комплексна програма за ранна превенция на изоставянето и задържане на новородените деца в биологичното семейство; Мярка 1.1.2. Развитие на мрежа от ЦОП за обхващане на децата и семействата в риск в Община Разград; Мярка 1.1.3. Осигуряване на грижа при близки и роднини за изоставени и negliжирани деца; Мярка 1.1.4. Услуги в подкрепа на осиновяването; Мярка 1.1.5. Развитие на Приемната грижа в Община Разград; Мярка 1.1.6. Общински програми - мерки за подкрепа на уязвими семейства, за създаване на условия за	- Утвърдена междусекторна услуга: превенция на изоставянето на деца в ранна възраст (0 - 3 г.); 90 % от идентифицираните бъдещи майки в риск да изоставят детето си, обхванати чрез консултации и подкрепа; - Продължаване функционирането на Център за ранна превенция за деца с увреждания в Разград; - Подобрена дейност на „Майчин център“, гр. Разград; - Разкрит 1 Общностен център за деца и семейства - в гр. Разград; - Разширена дейност на ЦОП - Разград; - Осигурени консултации и обучения за поне 70 % от кандидат-осиновителите; - Развита услуга за приемна грижа на областно ниво с в общината; - Осигурени 3 приемни	- Осигурено системно наблюдение и навременно идентифициране на риска от изоставяне на деца в ранна възраст; - Намаление на изоставянето на деца в ранна възраст с 20 % годишно; а в края на стратегията – намаление с 50 % спрямо нивото от 2012 – 2016 г.; - Осигурен достъп до СУ за деца и семейства в риск в общината чрез ЦОП. - Обхванати всички населени места от общината, чрез услугите за деца и уязвими семейства в ЦОП. - Разширен капацитет на услугите в ЦОП от общо 45 места (през 2016 г.) до 60 (през 2021 г.); - Обхванати 70 % от рисковите семейства, бременните жени и майки с деца;	Статистически данни на НСИ; - Проучване за обратна връзка от потребителите - Месечни и тримесечни справки от ЦОП в ОСД; - Социологически анкети, проучвания; - Заповеди на кмет, решения на ОбС за разкрити нови общински услуги в подкрепа на уязвими семейства и деца; - Данни на ОЗД; - Заповеди на	<i>Годишна база</i> <i>По-подробни данни 2018 / 2021</i> <i>2018 / 2021</i>

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
	задържане на детето в семейството.	семейства годишно за спешно настаняване на деца в риск от изоставяне;	Намален брой деца, настанявани извън семейството си с 10 % към края на всяка година;	АСП за разкриване на нови социални услуги; -Доклади; - Доклади на ОЗД, ДСП; - Анализи и данни на РДСП.	
1.2. Да се осигурят условия за развитие на децата с увреждания, отглеждани в семейството.	Мярка 1.2.1. Развиване на дейности ЦСРИ „Емилиян“ в подкрепа на родители, семейства, ПР и осигуряване на качествена социална рехабилитация и интеграция за децата с увреждания и подкрепа за разширените семейства; Мярка 1.2.2. Осигуряване на достъп до адекватна и гъвкава дневна и почасова грижа за децата с увреждания, отглеждани в семейна среда и в резидентни услуги; Мярка 1.2.3. Подкрепа на родителите за отглеждане на дете с увреждания в семейството.	- Продължаване и разширяване на работата на ЦСРИ „Емилиян“ в гр. Разград, /с увеличаване капацитета от 45 на 60/; - Провеждани консултации в ЦСРИ „Емилиян“, обучения и подкрепа на поне 100 семейства на деца с увреждания и различни проблеми годишно; - Разкрит Дневен център за деца с увреждания за 30 потребители в Община Разград; - Продължаване функционирането на Център за ранна превенция за деца с увреждания в гр. Разград	- Разширен капацитет на ЦСРИ „Емилиян“ от общо 45 места на 60 (от 2017 г.); - Предоставяне дейности за подкрепа и рехабилитация на около 80 деца с увреждания в рамките на общия капацитет на ЦСРИ „Емилиян“; - Чрез мобилен екип в ЦСРИ „Емилиян“ обхващане на 40% от децата с увреждания в Общината; - Оказана подкрепа на 160 семейства на деца с нарушения; - Предоставяне консултации и подкрепа на деца и родители – на 40 семейства на деца с различни проблеми; - Осигурени услуги по ранна интервенция поне на 70 % от семействата с деца с увреждания (от 0 до 3 години)	- Данни на АХУ; - Данни на НПО, работещи с хора с увреждания; - Справки и отчети на СУ; - Обратна връзка от потребителите; - База данни на ОЗД и ДСП.	<i>Годишна база</i> <i>По-подробни данни 2017 / 2021</i> <i>2017 /2021</i>

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
1.3. Осигуряване на ефективна подкрепа на уязвимите семейства за превенция на рисково поведение и negliжиране на децата.	Мярка 1.3.1. Развиване на услуги в общността за подобряване на родителския капацитет; Мярка 1.3.2. Превенция на всички форми на насилие, трафик и експлоатация на деца; Мярка 1.3.3. Преодоляване на последиците от преживяното насилие за деца, жертви на насилие и/или трафик; Мярка 1.3.4. Създаване на превантивна среда за децата в Община Разград, способстваща намаляването на правонарушенията и асоциалните прояви от малолетни и непълнолетни.	- Разширена дейност на ЦОП - Разград /с увеличаване капацитета от 45 на 60/; - Подобрена дейност на Превантивно-информационен център, Разград; - Реализирани инициативи и кампании за превенция на насилието и рисковото поведение в училищата; - Реализирани информационни кампании и програми за превенция на насилието, рисковото поведение и зависимостите сред учениците във всички училища в общината; - Разширен спектър на услугите за деца и младежи с рисково поведение, жертви на насилие и трафик, зависимости; - Разкрит Кризисен център в Община Разград за настаняване на деца и жени, преживели насилие в областта и за лица, преживели насилие.	- Повишен родителски капацитет на 200 - 250 семейства годишно; - Осигурен достъп до СУ за деца и семейства в риск в общината, чрез разкритият ЦОП с мобилни услуги; - Оказана подкрепа за отговорно родителство сред 70% от семействата на децата- клиенти на услуги в ЦОП; - Подобрено превантивно детско здравеопазване; - Подобрена информираност на учениците и младежите за последиците от зависимостите и рисковото поведение; - Предоставени услуги за 70 % от децата и лицата жертви на насилие, трафик, зависимости, рисково поведение.	- Данни на НСИ; - Проучване за обратна връзка от потребителите ; - Месечни и тримесечни справки от ЦОП в ОСД; - Социо-логически анкети, проучвания.	<i>Годишна база</i> <i>По-подробни данни 2016 / 2021</i> <i>2016 /2021</i>

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
1.4. Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование на децата и учениците от рискови общности и уязвими групи.	Мярка 1.4.1. Гарантиране на задължителното предучилищно образование за всички деца в Община Разград; Мярка 1.4.2. Превенция на отпадането от училище и реинтеграция в образованието на отпадналите деца и младежи; Мярка 1.4.3. Осигуряване на качествено интегрирано образование за децата с увреждания; Мярка 1.4.4. Целенасочена политика за приобщаване на родителите и общността в учебно-възпитателния процес на децата.	- Брой разработени/приети целеви програми за превенция на отпадане и реинтеграция на отпаднали деца и младежи; - Брой реализирани проекти на общини, училища, НПО за образователна интеграция; - Разкриване на Център за работа с деца на улицата в гр. Разград с капацитет 20 места; - Реализирани годишни кампании на учители и НПО за обхващане на децата в подготвителен и първи клас, със специален фокус към ромските деца; - Брой деца в извънкласни дейности чрез проекти и хоризонтални политики; - Осигурени ресурсни учители за деца с увреждания, интегрирани в масовите училища; - Подобрена достъпна среда в училищата и детските градини, съгласно общинския план.	- Осигурено пълно обхващане на децата (поне 98 %) в задължителното предучилищно образование; - Над 60 % от посещаващите училище ученици, обхванати в образователни инициативи, извънкласни и извънучилищни дейности за свободното време; - Подобриени умения за 40 учители за включване на родителите в образователно-възпитателния процес; - Брой изведени деца от помощното училище в Община Разград; - Осигурено включващо обучение в масовите училища за поне 70 % от децата с увреждания, с подкрепата на ресурсни учители; - Инвестирани ресурси от общините за достъпна среда (обем средства, % от общинския бюджет за инфраструктура).	- Данни и справки от РИО; - Среци в училищата с деца, родители, учители; - Справки и отчети на социалните услуги; - Годишни доклади, статистически данни и отчети на общински администрации; - Проучвания.	2016 /2021 всяка учебна година (септември, февруари, юни)
1.5. Развитие и повишаване качеството на социални услуги за предоставяне на резидентна	Мярка 1.5.1. Развитие на услуги за деца и младежи с увреждания Мярка 1.5.2. Развитие на услуги за деца и младежи без увреждания	- Подобрена дейност на 2 ЦНСТ за деца/младежи с увреждания с капацитет за всеки от тях 12+2 потребители в Община Разград. - Подобрена дейност на 3 ЦНСТ за деца/младежи без увреждания за 28 потребители в Община	- Осигурена резидентна грижа за 28 деца с увреждания, които не могат да бъдат изведени в семейна среда; - Осигурена алтернативна резидентна грижа за 28 деца и младежи без увреждания.		

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
грижа в среда, близка до семейната за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда.		Разград;			
Приоритетно направление 2: Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение					
2.1. Да се осигурят условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания в семейна среда, чрез разкриване на услуги и грижа в общността.	Мярка 2.1.1. Разширяване на социалните услуги в домашна среда за подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства.	• Продължаване работата на Дневен център за възрастни хора с увреждания в гр. Разград; • Продължаване работата на ЦСРИ в с. Просторно, общ Разград, с капацитет 25 места; • Реализирани мерки за подобряване на инфраструктурата и осигуряване на достъпна среда в общественото пространство; • Реализирани дейности на ДБТ, общините и местни НПО за предоставяне на достъп до заетост, професионално ориентирание и професионална квалификация (преквалификация), обучение и практически умения за лицата с увреждания с право	• Осигурена рехабилитация и услуги в ЦСРИ за 25 лица с увреждания средно на година; • Поне 25 - 30 % от лицата с увреждания с право на работа-обхванати в програмите на ДБТ за трудово посредничество, достъп до квалификация и заетост;	- Годишни доклади, данни и отчети на РЗИ и общински администрации; - Справки от ДБТ, ДСП; - Отчети на мобилни екипи; - Заповеди за разкрити СУ, услуги за хора с увреждания; - Обратна връзка от близки на клиенти и отчети на служители в ЦСРИ.	<i>Годишна база</i> <i>По-подробни данни 2016 / 2017 / 2021</i>

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
	Мярка 2.1.2. Разширяване на услугите в домашна среда, чрез увеличаване на капацитета на услугите „Домашен помощник“, социален и „Личен асистент“. Мярка 2.1.3. Развиване на целеви общински политики / мерки за социално включване на хората с увреждания.	на работа; - Приложени общински и национални мерки за осигуряване на по-широки възможности за самостоятелен живот – обучение на хората с увреждания, жилища, доходи, достъп до услуги и подпомагане. - Обхванати 100 потребители от общината с услугата „Обществена трапезария“.			
2.2. Да се реформират специализираните институции за възрастни хора с увреждания и да се развият алтернативни социални услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда, близка до семейната, за потребителите, които не могат да	Мярка 2.2.1. Реформирани и реструктурирани на съществуващи институции за хора с увреждания и подобряване на качеството на грижите. Мярка 2.2.2. Изграждане на социални услуги от резидентен тип за настаняване на хора с увреждания, които имат нужда от резидентна грижа в среда, близка до семейната.	- Реформирани 1 специализирани институции за възрастни хора с увреждания: ДВХД гр. Разград; - Продължаване дейността на 2 Защитени жилища с общ капацитет 16 места в общината; - Продължаване дейността на 1 ЦНСТ за възрастни хора с психични разстройства с капацитет 14 места; Оборудвани, обзаведени и разкрити 2 ЦНСТ за възрастни хора с деменция за 20 потребители в община – Разград;	- Осигурени резидентни грижи за лицата с увреждания от специализираните институции за възрастни хора с увреждания, които не могат да бъдат изведени в семейна среда; - Изградена социална среда, близка до семейната, създадени условия за подпомагане, взаимопомощ, обучение на хората с ментални увреждания; - Оползотворяване на личностния потенциал на лицата и изграждане на трайни социални умения, трудови навици; - Създаване на предпоставки за водене на пълноценен и независим живот, като част от обществото и предотвратена институционализацията на лица с увреждания и интелектуални затруднения.		

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
бъдат изведени в семейна среда.					
2.3. Създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск.	Мярка 2.3.1. Осигуряване достъп за развитие на етническите общности в неравностойно положение в Община Разград.	• Продължаване дейността на „Майчин център“ в гр. Разград; • Реализирани мерки за реинтеграция в образованието на неграмотните и пълнолетните с ниско образование (със специален фокус към отпадналите от училище млади хора в ромските квартали); • Реализирани програми и мерки на ДБТ за обхващане на съответните целеви групи с хоризонтални мерки и целеви инициативи за социално включване, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи; • Изпълнени проекти за професионална квалификация и заетост, финансирани по действащите програми за развитие на човешките ресурси; • Осъществена подкрепа за достъп до заетост и квалификация; развитие на кооперации и социални предприятия за осигуряване на заетост, за трайно	• Подобен достъп до социални и образователни услуги и заетост за уязвимите ромски общности в гр. Разград; • Намаление с 60 % на отпадането на ромските деца от училище; • Повишени възможности на безработните роми за достъп до квалификация и заетост; • Превенция на изоставянето и намаляване с 20 % на negliжирането на деца от ромската общност; • Намаляване броя на неграмотните лица и младежи от ромската общност, чрез ограмотяване и образование на 20 % от отпадналите от училище млади хора.	- Анализи и данни от НПО; - Проучвания; - Посещения на място; - Обратна връзка от общностите; - Данни от ДБТ, РИО, РДСП, училища; - Документация на Центъра; - Данни от Медицински център.	

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
	Мярка 2.3.2. Развиване на услуги за превенция на рисково и зависимо поведение, насочени към деца и възрастни и реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение.	- безработни и хора с увреждания; - Реализирани смесени социално-образователни услуги с включване на родителите и семействата за превенция на зависимостите и рисковото поведение, изпълнявани от училища, училищни настоятелства и НПО; - Разкрит 1 Кризисен център в Община Разград - Обхванати 120 потребители от услугите Консултативен център по проблемите на домашното насилие, ЦСРИ за жени в неравносложно положение, с. Стражец и ЦСРИ за млади правонарушители, Община Разград; - Подобрена дейност на Превантивно-информационен център за деца и младежи в потенциална опасност от зависимост – гр. Разград.	- Повишаване информираността на родителите по отношение на рисковите фактори свързани с различните видове зависимости и асоциално поведение у децата и намаляване с 30 % на случаите на зависимости; - Създаване на базови социални и трудови умения на 90 % от случаите на напускащи специализирани институции и лица с увреждания и включването им в различни форми на специализирана заетост; - Предоставяне временно на защитена среда и закрила на децата, пострадали от различни форми на насилие в семейството или извън семейната среда в кризисният център; - Обхващане на 80% от случаите на домашно насилие чрез предоставяне на подкрепа, психологически и юридически консултации.		
Приоритетно направление 3: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот					
3.1. Развиване на широка мрежа от услуги в общността за осигуряване на условия	Мярка 3.1.1. Развиване и разширяване на дейностите в Домашния социален патронаж и обхващане на малките населени места.	- Обхванати 1320 потребители на услугата „Домашен социален патронаж“ от Община Разград до 2016 г. при капацитет 455 към 2021 г.; - Включени допълнителни услуги към Домашния социален патронаж и по-	- Предоставени допълнителни услуги у дома за 30-40 % от патронирания лица в рамките на домашните социални патронажи; - Увеличен с 40 % брой стари хора-потребители на услуги в домашна среда през 2021 г. спрямо 2016 г.; - Увеличен с 50 % относителен дял	- Статистически данни на НСИ; - Заповеди на кмет и решения на ОбС за	По-подробни данни 2016/2017/2021

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Разград

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнението на планираните дейности	Ключови индикатори за ефекта и ползите от реализацията на Стратегията	Източници на информация	Период на проверка
за спокоен и достоен живот на старите хора в семейна и домашна среда.		пълно обхващане на хората с увреждания от малките населени места;	на клиентите в населени места, извън общинските центрове; - Предоставяне достъп на социалната услуга в малки населени места; - Предотвратено преждевременно настаняване в резидентна грижа и в институции на 80-90 души стари хора, чрез предоставяне на разнообразни услуги в домашна среда; - Оптимизирано управление на грижите за стари хора в най – малко 3 общини; - Осигурена емоционална и морална подкрепа на ползвателите на социалните услуги в домашна среда; - Развити мобилни услуги на терен и услуги в домашна среда.	разкрити нови услуги в подкрепа на старите хора; - Отчети на мобилни екипи; - Обратна връзка от потребителите; - Посещения на място.	
3.2. Да се осигури достъп на старите хора до качествена резидентна грижа в среда, близка до домашната.	Мярка 3.2.1. Подобряване на условията и качеството на грижите в съществуващите специализирани институции за стари хора.	Подобряване работата на ДСХ в Община Разград;	- Подобрена материална база в дома за стари хора; - Повишено качество на предлаганите услуги , чрез инвестиране в човешкия ресурс предоставящ услуги.		Годишна база По-подробни данни 2016 / 2017/2021

СЪГЛАСУВАЛ:
РАДОСТИНА НЕДЕЛЧЕВА
ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ“